

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

AARHUS KATEDRALSKOLE

AARHUS KATEDRALSKOLE.

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AFGANGS- OG AARSPRØVERNE

I

AARHUS KATEDRALSKOLE

1896

INDHOLD:

- I. Fra »Regenburgs Samling« ved Overlærer J. Hoffmeyer.
- II. Skoleefterretninger ved Rektor C. Dahlenborg.

AARHUS

LAURITZ BECHS BOGTRYKKERI

MDCCLXCVI

Fra „Regenburgs Samling“.

Til Studiet af Schleswigholsteinismen og de
slesvigske Krige.

En Bibliografi

ved

J. Hoffmeyer,
Overlærer.

Den »*Regenburgske Samling*«, som nu ved Gave af afd. Stiftamtmand, Dr. phil. T. A. J. Regenburg er indlemmet i Aarhus Katedralskoles Bibliotek som en særlig Afdeling af dette, indeholder en næsten fuldstændig Samling af den Sønderjyllands Historie og særlig Schleswigholsteinismen vedkommende Literatur. Dog kan naturligvis den uhyre store *Avislitteratur* ikke ventes samlet her, om den end ikke er urepræsenteret. Hvad der findes af den, er i følgende Fortegnelse kun undtagelsesvis medtaget. Da Studiet af Schleswigholsteinismen nødvendigvis paa mange Maader maa strække sig ud i forskellige Grene af Literaturen, er der i *en Indledning* medtaget *det væsentligste* af Hjælpemidlerne dertil, uden at her dog kan ventes en udtømmende Literaturfortegnelse, med Hensyn til hvilken der maa henvises til det skrevne Katalog over Katedralskolens Bibliotek. — De brugte Forkortelser ere alle let forstaaelige.

J. Hoffmeyer.

Indledning.

Periodiske og blandede Skrifter med fortrinsvis historisk Indhold.

- (*Noodt, Joh. Friedr.*). Beiträge zur Erläuterung der Civil-, Kirchen- u. Gelehrten Historie der Hrz. Schleswig u. Holstein. 1.—2. Bd. 1. St. Hamburg 1744—52. 4.
- (*v. Cronhelm.*). Schleswig-Holstein. Magazin od. Samml. vermischter Schriften zur Aufnahme der Wissenschaften u. Künste. 1. Bd. 1. St. (ikke fortsat). Glückstadt 1757.
- Schleswig-Holsteinische Provinzialberichte (udg. af *Aug. C. H. Niemann*). 1.—10. Jahrg. 1787—96. Altona, Kiel u. Kph. — Jahrgang 1797 og 1798, Altona u. Kiel.
- (*Brincken, A. R.*). Der Sammler, ein nicht periodisches Blatt. 1.—9. St. Hadersleben 1797—98.
- Miscellaneen hist., statist. u. økonomischen Inhalts, herausgeg. von *Aug. Niemann*. 1.—2. Bd. 1. St. Altona u. Lpz. 1798—99.
- Schleswig—Holsteinische Vaterlandskunde. Verhandl., Bemerk., Nachrichten zur nähern Kenntniss der Hrz. Schleswig u. Holstein (udg. af *A. C. H. Niemann*). 1.—2. St. Hamburg 1802. — 3. St. Sst. 1803.
- Neue Schl.-Holst. Provinzialberichte, gesammelt von *G. P. Petersen* 1.—6. Jahrg. 1811—16. Kiel. — Schl.-Holst.-Lauenburgische Provinzialberichte. Gesamm. u. herausgeg. von *G. P. Petersen*. (7.—14. Jahrg. der neuen S.-H. Prov. Berichte) Kiel 1817—21., Lübeck 1822—25. — Schl.-Holst.-Lauenb. Provinzialberichte, eine Zeitschrift für Kirche u. Staat f. d. Jahre 1826—30 (15.—19. Jahrg. der S.-H. Prov. Ber.). Ges. u. herausgeg. von *G. P. Petersen*. 1.—5. Jahrg. Altona (gedr. zu Lübeck). —

- Neue Schl.-Holst.-Lauenburg. Provinzialberichte. Herausgeg. von *Hartwig Peters*. Jahrg. 1831.—34. Altona.
- Falck, N. N.* Sammlungen z. näheren Kunde des Vaterlandes in histor., statistisch. u. staatswirthschaftlicher Hinsicht. 1.—3. Bd. Altona 1819—25.
- Kieler Blätter, herausgeg. von einer *Gesellschaft Kieler Professoren*. 1.—5. Bd. Kiel 1815—18. — Für 1819. 1.—2. Bd. Kiel.
- Kieler Beyträge. 1.—2. Bd. Schlesw. 1820—21.
- Sammlung der wichtigsten Abhandlungen zur Erläuterung der vaterländ. Geschichte u. des vaterl. Rechts, welche in den Schl.-Holstein. Anzeigen erschienen sind. M. Vorrede u. Anm. von *Niels Falck*. 1.—6. Bd. Tondern 1821—40.
- Staatsbürgerliches Magazin m. bes. Rücks. auf die Hrz. Schlesw., Holst. u. Lauenburg. Herausgeg. von *Carl F. Carstens* u. *N. N. Falck*. 1.—4. Bd. Schlesw. 1821—24. — Herausgeg. von *N. N. Falck*. 5.—10. Bd. Sst. 1826—31. (Register til disse 10 Bind udg. 1834 af *J. v. Schröder*). — Neues staatsbürgerl. Magazin m. bes. Rücks. usw. Herausgeg. von *N. N. Falck*. 1.—10. Bd. Schlesw. 1831—41. — Archiv für Geschichte, Statistik, Kunde der Verwaltung u. Landesrechte der Hrz. Schlesw., Holst. u. Lauenb. (Des staatsbürg. Mag. 3. Folge). Herausgeg. von *N. N. Falck*. 1.—5. Jahrg. Kiel 1842—47.
- Archiv für Staats- u. Kirchengeschichte der Hrz. Schlesw., Holst. u. Lauenb. u. der angrenzenden Länder u. Städte. I. Bd. 1. Hft. Herausgeg. von *A. L. J. Michelsen* u. *J. Asmussen*. Kiel 1833. — 1.—3. Bd. Herausgeg. von *A. Michelsen* u. *J. Asmussen*. Altona 1833—37. — 4. Bd. herausgeg. von *A. Michelsen*. Altona 1840. — 5. Bd. Zum Druck beförd. von *N. Falck, H. Ratjen, G. Waitz*. Altona 1843.
- Schleswig-Holsteinische Blätter, herausgeg. von *C. Heiberg*. 1.—9. Band. Schlesw. 1835—40.
- Nordalbingische Blätter, herausgeg. von *Heinrich Hansen*. 1. Hft. Eckernförde 1842.
- Neue Kieler Blätter, herausgeg. von *Herm. Carstens*. I—VII. Kiel 1843. — Herausgeg. von *Karl Lorentzen*. Kiel 1844. —

- Herausgeg. von demselb. Jan. I—II, Febr. I—II, März I, April I—II, Mai I. Kiel 1845.
- Nordalbingische Studien. Neues Archiv der Schlesw.—Holst.—Lauenburg. Gesellschaft f. vaterländische Geschichte. 1.—6. Bd. (Band 1.—4. redig. von *G. Waitz*, Bd. 5 von *H. Ratjen*, Bd. 6 von *A. v. Warnstedt*) Kiel 1844—48, 1854. — Neue Ausgabe ohne die Beilagen zum Handschriften-Verzeichniss. 1.—6. Bd. Kiel 1854.
- Biernatzky, Herm.*, Schlesw.—Holst.—Lauenburgische Landesberichte. Eine Zeitschrift f. denkende Vaterlandsfreunde. (1.)—2. Jahrg. Altona 1846—47.
- Antislesvigholstenske Fragmenter, udgivne efter Foranstaltn. af Consistorium v. Kbh's Universitet ved *A. F. Krieger*. 1.—16. Hft. Kbh. 1848—51.
- Antischleswigholsteinische Fragmente, auf Verfügung des akademischen Senats zu Kph. herausgegeben durch *A. F. Krieger*. 1.—7. Hft. Kph. 1848.
- Vaterländisches Archiv f. d. Hrzs. Lauenburg. Unter Mitwirkung landeskundiger Männer herausgeg. von *Sachau*. 1.—3. Bd. (3 Bd. 1. Hft. mglr.). Ratzeburg 1857—63.
- Jahrbücher für die Landeskunde der Hrzs. Schlesw., Holst. u. Lauenb., herausgeg. von der S. H. L. Gesellsch. für vaterländ. Geschichte. Band. I—VI. Redig. von *Th. Lehmann* u. *H. Handelmann*. Kiel 1858—63. — Band VII—X Kiel 1864—69 (O. m. T. Archiv der S. H. L. Gesellsch. f. v. G. Band XII—XXI. Dritte Folge. Band I—X).
- Slesvigske Provindsial-Efterretninger. 1. Bd.. Udgivne af *Fr. Knudsen*. Flensborg 1860. — 2.—4. Bd. Udgivne af *C. Juul* og *Fr. Knudsen*. Flensb. 1862, Haderslev 1862—63.
- Zeitschrift der Gesellschaft f. d. Geschichte der Hrzs. Schlesw., Holst. u. Lauenb. 1.—4. Bd. herausgeg. von *Usinger*. (O. m. T. Archiv der S. H. L. Gesellsch. f. vaterl. Gesch. Bd. XXII—XXIV. Vierte Folge. Jahrbücher für Landeskunde Bd. XI—XIV). Kiel 1870—73. — 5.—18. Bd. herausgeg. von *P. Hasse*. Kiel 1874—87. — 19.—23. Bd. herausgeg. von *Aug. Wetzel*, Kiel 1875—93.
- Sønderjydske Aarbøger, udgivne af *H. P. Hanssen-Nørremølle*, *Gustav Johansen* og *P. Skau*. 1889—95. Flensborg.

Alberti, Eduard. Register über die Zeitschriften u. Sammelwerke für Schlesw.-Holst.-Lauenburg. Geschichte. (1.—2. Hft.) Kiel 1872—73.

Desuden findes der Afhandlinger vedrørende »Schleswig-Holstein« bl. a. i følgende danske og fremmede Tidsskrifter:

Dansk Ugeskrift. Udgivet af et Selskab. Redig. af *J. F. Schouw*. 1.—8. Bd. Kbh. 1832—36. — 2. Række. Redig. og udg. af *J. F. Schouw* 1.—8. Bd. Kbh. 1842—46.

Dansk Tidsskrift. Udg. og redig. af *J. F. Schouw*. 1.—5. Bd. Kbh. 1857—52.

Nord og Syd. Et Maanedsskrift. Redig. og udg. af *M. Goldschmidt*. 1.—6. Bd. Kbh. 1848—49. — Et Ugeskrift. Red. og udg. af *samme*. 1.—7. Bd. Kbh. 1849—51. — Ny Række. Red. og udg. af *samme*. 1.—11. Bd. Kbh. 1852—57. — Et Ugeskrift. Red. og udg. af *samme*. 4 Kvartaler. Kbh. 1856. — Et Ugeskrift. Ny Række. Udg. af *samme*. 1.—10. Bd. Kbh. 1857—59.

Dansk Maanedsskrift. Red. og udg. af *M. G. G. Steenstrup*. 1.—28. Bd. Kbh. 1855—68.

Unsere Zeit. Deutsche Revue der Gegenwart. 1.—15. Jahrg. Lpz. 1865—79. — Herausgeg. v. *Rudolf. v. Gottschall*. Jahrg. 1880—87. Lpz.

Revue Britannique ou choix d'articles traduits des meilleurs écrits périodiques de la Grande-Bretagne et de l'Amérique, complété par des articles originaux. Sous la direction de *Saulmier fils* (1825—35), *Galibert* (1836—38), *Amedée Pichot* (1840—57). 1.—100. Bd. Bruxelles 1825—49, Paris 1850—57.

Revue des deux mondes .2. série. 1.—12. (Bd.) Paris 1853—55. — 2. période. 1.—108 (Bd.) Paris 1856—73. — 3. période 1.—132. (Bd.) Paris 1874—95.

Aviser.

Staats u. gelehrte Neuigkeiten. 1.—4. St. Altona 1759.

Flensburgsches Wochenblatt für Jedermann. 1.—10. Jahrg. Flensburg 1788—98.

- Kieler Correspondenzblatt für die Hr. Schlesw., Holst. u. Lauenb.
Herausgeg. von *Th. Olshausen*. 1. Jahrg. (Octr.—
Debr.) 1830. Kiel. 4. — 2.-3. Jahrg. 1831—32. Sst. 4:
Correspondenzblatt u. Kieler Wochenblatt. 1848 (Nr. 136—214),
1849 (Nr. 1—309), 1850 (Nr. 1—160). Kiel. Fol.
- Kgl. privil. Apenrader Ugeblad. Redig. af *Fr. Fischer*. 1846
(Nr. 343—353). Apenrade. Fol.
- Beobachter am Sunde. Redig. von *H. Helm Petersen*. 1845,
1846, 1847, 1848. Cph. Fol.
- Itzehoer Wochenblatt. Redigirt von *P. S. Schönfeldt*. 1848 (Nr.
1—91), 1849 (Nr. 1—104). Itzehoe. Fol.
- Schleswig-Holsteinisches Wochenblatt. Herausgeg. von *N. Falck*.
1848—49. (Nr. 1—80). Kiel. 4.
- Schleswig-Holsteinische Zeitung. Redakt. *A. F. Hansen, Otto
Fock*. 1848 (Nr. 4—223). Rendsburg. Fol. — 1849.
(Nr. 1—76). Altona. Fol.
- Der Ostsee-Telegraph. Flensburger Correspondenz-, Gewerbs- u.
Anzeigblatt. 1848 (Nr. 1—27), 1849 (Nr. 218—293), 1850
(Nr. 1—29). Flensburg. Fol.
- Rendsburger Wochenblatt. 1848 (Nr. 16—82), 1849 (Nr. 53—103),
1850 (Nr. 1—59). Rendsburg. Fol.
- Altonaer Mercur. Zeitung u. Intelligenzblatt für Schlesw., Holst.
u. Lauenb. Redig. von *E. Poël*. 1848, 1849, 1850.
(Nr. 90—112). Altona. Fol.
- Norddeutsche freie Presse. Redig. von *Th. Olshausen, O. Fock*.
1849 (Nr. 1—79, 82—239), 1850 (Nr. 249—437). Hamburg
—Altona. Fol.
- Weser-Zeitung. 1848 (Nr. 1332—1411) Bremen. Fol.
- Kölnische Zeitung. 1848 (Nr. 99—181). Köln. Fol.
- Börsen-Halle. Hamburgische Abend-Zeitung für Handel, Schif-
fahrt u. Politik. 1848 (Nr. 11,136—11,363), 1849 (11,364—
11,572). Hamburg. Fol.
- Hamburger Nachrichten. 1849 (Nr. 81—232). Hamburg. Fol.
- Deutsche Zeitung. 1849 (Nr. 276—362). Frankfurt a. M. Fol.
- Nordischer Telegraph. Eine Wochenschrift für Politik, Literatur
u. Kunst Skandinaviens u. der Niederlande. 1. Bd.
(Oktbr. 1848 — Juni 1849). Lpz. 1849. 4.
- Norddeutscher Grenzbote. Politische Wochenschrift. 1861 (Nr.
1—32). Hamburg.
- Dannevirke. Redig. af *Godske Nielsen*. 1863. Haderslev. Fol.

- Altonaer Mercur. Zeitung u. Anzeige-Blatt f. die Hr. Schlesw.,
Holst. u. Lauenb. 1864. Nr. 28—124. Altona. Fol.
- Altonaer Nachrichten. 1864. Nr. 27—42, 54—76, 96—97.
Altona.
- Der Beobachter an der Elbe. Wochenblatt für Schleswig-Holstein
u. Hamburg. Redig. von *W. Marr*. 1865. Nr. 40—75.
- Freia. Politisk og Avertissements Tidende. Redig. og udg. af
N. Sørensen. Aabenraa. Fol. 1864, Nr. 3—39. 1865,
Nr. 107—119. 1867, Nr. 29. 1869, Nr. 16—30, 32—153.
1870, Nr. 1—29. Fol.
- Flensburger Norddeutsche Zeitung. Flensburg. 1869, Nr. 30—61,
98—239. Fol.
- Flensburger Anzeiger. Redig. von *C. A. Willemoes*. Flensburg.
1868. Nr. 23—144. Fol.
- Flensburger Zeitung. Herausgeg. von *Manicus*. 1864, Nr. 1—102.
— Redig. von *N. Andersen*. 1892, Nr. 1—88.
- Nordschleswigs Tidende. Et politisk og Avertissements-Blad.
Redig. og udg. af *Janssen*, Hadersleben. 1865, Nr. 1—76.
1867, Nr. 137—139. 1869, Nr. 15—117. 1870, Nr. 1—27.
- Schleswig-Holsteinische landwirthschaftliche Zeitung. Redig. von
G. Liedke. Cappel. 1872. Nr. 4—50. Fol.
- Flensborg Avis. Udg. af *Gustav Johansen*. 12.—16. Aarg.
(1880—84. Uepl.) Flensborg. Fol. — Udg. af *J. Jessen*.
21.—23. Aarg. (1889—91) og 25.—27. Aarg. (1893—95). Sst.
- Fædrelandet. Et Tidsskrift udg. af *C. N. David*. 1.—5. Bd.
Kbh. 1834—39. 4. — Red. og forl. af *C. N. David*.
Ny Række. 1839 (Nr. 1—20). Kbh. Fol. — Udg. af
Balth. Christensen, *J. F. Gjødvad*, *Orla Lehmann*, *D.*
G. Monrad, *A. Wessely*. 1840—41 (1. Halvdl.). — Udg.
af *J. F. Gjødvad*, red. af *P. Carl Ploug*. 1841 (2.
Halvdl.)—1842 (1. Halvdl.). — Udg. af *J. F. Gjødvad*
og *P. Carl Ploug*. 1842 (2. Halvdl.)—1867. Kbh. Fol.
- Aarhus Stiftstidende. Red. og udg. af *A. F. Elmquist*. Fra $\frac{1}{2}$
1845— $\frac{31}{3}$ 1865. — Udg. af *A. F. Elmquist* og *H. F.*
Elmquist. Fra $\frac{1}{4}$ 1865—1867. — Red. og udg. af *H.*
F. Elmquist. Fra 1868— $\frac{29}{10}$ 1873. — Udg. af *H. F.*
Elmquist, redig. af *H. F. Elmquist* og *J. M. Mørk*. Fra
 $\frac{27}{10}$ 1873— $\frac{2}{9}$ 1883. — Udg. af *Fru K. Elmquist*, redig.
af *J. M. Mørk*. Fra $\frac{3}{9}$ 1883— $\frac{31}{3}$ 1889. — Udg. af
Fru K. Elmquist, redig. af *Th. Funch-Thomsen*. Fra
 $\frac{1}{4}$ 1889—95.

- Dansk Folkeblad. Udg. af Selsk. f. Trykkefrihedens rette Brug. Redig. af *Selskabets Skriftecomité*. 1.—5. Aargang Nr. 9. — Redig. af *F. C. Olsen*. 5. Aarg. Nr. 10. - 7. Aarg. Nr. 31. — Redig. af *C. F. Allen*. 7. Aarg. Nr. 32. - 8. Aarg. — Redig. af *C. F. Allen* og *D. G. Monrad*. 9. Aarg. — Redig. af *D. G. Monrad* 10.—11. Aarg. — Redig. af *D. G. Monrad* og *H. Hage*. 12. Aarg. — Redig. af *H. Hage* 13.—14. Aargang. Kbh. 1836—48. 4.
- Corsaren. 1840—47. (Som ansvarlig Redaktør og Udgiver nævnes : J. Lind, H. Buch, A. Hansen, V. Petersen, N. P. Morthensen, F. Graae, D. Kragh, Louis Touscher, N. L. S. Gram, A. Hoffmann-Lind, Theod. Glitsch, N. P. Olsen, Jens Jørgensen. Fra ¹³/₁₀ 1843—²/₁₀ 1846 angives som Forlægger (og Udgiver) M. Goldschmidt, fra ⁹/₁₀ 1846—³¹/₁₂ 1847: Holt.) Kbh. 4.
- Danmark, politisk Ugeblad. Redig. af *Fv. Helveg*. 1865. Nr. 1—52. Kbh. Fol.
- Die Gartenlaube. Illustriertes Familienblatt. Herausgeb.: *Ernst Keil*. (Spredte Numre fra 1863 og 1864 indeholdende Artikler om Schleswig—Holstein).

Kalendere og Almanakker.

- Kgl. Schleswig—Holsteinischer Special-Calender auf 1782. Kiel.
- Kgl. Schlesw.-Holst. Natur u. Historien Kalender auf 1782, darin eine Fortsetzung der Historie von Dänemark, bes. von Nord-Jütland etc. Herausgeg. von *Matthias Rohlf*s. Altona. 4.
- Kgl. Schlesw.-Holst. Türken-Allmanach. Herausgeg. von *Matthias Rohlf*s. Für 1782, 1783, 1785. Altona.
- Kgl. Schlesw.-Holst. Natur-Allmanach auf 1782 og 1783. Herausgeg. von *Matthias Rohlf*s. Altona.
- Biernatzki, K. L.* Volksbuch für das Jahr 1844 m. bes. Rücks. auf die Hrz. Schlesw., Holst. u. Lauenb. Kiel. — Für 1845, 1849, 1851. Kiel u. Altona.
- Honeck, H.* Das Buch für Winterabende. Auf 1842. Karlsruhe. — Für 1846. Hannover. — Auf 1848. (Heri Karl Lorenzen: Schleswig-Holstein u. Dänemark). Hannover.

- Esch, Gustav.* Schlesw.-Holst. illustrirter Volks-Kalender für 1849.
Altona. Nvbr. 1849.
- Schleswig-Holsteinisches Bürger-Buch. 1. Jahrg. Altona 1851.
- Hammerich, E. F.* Neuer schlesw.-holst. Kalender für 1851.
Altona 1850.
- Historischer Volks-Kalender für die Hrzs. Schlesw.-Holstein. 1852
Altona.
- Webers Volks-Kalender für 1851. Lpz.
- Illustrirter Kalender für 1851, 1852. Lpz.
- Kurzgefaszter Kalender auf 1860. Bergedorff. (Forbudt i Slesvig.)
- Neuer Hamburger Reform-Kalender auf 1862. Hamburg.
- Cornelius, J. B.* Deutscher Volks-Kalender für 1863. Hamburg.
- Drohse, F.* Almanack for Nordslesvig for 1870, 1880, 1881, 1882.
Tønder.
- Flensborg Almanakken for 1875, 1877, 1878, 1879. Flensb. og
Sønderborg.
- Ny Folkekalender for Nordslesvig for 1876. Flensb., Tønder og
Haderslev.
- Meyn, L.* Schleswig-holsteinischer Haus-Kalender für 1878. Gar-
ding. — Für 1881, 1882, herausgeg. von *H. Keck.* Sst.
- Almanak for Nordslesvig for 1881. Haderslev.
- Jensen, Chr.* Kleiner Kalender für Schlesw.-Holst. und Lauen-
burg 1882. Brecklum.
- Sprogforeningens Almanak for 1895, 1896, samlet ved *J. Faus-
bøl, J. N. H. Skrumtsager* og *M. Andresen.* Haderslev.
- Dansk Folkekalender for 1841—44. Udg. af Selsk. f. Trykkefri-
hedens rette Brug. Kbh. — 1848. Udg. af Gross. *M.
L. Nathanson.* Kbn.
- Folkekalender for Danmark. 1852, 1854—62, 1864—71, 1873—74.

Samlinger af Aktstykker.

- Michelsen, A. L. J.* Urkundensammling der Schl.-Holst.-Lauen-
burg. Gesellsch. für vaterländische Geschichte. 1.—2.
Bd. Kiel 1839—58. — Nachträge zum 1. Bande der
Urkundensammling der S.-H.-L. Gesellsch. f. v. G.
Kiel 1850. — 3. Bd. 2. Th. Herausgeg. von Dr. *Kohl-
mann.* Kiel 1880. — 4. Bd. Hesausgeg. von *Georg Hille.*
Kiel 1874—75.

- Bracklow, Th.* Schlesw.-Holsteinisches Archiv. Samml. der wichtigsten Original-Urkunden, Documente u. Acten zur Schlesw.-Holsteinischen Geschichte der Gegenwart. 1.—4. Hft. Hamburg 1846.
- Falck, N.* Sammlung der wichtigsten Urkunden, welche auf das Staatsrecht der Hrz. Schleswig u. Holstein Bezug haben. M. Einleitung versehen. Kiel 1847.
- Knudsen, H.* Actenstücke zur Aufklärung der Lehensverhältnisse der Herzogthümer. (Antischesw.-holst. Fragmente 4.—5. Hft. Kph. 1848.)
- — Actstykker t. Oplysning af Hertugdømmernes Lehnsforhold. 1.—2. Saml. (Antieslev.-holst. Fragmenter 6.—7. Hefte. Kbh. 1848.)
- Schleswig-Holsteins Gedenkbuch. (4 Hefter ud. Titelbl. m. særsk. Paginerings). Hamb. 1848.
- De dansk-tydske Differentser fra 1850—52. Actstykker og Bemærkninger. Udgivne af T. Z. Kbh. 1857.
- Actenstücke zur Schlesw.-Holstein'schen Frage. Waffentillstand von Malmø vom 26. Aug. 1848. Bremen 1848. — En anden Udgave, Kiel 1848. — Waffentillstand d. d. Berlin d. 10. Juli 1849. Schlesw. 1849.
- Brevskaber om de slesvigske Forhold. (Trykte som Msr.) Kbh. 1848.
- Oversættelse af de i fremmede Sprog affattede til »Brevskaber om de slesvigske Forhold« hørende Actstykker. Kbh. 1848.
- Actstykker vedkommende det Slesvigske Spørgsmaal. Kbh. 1849.
- Aktenstücke betr. den zwischen Preussen u. Dänemark unterm 10. Juli 1849 abgeschlossenen Waffentillstand. Kiel 1849.
- Actstykker vedk. det slesvigske Spørgsmaal i 1849. 1. Saml. Promemoria fra d. kgl. Preussiske Regjering ang. den danske Sag. Forelagt de preussiske Kan.re. Kbh. 1850.
- Actenstücke zur Schlesw.-Holsteinischen Frage. 2. Heft. Der Versöhnungsversuch durch Berathung von Vertrauensmännern aus dem Königreich u. den Hrz. (Als Msr. gedr.). Kiel. Jan. 1850. — 4. Heft. Der Berlinerfriede vom 2. Juli 1850. (Als Msr. gedr.). Kiel Juli 1850.
- Actenstücke zur Schlesw.-Holsteinischen Frage. 5. Hft. U. S. 1850.

- Aktstykker ang. Forhandlingerne mellem Danmark og Tyskland i Aarene 1851—52. Kbh. 1862.
- (Schleiden, Rud.). Aktenstücke zur neuesten Schlesw.-Holstein. Geschichte. 1. Heft. 1851.
- Actenstücke zur neuesten Schlesw.-Holsteinischen Geschichte. 2.—3. Hft. Die Zeit der provisor. Regierung von Schlesw.-Holst. 1848. Lpz. 1852.
- Actstykker om det tydske Forbunds Intervention i Holsten 1851—52. Særtr. af »Nyt histor. Tidsskrift«. Kbh. 1856.
- Aktstykker betreffende det Tydske Forbunds Intervention i Hrt. Holsteen. Trykt som Msr. for Rigsdagen. (Paa Dansk og Tysk). Kbh. Oktbr. 1853. (Indeholder Aktst. fra 6. Decbr. 1851 til 29. Juli 1853.
- Pièces relatives à l'intervention de la confédération Germanique dans le duché de Holstein 1851—52. (Traduction). Cph. 1852.
- Actstykker ang. Forhandlingerne mellem Danmark og Tyskland i Aarene 1851—52. Kbh. 1861.
- Correspondence respecting the affairs of Denmark 1850—53. Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty 1864. London. Fol.
- Actstykker ang. Hertugdømmerne Holsteens og Lauenborgs Forfatningsforhold. (Paa Dansk og Tysk. 1856—57.) Kbh. u. A.
- Anden Samling af Actstykker ang. Hrtgd. Holsteen og Lauenborgs Forfatningsforhold. Trykt som Msr. f. Rigsraadets Medlemmer. (Paa Dansk og Tysk). Kbh. (Marts 1858).—Tredie Samling. Kbh. (Septbr. 1859). — Fjerde Samling. Kbh. (Jan. 1862). — Sjette Saml. Kbh. Septbr. 1863.
- Urkundenbuch z. Geschichte der Holst.-Lauenburgischen Angelegenheit am Deutschen Bunde in 1851 bis 1858. (Fort. dat. Anfang März 1858). U. S. o. A.
- Holsteinisches Portfolio von einem Publicisten a. D. I—II. Hamburg 1860.
- Urkundenbuch zur deutsch-dänischen Angelegenheit. Vom 29 Octbr. 1857 bis 26 Debr. 1861. Hamb. 1862.
- Waitz, G. Urkunden u. andere Aktstücke z. Geschichte der Hrz. Schleswig u. Holstein unter dem Oldenburgischen Hause. Gesammelt u. herausgegeben. 1. Hft. (Fort. dat. Göttingen 14. Juli 1863) — 2. Hft. (O. m. T.

- Quellensamml der S.-H.-L. Gessellsch. f. vaterländ. Gesch. 2. Bd.) Kiel 1863.
- Actenstücke der Deutsch-Dänischen Frage aus den Jahren 1861 bis 1863. (Juli- u. Aug.- Heft des Staatsarchivs von *L. K. Aegidi* u. *Alfred Klauholt*.) Hamb. 1863.
- Correspondence respecting the affairs of the duchies of Holstein, Lauenborg and Schleswig. Presented to both Houses of Parliament. 1863. London. Fol. . (Indeholder Correspondence fra 18. Marts 1861 — 21. Jan. 1863.)
- Diplomatisk Aktstykker vedrørende det Dansk-Tydske Spørgsmaal for Tidsrummet Sptbr. 1863 — Mai 1864. Kbh. 1864.
- Actenstücke zur Lauenburgischen Erbfolfrage aus den Jahren 1846, 1847 u. 1849. Hamb. 1864
- Denmark and Germany. Nr. 1. Correspondence respecting the maintenance of the integrity of the Danish Monarchy. — Nr. 2—5. Corresp. resp. the affairs of the duchies of Holstein, Lauenburg and Schleswig. Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty 1864. London 1864. Fol.
- Protocoller over Londoner Conferencens Møder fra den 20. April til den 25. Juni 1864. Trykt s. Msr. for Rigsraadets Medlemmer. 1. Hfte. Møderne fra 20. April til den 2. Juni 1864. Kbh. 1864. — 2. Hefte. Møderne fra den 6. til 25. Juni 1864. Kbh. 1864.
- Actenstücke zum Wiener Friedensvertrage vom 30. Octbr. 1864. Kiel 1865.
- Acten der Universitäten u. der Geistlichkeit Deutschlands in der Schleswig-Holsteinischen Landessache. 1. Abth. Die Universitäten (Fortalen undertegnet Dr. Fricke og dat. 4. Decbr. 1864). Kiel 1865.
- v. Stemann, C.* Urkundliche Beiträge zur Geschichte der Hrz. Schleswig u. Holstein. Aus dem handschriftl. Nachlasse des Geh. Conferenraths Dr. v. Stemann herausgeg. von dessen Sohn. Husum 1879.
- Hasse, P.* Schleswig-Holstein-Lauenburgische Regesten u. Urkunden. 1.—3. Bd. Hamb. u. Lpz. 1886.
-

Skrifter om Slesvigs Nationalitet og Sprog.

- Kruse, E.* Ueber das Verhältnisz der dänischen Sprache zur Deutschen in dem Hrzs. Schleswig. (I »Kieler Blätter« 1817).
- Gudme, A. C.* Die Bevölkerung der beiden Hrzs. Schleswig u. Holstein in früheren u. späteren Zeiten dargestellt. Altona 1819. 4.
- Werlauff, E. C.* og *Outzen, N.* Priißskrifter ang. det danske Sprog i Hrtg. Slesvig. Kbh. 1819.
- — Preißschriften die dänische Sprache im Hrzs. Schleswig betreffend. Kph. 1819.
- Paulsen, P. D. Chr.* Ueber Volksthümlichkeit u. Staatsrecht des Hrzs. Schleswig nebst Blicken auf den ganzen dänischen Staat. Kiel 1832.
- — Bidrag t. Sprogets Historie paa den jydske Halvø, fornemlig i dens søndre Deel. (Nord. Tidsskrift for Oldkyndighed I. 1832).
- — Det danske Sprog i Hrtg. Slesvig. Kbh. 1837. Udg. af Selsk. f. Trykkefrihedens rette Brug.
- Hanssen, Nis.* Allerunderdan. Indberetning til Hans Majestæt Kongen ang. Sprogforholdene i Slesvig. (Fra 1841. Sønderj. Aarb. 1889).
- Steffens, M. H.* Offene Erwiederung zur Vertheidigung (gegen) die Ausfälle der antideutschen Parthei auf die Deutsche Gerichts- u. Protokollsprache u. die auf Deutschen Universitäten gebildeten Beamten im nördlichen Schleswig. Geschrieben Norburg d. 26. Decbr. 1839. (Aus dem deutschen Sonderb. Wochenblatt, Jahrgang 1840. Nr. 1—4). Sonderburg 1840.
- Schmidt, Pet. Hansen.* Sprachverhältnisse in Schleswig. (I »Neue Kieler Blätter« 1843).
- v. Brockdorff, Ulrich.* Betrachtungen über den Sprachenstreit in der schleswigschen Ständeversammlung des Jahres 1842 u. dessen Folgen. Hamburg 1844.
- — Untersuchung über die aus den jüngsten Verhandlungen der Stände des Hrzs. Schleswig hervorgegangenen Frage: »ob es ein natürliches Recht auf den Gebrauch einer Sprache gebe?« Schleswig 1844.
- Lehmann, Orla.* Laurids Skau og hans Taler. Kbh. 1844.

- Zwölf Fabeln in den nordschleswigschen Mundarten m. Uebersetzung in der Schriftsprache, gesammelt von *Gottlieb* (o: *M. C. Lehmann*). Bevorwortet von *C. Heiberg*. Husum 1844.
- Den viborgske Stænderforsamlings Petition ang. den danske Nationalitet i Hrtg. Slesvig. U. S. o. A.
- Paulsen, C. D. Chr.* Antikritik gegen die Recension der Literatur des Kampfes der deutschen Sprache u. Volksthümlichkeit an der Nordgränze von Schleswig-Holstein. (»I »Intelligenzbl. z. Allg. Literat. Zeit.«, Juni 1844).
- Saxild, P.* Skildring af Syltermaalets Sproglære 1846. — Udg. efter Forf. Haandskrift af K. J. Lyngbye. (Aftr. af Tidsskr. f. Philologi og Pædagogik. 3. Bd.).
- Rasmussen, J.* Slesvigholsteinismen og det Danske i Slesvig Kbh. 1845.
- Helweg, Hans Fr.* Slesvigs Kamp for Fædrenes Sprog og Folkelighed. Foredrag i det skandin. Selsk. 11. April 1845. Kbh.
- Davidson.* Die Angeln in Cimbrien u. England. Flensburg 1846. (Og Anmeldelse af T. G. Repp i »Beobachter am Sund« Nr. 26, 1847).
- Kohl, J. G.* Bemerkungen über die Verhältnisse der deutschen u. dänischen Nationalität u. Sprache im Hrz. Schleswig. Stuttg. u. Tübingen 1847.
- Worsaae, J. J. A.* Den danske Nationalitet. Et Par Ord i Anledn. af Forfatningsspørgsmaalet. Kbh. 1848.
- Allen, C. F.* Om Sprog og Folke-Ejendommelighed i Hrtg. Slesvig eller Sønderjylland. M. et Sprogkort. Kbh. 1848. (Særtr. af »Antislesvigholstenske Fragmenter« 8. Hft.).
- — Ueber Sprache u. Volksthümlichkeit im Hrz. Schleswig o. Südjütland. M. einer illum. Sprachkarte. (I »Antisleswig holstein. Fragmente«, 6. Hft. Kph. 1848).
- — On nationality and language in the duchy of Sleswick or south Jutland. Cph. 1848.
- Clement, K. J.* Das wahre Verhältniss der süderjütschen Nationalität u. Sprache zur deutschen u. frisichen im Hrz. Schleswig. Beleuchtung des 6. Hefts der anti-schleswigholst. Fragmente. Hamburg 1849.
- Allen, C. F.* Belysning af Dr. Clements Skrift »Das wahre Verhältniss u. s. w. Hamburg 1849«. (I »Dansk Tidsskrift« Nr. 15. 1849).

- Molbech, C.* Bemærkninger over Hrt. Slesvigs Statsforhold og Nationalitet i ældre og nyere Tider. Kbh. 1850.
- Worsaae, J. J. A.* Jyllands Danskhed. En Protest mod Jacob Grimms nye »Folkeret«. Kbh. 1850.
- Karstensen, K.* Gamle og nye Sange t. Brug for Skolen og Livet, samlede m. særl. Hensyn t. det danske Folk i Sønderjylland. Sønderborg 1851.
- Hagerup, E.* Om det danske Sprog i Angel. Kbh. 1854. — 2. forøg. Udg. efter Forf. Død besørget af *K. J. Lyngby*. Sst. 1867.
- Beauvois, E.* (Anmeldelse af E. Hagerups: Om det danske Sprog i Angel. 2. Udg.) Revue critique. 8. Febr. 1858.
- Mørk Hansen, M.* Oplysninger og Bemærkninger om det danske Folkesprog i Sønderjylland, især i Mellemslesvig. Kbh. 1854.
- Clausen, H. N.* Det danske Sprogs Enemærker i Slesvig, betragtede fra Kirkens og Skolens Synspunkt. Kbh. 1854.
- Hansen, Hans.* Die kirchlichen Zustände des Hrz. Schleswig u. über die Verhältnisse der verschiedenen Sprachen. Hamburg 1854.
- Hansen, Hans.* Die Danisirung des Hrz. Schleswig u. die Verwüstung von Kirche u. Schule. Lpz. 1855.
- Manicus, E.* Et Bidrag t. den danske Nationalitets Historie i Slesvig. Særtr. (1856).
- Actenstücke zur Geschichte des Hochdeutschen im Hrz. Schleswig. Kph. 1856. — 3. verm. Aufl. Kph. 1861.
- Petersen, Fr.* Erlebnisse eines Schleswigschen Predigers in 1838 bis 1850. Frankf. a. M. 1856. — 2. Aufl. Sst. s. A.
- Mørk Hansen, M.* Bidrag t. Bedømmelsen af Sønderjyllands Sprogforhold. (Anmeldelse af Fr. Petersen: Erlebnisse osv. 2. Aufl.). Haderslev 1857.
- — Beiträge z. Beurtheilung der Sprachverhältnisse des Hrz. Schleswig o. Südütland. (Anmeldung der »Erlebnisse eines Schlesw. Pred.« von Fr. Petersen, 2. Aufl.). Aus dem Dänischen. Flensburg 1857,
- Tuxen, L. R.* Det plattyske Folkesprog i Angel, tilligemed nogle Sprogprøver. Kbh. 1857.
- Hammerich, Fr.* Die dänische Sprache in Angeln u. die Sacramentverfälschung der Adlerschen Agende. Schleswig 1857.
- Angeln im schleswigschen Lande. »Allg. Zeit.« 1857. Nr. 108.

- Gegensätze u. Kämpfe der deutschen u. dänischeu Sprache im
 Hrz. Schleswig. Histor. dargestellt von einem Nord-
 schleswiger. Lpz. 1857.
- Stednavne i Sønderjylland eller Slesvig. Efter Generalstabens
 Kort over Slesvigs Fastland og Als. Kbh. 1858.
- Mørk Hansen, M.* Ernst Friedlieb. Et Indlæg i den sønder-
 jyske Sprogsag. Særtr. Kbh. 1858.
- Theophilus.* Die Schleswigsche Sprachsache betrachtet vom Stand-
 punkte der Gesetzgebung u. Politik. Kph. 1858.
- — Den slesvigske Sprogsag. Paa Dansk ved *P. Chr. Zahle.*
 Kbh. 1860.
- Allen, C. F.* Det danske Sprogs Historie i Hrtg. Slesvig eller
 Sønderjylland. 1.—2. Bd. Kbh. 1857—58.
- — Geschichte der dänischen Sprache u. Nationalität im
 Hrz. Schleswig od. Südjtland. 1.—2. Th. Schleswig
 1857—58.
- Grundtvig, Joh.* Det danske Sprog i Slesvig fra 800 til 1800.
 Anmeldelse af »C. F. Allen: Det danske Sprog i Sles-
 vig«. Særtr.
- Marckmann, J. W.* Danskhedens Skæbne i Slesvig, udarb. efter
 Allens Værk »Det danske Sprogs Historie i Slesvig«. M. et Forord af *Allen* og et Sprogkort. Haderslev 1860.
- Register zu C. T. Allens Geshichte der dänischen Sprache etc.
 Møgeltondern 1862.
- Kritische Beleuchtung von *Allen*: die dänische Sprache und
 Nationalität in dem Hrz. Schleswig oder Südjtland.
 Abth. I—II. (Udsn. af S. H. L. Jahrbücher. Band I
 und II.
- (Om Afsløringen af Mindestenen ved Brøns). »Den vestsslesvig-
 ske Tidende«, 1859, Nr. 14, 17.
- Hjort, P.* Fredningen af det danske Modersmaal i Mellem-Sles-
 vig. 2. Udg. af 3 literær-politiske Afhandlinger fra
 1853. Kbh. 1860.
- Manicus, E.* Om Nordfrisisk og dets Forhold til Dansk. Efter
 »Die nordfriésische Sprache in der Moringer Mundart
 von Bende Bendsen, Leiden 1860«.
- Das Verfahren der dänischen Regierung bezügl. der deutschen
 Sprache im Hrz. Schleswig. Nach einer officiellen
 Denkschrift. Hamburg 1861.
- On the question of languages in the duchy of Schleswig, trans-
 lated from the German. London 1861.

- Die Schleswigsche Sprachfrage I—II. (I »Die Zeit« 1861, Probenummer. Frankfurt).
- Hjort, P.* Det nyeste Angreb paa Sprogreskripterne i Slesvig tilbagevist. Kbh. 1861.
- Gosch, Charl. Aug.* The nationality of Slesvic. London 1861.
- Schleswigsche Beleuchtung einer Preuszischen angeblich officiellen Denkschrift Schleswigsche Verhältnisse betreffend. (Fortalen dat. April 1862). Kph. 1862.
- Zur Schleswigschen Sprachfrage. (Sep.-Abdr. aus der Schrift »Schleswigsche Beleuchtung usw.). U. S. o. A.
- Udsigt over den af Comiteen f. Oprettelsen af danske Folkebibliotheker i Slesvig udviklede Virksomhed. Meddelt af Comiteen. Flensborg 1861. — (2. Udgave) Aftryk af »Slesv. Provindsialefterr.« Odense 1862. — 3. Udgave med en Udsigt over de tidligere slesvigske Sprogforhold. Kbh. 1863.
- Leo, F. A.* Deutsche Einflüsse in Dänemark. Vortrag 5. Febr. 1862. Berlin 1862.
- Die deutsche Kirchen- und Schulsprache. Ein theures Kleinod der Nordfriesen im Hr. Schleswig. Von *einem Friesen*. Weimar 1862. — (Om dette Skrift »Altonaer Mercur«, 5. März 1862.)
- Clement, K. J.* Schleswig, das urheimische Land des nicht dänischen Volks der Angeln u. Friesen u. Englands Mutterland, wie es war u. ward. Eine histor.-ethnologische Denk- u. Beweisschrift. Hamburg 1862.
- Lorenzen, Chr. C.* Om det tidligere Folkesprog i Byen Slesvig samt *K. J. Lyngbys* Bemærkninger dertil. (Udsn.)
- Kok, Johannes.* Det danske Folkesprog i Sønderjylland, forklaret af Oldnordisk, Gammeldansk og de nynordiske Sprogarter. 1. Del. Kbh. 1863. — 2. Del. Kbh. 1867.
- Hjort, P.* Sprachliches Dänenthum innerhalb der sogenannten gemischten Gemeinden in Schleswig. 2. Aufl. Kph. 1863. — 3. Aufl. Kph. 1865.
- Blaunfeldt, M. F.* Das schleswigsche Sprachrescript vertheidigt wider die Angriffe des Herrn Raasløff (i »Det slesvigske Spørgsmaal« Kbh. 1863). Kph. Maj 1863.
- Johansen, Chr.* Der Nordschleswigsche Dialect nach seinem Verhältniss zum Ostdänischen, Nordfriesischen und Plattdeutschen. Udsn. (af Schl.-Holst.-Lauenb. Jahrbücher VII). 1864.

- Clement, K. J.* Die dänischen Enclaven im Herz. Schleswig u. ihre gewaltsame Entstehung auf nicht dänischem Boden. Altona 1864.
- Strodtmann, J. G.* Probe einer etymologisch-geschichtl. Untersuchung der Ortsnamen im Herz. Schleswig. (I Forfatterens »Satura« 1. Hft. Hamburg 1864). — (Ogsaa i Skoleprogram, Flensburg 1833. 4.).
- Tydske eller Dansk? Aabent Brev til Nordlesvigerne, af Forf. til »Saaledes forholder det sig«, (dat. Apenrade, Apr. 1864). Hamborg 1864.
- Thomsen, Carl.* Die Nationalität des nordl. Schleswig u. die Idee seiner Abtrennung. Kiel 1864.
- Beauvois, E.* Le principe des nationalités appliqué à la question Dano-Allemande. Paris 1864.
- -- La nationalité du Slesvig. Paris, Fevr. 1864.
- — Slesvigs Nationalitet. Ovr. af *J. N. Mohm.* Bergen 1864.
- Handelmann, Heinr.* Weihnachten in Schleswig-Holstein. Kiel 1866.
- Verzeichniss sämmtl. Ortschaften des Schlesw.-Holsteinischen Post-Bezirks. 1. Abtheil. enthaltend die Ortschaften des Herz. Schleswig. Schleswig 1866.
- Clement, K. J.* Schleswig, das Urheim der Angeln u. Friesen, nach 400-jährigem m. Holstein unter dänischer Herrschaft getheilten Leben u. Leiden nun Deutschland wieder einverleibt. Altona 1867.
- Les nationalités du Slesvig. Vote du 12. Fevr. 1867 pour les elections du parlement Allemand. Avec une carte color. Cph. 1867.
- Mørk-Hansen, M.* Sønderjydernes Kamp for Modersmaalet. Ved Udv. t. Folkeopl. Fr. Kbh. 1868.
- Hanssen-Nørremølle, H. P. J. P. Junggreen.* Udtalelser om Nordlesvigs nationale Ret. 1868—77. Flensburg.
- Hansen, Peter J.* Sønderjydske Toner. Kbh. 1869.
- Clement, K. J.* Die dänische Schriftsprache u. die nordleswigsche Volkssprache als zwei in Natur u. Ursprung von einander sehr verschiedene Mundarten. Hamb., Altona, Lpz. 1869.
- Lynby, K. J.* Platttydske i Slesvig. Udgivet af *F. Dyrhul.* Særtr. af »Nordl. tidsskr. f. filologi. Ny Række. IV. 1879—80«. Kbh.

- Hertel, Ludvig.* Fostbroderskabet. Fra Folkevækkelsen i Sønderjylland. (Fort. dat. Veierslev, Sptbr. 1881.) M. Billeder. Kbh. 1881.
- Hjort, W.* Biskop Martensen og de danske Sprogreskripter i Slesvig. En Protest. Kbh. 1853.
- Nogle Bemærkninger i Anledning af Past. Hjorts Skrift: Biskop Martensen osv. af *En fhv. slesvigsk Embedsmand.* Kbh. 1884.
- Filskov, J. P.* Die nordschleswigsche Mundart. I—II. (I »Die Grenzboten« 1889. Nr. 33 og 36.)
- Jørgensen, A. D.* Om Kampen for den danske Nationalitets Bevarelse i Nordslesvig. Et Foredrag. Kbh. 1890.
- Andersen, N.* Digte i sønderjydske Maal. (Sønderj. Aarb. 1889 og 1890).
- Nissen, H.* Det danske Sprog p. vore Synoder. (Sønderj. Aarb. 1890).
- Hanssen-Nørremølle, H. P.* Sønderjylland efter sidste Folketælling. (Sønderj. Aarb. 1891).
- Mule, C.* Minder fra den yderste danske Sproggrændse i Sønderjylland (Sønderj. Aarb. 1891).
- Jørgensen, A. D.* Frisernes Indvandring i Sønderjylland. (I Sønderj. Aarb. 1893).
- Clausen, H. V.* Folkesproget i Sønderjylland. (Sønderj. Aarb. 1892, 1893).
- Supan, A.* Die Nationalitäten der Preussischen Monarchie nach der Zählung von 1890. (I »Petermanns Mittheilungen« 1894).

Slesvigs Topografi.*)

- Danckwerth, Caspar.* Neue Landesbeschreibung der zwei Hrz. Schleswich u. Holstein zusambt vielen dabey gehörigen Landcharten, die von *Johanne Meyero* elaborirt, worin auch das alte Teutschland kürztlich beschrieben mitbegriffen ist. (Schleswig) 1652. Fol. (M. kbrst. Titelbl.).
- Büsching, Ant. Friedr.* Kurzgefasste Staatsbeschreibung der Hrz. Holstein u. Schleswig. Mit einer Nachricht von

*) Kun de vigtigste Skrifter her medtagne.

- seiner neuen zuverlässigern Erdbeschreibung. Hamburg 1752.
- Camerer, Joh. Friedr.* Vermischte histor.-polit. Nachrichten in Briefen von einigen merkwürdigen Gegenden der Hrz. Schleswig u. Hollstein, ihrer natürlichen Geschichte u. andern seltenen Alterthümern. Flensb. u. Lpz. 1753. — 2. Th. Sst. 1762.
- Niemann, Aug. Chr. Heinr.* Handbuch der schlesw.-holsteinischen Landeskunde. Topographischer Th. 1. Bd. Hrz. Schleswig. Schleswig 1799.
- Kusz, Chr.* Jahrbuch denkwürdiger Naturereignisse in den Hrz. Schleswig u. Holstein vom 11. bis zum 19. Jahrhundert. 1.—2. Th. Altona 1825—26.
- Gudme, A. C.* Schleswig-Holstein. Eine stat.-geogr.-topogr. Darstellung dieser Hrzgth. I Bd. Statistik beider Hrzgth Kiel 1833.
- Petersen, J. A.* Wanderungen durch die Hrz. Schleswig-Holstein u. Lauenburg. 1.—3. Section. Kiel 1839.
- Kohl, J. G.* Die Marschen u. Inseln der. Hrz. Schleswig u. Holstein. Nebst vergleichende Bemerkungen über die Küstenländer, die zwischen Belgien u. Jütland liegen. Dresden u. Lpz. 1846.
- Hirschfeld, Wilh.* Wegweiser durch Schlesw. u. Holstein für die Mitglieder der XI. Versammlung deutscher Land- u. Forstwirthe. Kiel 1847.
- Die Hrz. Schleswig, Holstein u. Lauenburg, geographisch, statistisch, historisch. Lpz. 1848.
- Schaldemose, Fr.* Krigsskuepladsen eller kortf. Beskrivelse over Hrtg. Slesvig og Holsteen. Kbh. 1848.
- Taschenbuch für Reisende in d. Hrz. Schleswig, Holstein und Lauenb. 2. Aufl. Altona 1852.
- v. Schröder, Johannes u. Biernatzky, Herm.* Topographie von Holstein u. Lauenburg, des Fürstenthums Lübeck und der freien Städte Hamburg u. Lübeck. 2. Aufl. 1.—2. Bd. Oldenburg 1855—56.
- Hansen, A. U.* Characterbilder aus Schleswig, Holstein und Lauenburg, betr. das Land u. seine Gestaltungen. Hamburg 1858.
- v. Maack, P. H. K.* Das urgeschichtliche Schleswig-Holsteinische Land. Ein Beitrag z. historischen Geographie. (Særtr.). Berlin 1860. — 2. stark vermehrte Aufl. 1. Th. Kiel 1869.

- Jansen, K.* Die Bedingtheit des Verkehrs u. der Ansiedelungen der Menschen durch die Gestaltung der Erdoberfläche nachgewiesen insonderheit an der Cimbrischen Halbinsel. Kiel 1861.
- Kürschner, K. Th. G.* Ein Wort über die sogenannten 6 Schleswigschen Dörfer. Rendsburg 1864.
- Eine kurze Beschreibung von dem Lande Schlesw.-Holstein u. seinen Rechten. 2. Aufl. Stuttgart 1864.
- Schleswig-Holstein. Uebersicht des Wissenswerthen über die nordalbingischen Hrzgth. M. Portr. Friederich des VIII. 2. Aufl. Lpz. 1864.
- Sønksen, A. P.* Kleine Geographie der Hrz. Schleswig-Holstein. Kiel 1865.
- — Geografie af Hrtg. Slesvig Holsteen. M. særd. Hens. p. de indre Forhold udarb. Slesvig 1865.
- Schleswig-Holstein. Land u. Leute von *Baccalaureus Günmel*. Zwickau 1865.
- Fack, M. V.* Geographie von Schleswig-Holstein für Haus und Schule. Kiel 1865.
- Lindemann, J.* Geographie der Hrz. Schleswig-Holstein für Schule u. Haus. Kiel 1865.
- Dann, Herm.* Geographie des Preuszischen Staates u. d. Hrz. Schleswig-Holstein. Für den Unterricht in Bürger- u. Volksschulen. Halle 1866.
- Handelmann, Heinr.* Topographischer Volkshumor, Ortsnamen in Keim u. Spruch aus Schleswig-Holstein, Hamburg, Lauenburg u. Lübeck. Kiel 1866.
- Grünfeld, H. P. H.* Geographie der Hrz. Schleswig-Holstein. Schleswig 1867.
- Sach, Aug.* Zur Heimathskunde. Die Provinz Schlesw.-Holstein in geschichtl. u. geographischen Bildern. Sep.-Abdr. des Anhanges »Schleswig-Holstein« aus dem Vaterländ. Lesebuch für die evangelische Volksschule Norddeutschlands. Schleswig 1868.
- Preuszische Heimathskunde. Ergänzungshefte. 8. Heft. Die Provinz Schleswig-Holstein u. Lauenburg. Breslau 1869.
- Jansen, K.* Poleographie der Cimbrischen Halbinsel. Ein Versuch die Ansiedlungen Nordalbingiens in ihrer Bedingtheit durch Natur und Geschichte nachzuweisen. Stuttgart 1886.

Gloy, Arthur. Beiträge zur Siedelungskunde Nordalbingiens.
Stuttgart 1892.

Beretning om Grændseregulerings-Commissionens Forhandling i
Rendsborg 1851. Kbh. 4.

Bericht über die Verhandlungen der Grenzreguliringscommission
in Rendsburg 1851. Uebersetzung. Kph. 4.

Hansen, Joh. Friedr. Staatsbeschreibung des Hrz. Schleswig,
herausgegeben von *A. F. Büsching*. Hamb. 1758. 4.

Moller, Olaus Henr. Bericht von verschiedenen Ländern, Städten
u. Gegenden des Hrz. Schleswig, wie auch von etlichen
Freygütern desselben. (Skoleprogr.). Flensburg 1761. 4.

Hansen, Joh. Friedr. Vollständige Staatsbeschreibung des Hrz.
Schleswig. Flensburg 1770.

J. H. S. (o: *Joh. Heinr. Schultze*). Topographische Beschreibung
des Hrz. Schleswig od. Nachrichten von denen in diesem
Hrz. liegende Städten, Flecken etc. etc. Kiel 1773.

(*Dörfer, Joh. Friedr. Aug.*) Topographie von Schleswig in alpha-
betischer Ordnung. Ein Repertorium zu der von Gollo-
wischen Karte vom Hrz. Schleswig. Schleswig 1805.
— 3. verm. Aufl. Herausgegeben von *Theodor Dörfer*.
Sst. 1829.

Hanssen, Georg. Statistische Forschungen über das Hrz. Schleswig.
1. Hft. Heidelberg 1832. — 2. Hft. Altona 1833.

v. Schröder, Johannes. Topographie des Hrz. Schlezwig. 1.—2.
Th. Schleswig 1837. 4. — 2. neu bearb. Aufl. Olden-
burg 1854.

Borring, Etienne. Sur la limite méridionale de la monarchie
Danoise et sur l'etymologie des noms géographiques du
Slesvig et de la Normandie. Paris 1849.

Almeenfattelig Beskrivelse over Hrtgd. Slesvig med tilhørende
Øer. Med et militairt Orienteringskort. Tegnet af en
Capitain i Armeen. Odense 1851.

Schmidt, J. N. Slesvigs Land og Folk, physisk, topographisk og
localhistorisk fremstillet; en Topographie for Dannede
af alle Samfundsklasser. Aabenraa 1852.

Lesser, W. Topographie des Hrz. Schleswig. 1.—2. Th. Kiel
1863.

Fränckel, C. Abdruck einzelner Artikel aus der ersten Auflage
der *J. von Schröderschen* Topographie d. Hrz. Schleswig

- von 1837 zusammengestellt m. Abdrücken derselben Artikel aus Lessers Topogr. d. Hrz. Schleswig. U. S. o. A. Dr. H. (3: H. Tødderlund). Ein Sommer in Schleswig. Skizzen u. Bilder. Aus dem Dänischen von *Heinr. Helms*. Lpz. 1855.
- Feilberg, H. J.* Fra Heden. (Uddrag af en Afhandl. i »Slesv. Provindsialetterretninger«). Udgivet af Folkeskriftselsk. Haderslev 1863.
- Trap, J. P.* Statistisk-topografisk Beskrivelse af Hrtg. Slesvig. 1.—2. Bind. Kbh. 1864.
- Jørgensen, A. D.* Historisk-topografiske Bemærkninger. (Særtr.) Kbh. 1869.
- Lorenzen, C. C.* Rejseskildringer, Fortællinger og Sagn fra Sønderjylland. Kbh. 1877.
- Clausen, H. V.* Sønderjylland. En Rejsehåndbog. Kbh. 1890.
- Ottosen, Johan.* Sønderjyllaud. 50 Billeder af *Max Kleinsorg*. Text af *Joh. Ottosen*.
-
- Otto, Friedr. Willh.* Bemerkungen über Angeln aus der Brieftasche zweener Freunde bey einer Fuszreise im Sommer 1791. Schleswig 1792.
- Angel og Angelboerne. Af en *dansk Angelboe*. (Udsn.) 1860.
- Bladt, H. C.* Et Bidrag til Augustenborg Herreds Historie. (I »Dannevirke« Nr. 179. 1860.)
- (*Volckmar, Friedr. Ad.*). Versuch einer Beschreibung von Eiderstädt. Garding u. Hamburg 1795.
- Cornils, P. W.* Die Communal-Verfassung in der Landschaft Eiderstedt. Heide 1841.
- Feddersen, Fr.* Beschreibung der Landschaft Eiderstedt. Mit einer geschichtl. Einleitung u. statistische Nachrichten. Altona 1853.
- Cornilsen, H. M.* Topographische Nachrichten vom Amte Gottorp. 1. Versuch. Schleswig (1792).
- Rhode, P.* Samlinger t. Haderslev Amts Beskrivelse m. histor. Efterretninger om de i dette Amt hidindtil værende Amtmænd og Geistliges Liv og Levnet. Kbh. 1775.
- Nissen, J.* Haderslev Amt. En statistisk-topografisk Fremstilling. Haderslev 1840.
- Kier, Otto.* Mittheilungen über das Amt Hadersleben, ein Beitrag zur nähern Kunde Nordschleswigs. Altona 1852.

- Lüttichau, A. C. A.* Beleuchtung der »Mittheilungen über d. Amt Hadersleben usw. von Otto Kier«. Hadersl. 1853.
- Rhode, P.* Haderslev Amts Beskrivelse. Ved *Georg Thomsen*. Haderslev 1890.
- Bolten, Joh. Adrian.* Beschreibung u. Nachrichten von der im Hrz. Schleswig belegenen Landschaft Stapellholm. Wöhrden 1777.
- (*Gude, Joh. Chr.*) Bericht von der Halbinsel Sundewitt u. dem Glücksburgschen Erblande, nebst einer kurzen historischen Nachricht vom dem Fürstl.-Glücksburgschen Hause. Altona 1778.
- Duus, Claus.* Topogr.-historische Darstellung der Insel Sundewitt. Schleswig 1836.
- Anygaard, Knud.* Beskrivelse over Tørring Lehn. Et Bidrag t. Kundskab om Hrtg. Slesvig. Kbh. 1815.
- Wegener, C.* Nogle histor. Oplysninger om Kirkehøiheden over Tørringlehn, Als og Ærø, meddeelte 1848. Msr. i 4°.
-
- Hansen, Chr. K. L.* Streitigkeiten über Alsen zwischen Dänemark u. Schleswig im Mittelalter. (Udsn.) 1834.
- — Die Schlösser u. Burgen der Insel Alsen im Mittelalter. (Udsn.) 1840.
- Patent ang. Indlemmelsen af de forhenv. Augustenborgske Besiddelser paa Als og Slesvigs Fastland i de nærmest liggende kgl. Amter. Kbh. 1853.
- Harris, S.* Als og Sundved, en histor. Beskrivelse Odense 1864.
- Worsaae, J. J. A.* Danevirke før og nu. Kbh. 1844.
- — Danevirke (I Antislesvigholst. Fragm. 5. Hefte. Kbh. 1848).
- — Danevirke, der alte Grenzwall Dänemarks gegen Süden. Uebers. von A. Courländer. Kph. 1848.
- Lorenzen, Chr. C.* Dannevirke og Omegn. (Danske Folkeskrifter XLIII). Haderslev 1863. — 2. gennemsete Oplag. Kbh. 1864.
- Jørgensen, A. D.* De histor. Efterretninger om Dannevirke og Tilleg til Afhandlingen om Strandfriserne. Særtr. Kbh. 1869.
- Scharf, Chr.* Beschreibung u. Geschichte der Insel u. des Fleckens Arnis.

- Otte, Friedr. Willh.* Oekonomisch-statistische Beschreibung der Insel Fehmern. Schleswig 1796.
- Hanssen, Georg.* Histor.-statistische Darstellung der Insel Fehmarn. Altona 1832.
- Velschow, H. M.* Øen Femerns statsretlige Forhold før Aaret 1226. (Universitetsprogram). Kbh. 1854. 4.
-
- Beschreibung der Stadt Eckernförde u. des Christians-Stifts daselbst. Msr. i 4°.
- Hanssen, C. G.* Versuch einer Chronik von Eckernförde. Kiel 1833.
- Regenburg, T. A.* To Aktstykker t. Oplysn. om Oprettelsen af et Universitet i Flensborg 1634. Kbh. 1868.
- a Seelen, Joh. Henr.* Memorabilium Flensburgensium historicor., ecclesiastic., juridico-politicorum sylloge. Lubecae 1752. 4.
- Overbeck, Joh. Daniel.* Kerngeschichte der Stadt Flensburg aus dem Buche von Seelens zusammen gezogen. Lübeck (1752). 4.
- Moller, Olaus Hemr.* Histor. Bericht von der Stadt Flensburg. (1.)—2. Hälfte. (Skoleprogr.) Flensburg 1759 og 1760. 4.
- Clæden, Georg.* Monumenta Flensburgensia, wovon die drey ersten Stücke die Civil-, die letzteren die Kirchen-Geschichte ante reformationem betreffen. 1. Bd. (1.—6. Monument). Flensburg (1765—1868). — 2. Bd. 1. Monum. Sst. 1773. 4.
- Rivesell, Peter.* Versuch einer Beschreibung der Stadt Flensburg. 1. Bd. Altona 1817.
- Rugaard, D. E.* Flensburg. Darstellung seines Zustandes u. Verhaltens während des schlesw.-holstein. Aufruhrs, entworfen von einem Flüchtling. Kph. 1848.
- Seidelin, H. C. P.* Diplomatarium Flensborgense. Saml. af Aktstykker t. Staden Flensborgs Historie. 1.—2. Bd. Kbh. 1865—73.
- Wedel, F.* Gilder og Laug i Flensborg. Kbh. 1873.
- Holdt, A. C. C.* Flensburg früher u. jetzt. Histor.-topogr. Bilder der Vorzeit u. Gegenwart. Flensburg 1883. — Sst. 1884.
- Aus Flensburgs Vorzeit. Beiträge zur Geschichte der Stadt. Heft 1. Flensburg 1887.

- Lautrup, E.* Chronik u. Monographie der Stadt Hadersleben. Hadersleben 1844.
- Havenstein, F. P.* Chronik des Kirchspiels Hollingstedt Jahr 1820. U. S. o. A.
- Augustiny, J. F. R.* Versuch einer Chronik des Kirchspiels Hollingsted. Flensburg 1852.
- Petersen, A. Th.* Beschreibung des Kirchspiels Hollingstedt. Schlesw. 1890.
- Lasz, J.* Sammlung einiger Husumschen Nachrichten von 1609 bis 1700 und Fortsetzung von 1701 bis 1705. Flensburg 1750. 4.
- Beccau, Chr. Ubr.* Versuch einer urkundlichen Darstellung der Geschichte Husums bis zur Ertheilung des Stadtrechts. Schleswig 1854.
- Eggers, Georg Frider.* Historia inclytæ civitatis Holsatiae Rendsburgi. Jenæ 1684.
- Wegener, C. F.* Om Landshøjheden over det gamle Rendsborg p. Eiderøen. M. en forhen utrykt Krønike om Anlæggelsen af det nye Rendsborg. Kbh. 1849.
- — Von der Landeshoheit über das alte Rendsburg auf der Eiderinsel usw. Kph. 1850.
- Warnstedt A.* Rendsburg eine holsteinische Stadt u. Festung. Eine histor.-staatsrechtliche Untersuchung. Kiel. 1850
- — Das Kronwerk der Festung Rendsburg, Sendschreiben an die hohen Commissarien des deutschen Bundes von einem Schleswiger. Kiel 1851.
- — Rendsburg, die Preuszische Politik von 1658, 1648 u. ihr Gegensatz 1863. Hannover 1864.
- Heldvaderus, Nicol.* Kurtze u. einfältige Beschreibung der alten weitberühmten Stadt Schleszwig im Cimbrischen Chersoneso belegen. Aufs new gedruckt 1678.
- Jürgensen, Joh. Chr.* Nicolaus Heldvaderus Chronik d. Stadt Schleswig vom Jahre 1803 bis 1822 fortgeführt u. m. Anm. u. Ergänz. begleitet. Schleswig. 1822.
- v. Schröder, Johannes.* Geschichte u. Beschreibung der Stadt Schleswig. Schleswig 1827.
- Sach, Aug.* Geschichte der Stadt Schleswig, nach urkundlichen Quellen. Schlesw. 1875.
- Olearius, Adam.* Gottorfische Kunst-Kammer, worinnem allerd hand ungemene Sachen zusammen getragen. Auch m. Kpfrn. gezieret. Welchem zu Ende angefüget ist, des

- itzgedachten seel. Hrrn. Olearii Holsteinische Chronica. Schleswig (1725). 4.
- Sach, A.* Aeltere Geschichte des Schlosses Gottorp. (Skoleprogr.) Schleswig 1865.
- Lorenzen, C. C.* Histor-topografiske Meddelelser om Gottorp Slot. Aalborg 1875.
- Flor, Martin Richard.* Sammlungen derjenigen Nachrichten von Tundern, welche in verschiedenen Gechichtsbüchern usw. aufgezeichnet sind. 1758. (Udsn.).
- Carstens, C. Erich.* Die Stadt Tondern. Eine histor.-statistische Monographie. Tondern 1861.
- Nemnich, Phil. Andreas.* Tønning. Beschreibung des Orts in merkantilischer Hinsicht. Hamburg. 1805.
- Ein Gemälde von Tønning von J. A. O. In Rahmen gesetzt von *Hans Jürgen Meißner* (o: *Stubbe*). April 1805. Altona.
- Wolfhagen F.* Beschreibung der Stadt Tønning, nebst Erinnerungen das erste Viertel dieses Jahrhunderts zusammenfassend. Friedrichsstadt 1838.

Kort over Slesvig. *)

- Daniae Regnum c. Ducatu Holsatiae et Slesvici. Opera et studio *Tobiae Conradi Lotteri*. U. S. o. A.
- Videnskabernes Selskabs Kort over Danmark. Tønder og Lyngum-kloster Amter samt Dele af nogle andre Amter udi Slesvig; reduceret af *T. Bugge* og *F. Wilster*. 1805. — En Deel af Coldinghuus og Riberhuus Amter udi Jydland samt af Haderslevhuus Amt udi Schlesvig; tegnet af *F. Bugge* og *F. Wilster*. 1804. — Den sydl. Deel af Schlesvig samt Øen Femern; tegn. af *H. C. Klingsey*. 1825. — Sønderjylland eller Hrt. Slesvig. Af *O. N. Olsen*. Stukket af *H. C. Klingsey*. 1836.
- Post-Karte von Dännemark u. den angrenz. Ländern. Revidert von *F. H. J. Geerz*. Kiel 1838.
- Daenemark m. seinen Nebenländern in Europa. Entw. u. gez. von *C. F. Weiland*. Weimar 1847.

---

*) De mange i Anledning af Krigene udførte Kort ere ikke medtagne paa dette Sted.

1. Dänemark, Schleswig-Holst. u. Lauenburg. — 2. Süd-Schleswig, Holstein, Lauenb. u. die anliegenden Gebiete. — Gotha 1863. 1 Bl.
- Kriegskarten. Aus *Meyers* Hand-Atlas. Nr. 1. Dänemark. Nr. 2. Schleswig-Holstein. Nr. 3. Schleswig. Nr. 4. Holstein. Nr. 5. Die Küstenländer der Nord- u. Ost-See. Nr. 6. Ruzslands Ostsee-Provinzen. Hildburghausen 1864.
- Bakkekaart over Danmark. Udarb. af *L. Both*, 1872. Kbh.
- Kongeriget Danmark. Udarb. af *L. Both*, 1873. Kbh.
-
- Die Kgl. Dänischen Hrzgth. Schleswig, Holstein u. Lauenburg. Entw. u. gez. von *C. F. Weiland*. Weimar 1843.
- Karte d. Hrz. Schleswig, Holstein u. Lauenburg zur Uebersicht der nationalen u. sprachlichen Unterschiede ihrer Bewohner. 2. Aufl. Entw. von *Joh. Val. Kutscheid*. Berlin u. A.
- Geerz, F.* General-Karte von den Hrz. Schleswig, Holstein und Lauenburg, den Fürstenth. Lübeck u. Ratzeburg u. den Freien u. Hansestädten Hamburg u. Lübeck. (Berlin) 1853, — Entworfen 1858; herausgeg. u. bis zum Jahre 1867 berichtet. (Hermed et »Denkschrift«, Berlin 1867).
- Gliemann, Theod.* Nogle Bemærkninger til General-Kortet over Kongeriget Danmark samt Hrt. Schleswig, Holsten og Lauenborg.
- Geerz, F.* Geschichte der geographischen Vermessungen u. der Landkarten Nordalbingiens vom Ende des 15. Jahrh. bis 1859. Berlin 1859.
- Hertugdømmerne Slesvig, Holsten og Lauenborg. Forlagt af *P. G. Philipsen og C. Steen & Søn*. (Kbh.) u. A.
- Die Hrz. Schleswig, Holstein u. Lauenburg m. den freien Hansestädten Hamburg u. Lübeck. 1:445000. Bearb. von *A. Gräff*. Weimar u. A.
- Schäfer, M.* Karte der Hrz. Schleswig u. Holstein. Nach den besten Hilfsmitteln bearbeitet. Berlin 1861.
- Die politische Neu-Gestaltung von Nord-Deutschland im Jahre 1866. Mit 3 Karten. (Aus »Petermanns Mittheilungen« 1865. IX). Gotha.
- Friederichsen, L.* Karte von Schleswig-Holstein u. Lauenburg. Zur Veranschaulichung der neuen administrativen Eintheilung. 3. Aufl. Kiel 1867.
-

- Ducatus Slesvicensis. Nova tabula edita a *Joh. Bapt. Homanno*.
U. S. o, A.
- Slesvicensis ducatus incolis Das Hrzs. Slesviec, tam in ejusdem
particulares quam generales praefecturas peraccurate
distinctus per *Nikolaum Visser*. Amst. (u. A.).
- v. *Golovin, F.* Karte vom Hrzs. Schleswig nach den von d. Ge-
sellsch. d. Wissenschaften in Kph. bekannt gewordenen
Ortsbestimmungen u. nach Specialkarten entworfen.
Schleswig 1813.
- v. *Schröder, Joh* Schleswig im Jahre 1823 gezeichnet u. auf-
genommen.
- Kort over Mellem-Slesvig. U. S. o. A.
Das Hrzs. Schleswig. Entw, u. gez. von *A. Schreiber*. Kiel 1829.
(Gliemanns Amtskort). Kort over 1. Amterne Sønderborg og
Nordborg m. m. 1825. 2. Haderslev Amt. 1828. 3.
Tønder Amt m. m. 1828. 4. Flensborg Amt m. m.
1828. 5. Apenrade og Lygumkloster Amter. 1829. 6.
Amterne Husum og Bredstedt, Landskaberne Eidersted
og Nordstrand. 1829. 7. Gottorf Amt. 1829. 8. Hütten
Amt og Landsk. Stapelholm. 1829. 9. Fehmern Amt
m. m. 1829.
- Schleswig, nebst einem Theile von Jütland und Fünen. Glogau
u. A.
- Mansa, J. H.* Nørrejylland, samlet, tegnet og lithograferet Pl.
1—9. Kbh. 1848. — 2. omarb. og forb. Udg. 1861—62.
Pl. 8 og 9. Kbh. u. A.
- Slesvigs Fastland i VI Blade, udg. af *Generalstaben*. Paa Grundl.
af Vdsk. Selskabs Opmaalinger. Recognosceret i 1851
og 1852. 1:120000. (Kbh.)
- Sønder Jylland (Slesvig) udg. af *Julius Hoffensberg*. Kbh.
Generalkaart over Sønderjylland i 1:240000 af den sande Stør-
relse indbefattende Hrtgd. Slesvig og Dele af Ribe
Amt. Udført og udgivet 1860 ved *Generalstaben*.
- Kaart i 1:120000 sand Størrelse over Slesvigs Fastland og Als.
Recognosceret i 1851—54, udgivet ved *Generalstaben*.
6 Bl. Kbh.
- Schleswig nach den verschiedenen Sprachgebieten im 9. Jahr-
hundert.
- Geerz, F. H. J.* Karten zur Uebersicht der Volks- u. Kirchen-
sprache im Hrzs. Schleswig 1838. Eutin & Kiel 1838.

- Koch, Pet. Chr.* Udkast t. et Sprog-Kort over Hrtgd. Slesvig el. Sønderjylland. U. S. 1839.
- Biernatzki, H.* Nationalitäten u. Sprachenkarte des Hrz. Schleswig. Hamburg u. A. — (Ny Udgave) Sst. 1864.
- Carte du Slesvig indiquant les résultats de l'élection pour le parlement allemand du 31 août 1867. Publiée par »*Den danske Folkeforening*«. Dessinée par *N. A. Klein*.
-
- Mansa, J. H.* Kort over Als. Kbh. 1851.
- Historische Karte von Ditmarschen, Eiderstedt, Helgoland, Stapelholm, d. Wilster-Marsch usw. Redigirt für die Zeit von 1642 bis 1648 von *Franz Geerz*. Berlin 1866. —
— Histor. Karten von den Nordfriesischen Inseln Nordstrand, Pellworm, Amrum, Föhr, Sylt etc., der continentalen Marsch sowie der Vorgeest. Redigirt für 1643 bis 1648 von *Franz Geerz*. Berlin 1888.
- Die Eider vermessen 1855 auf Veranstaltung des Minister f. d. Hrz. Schleswig u. f. d. Hrz. Holstein u. Lauenburg.
- Special Karte der Eider herausgeg. vom Marine-Ministerium. Nach dem Aufnahmen des Capt. *Grapow* u. Capt.-Lieut. *Ratzeburg* in 1867 und 1868. Berlin 1868.
- Charte von der Landschaft Eiderstedt u. einem Theile des Amtes Husum. Nach eigenen Messungen entw. u. gez. von *K. Boyens*. 2 Bl. 1861.
- Dannevirke Vold. Opmaalt af Ritmester *Wlh. v. Sommer*. 1858.
- Dannevirke, Kurgraven og Østervolden. Ved *W. Dreyer*, (tegnet af *C. G. Rønnow*). 1860. Udg. af det Kgl. Nord. Oldskrift-Selskab.
- Ditmarsia, Rendesburgum, Kiel et Bordesholm, Amstelodami apud Heredes *Joannis Janssonii*.
- Kort over Hadersleben Fjord optaget 1840 af *Mørck*.
- Special-Karte von Nord-Schleswig. 1:150000. Von *A. Petermann*. Gotha 1864.
- Süd-Schleswig. Hamburg u. A.
- Karte vom Pellworm, entw. u. gez. von *H. von Linstow*. U. S. 1857.
- Uebersichtskarte der Schlesw.-Holsteinischen Westküste, herausgeg. vom Marine-Ministerium, aufgenommen u. entw. von Capt. *Grapow* 1868 u. 1889. 1:100000. I—II. Berlin 1869.

- Plan von Flensburg m. den nächsten Umgebungen, geometr. aufgenommen von den Unterofficieren des Norwegischen Fussjäger Detachements. Herausgeg. von *O. Wergeland*.
 Charte von Friederichstadt. Verm. und gez. von *J. Jansen*.
 Friederichstadt 1851.
- Die Festung Rendsburg m. Umgegend. U. S. o. A.
Clausen. Plan von der Stadt Rendsburg und Umgegend 1860.
 Rendsburg 1860.

Landtage, Stænderforsamlinger, Statsforfatninger.

- Werlauff, E. C.* Om Constitutio Woldemari. (I »Antislesvig-holst. Fragm., 7. Hft.« 1848).
- Aelteste schleswigsche u. hollsteinische Staatsverfassung. (Univers. Progr.) Kiel 1775.
- Schleswig-Holsteinisches Grundgesetz od. Landes-Privilegien, wie solche von Christian I im 1460 ertheilt worden. Hamburg 1840.
- Michelsen, A. L. J.* Das Wahlrecht der schlesw.-holstein. Stænde zur Zeit Christians I. Udsn.
- Lewerkus, W.* V Berichte über die Schlesw.-Holstein. Landtage von 1525, 1526, 1533, 1540. Udsn.
- Ipsen, A.* Die alten Landtage der Hrz. Schleswig-Holstein von 1588—1675. Nach den handschriftl. Landtagsacten bearbeitet. Kiel 1852.
- Danmarks Riges Grund Lov, det er den saa kaldede Souveraine Konge-Lov. Nu atter paa nye oplagt ved *Casp. Pet. Rothe*. Kbh. 1756. 26 Bl. (Portr. af Frederik III og IV, Titelbillede og Vignetter).
- Bredsdorff, Peder Mortensen.* Jus publicum d. e. Stats-Ret eller Statsforfatning og Rettigheder for Danmark, Norge og Fyrstendømmerne forklaret ved private Forelæsninger eller Kollegio af *Andreas Højer*, udgivet. Christiania 1783. 4.
- Højer, A.* Politiske Betænkninger om Dannemarks og Norges samt annecterede Fyrstendømmers og Grævskabers Jure publico. Msr. 4.

- Thudichum, Friedr.* Verfassungsgeschichte Schleswig-Holsteins von 1806—1852 in ihren deutschen u. europäischen Beziehungen. Tübingen 1871.
- Feddersen, Berend.* Einige Gedanken über das *Jus publicum* in Beziehung auf das *Hz.* Schleswig in 3 Briefen an den *Hrn.* Professor Töusen. Tondern 1819.
- Stein, L.* Einleitung in das ständische Recht d. *Hz.* Schleswig u. *Holst.* Kiel 1847.
- Allg. Gesetz wegen Anordnung von Provincialständen in den *Hz.* Schleswig u. *Holstein.* (P. Dansk og Tysk.) Kph. d. 28. Mai 1831. Kph. 4.
- Verordnung wegen näherer Regulirung der ständischen Verhältnisse in dem *Hz.* Schleswig. (P. Dansk og Tysk.) Kph. d. 15. Mai 1834. Kph. 4.
- Zeitung f. d. Verhandlungen d. Provinzialstände des *Hz.* Schleswig. 1836. I—II Bd. Schlesw. 1836. 4. — 1838. Sst. 1838. 4.
- Zeitung f. d. Verhandl. der Schleswigschen Ständeversammlung. Die 3. 1840 I—II Bd. Schlesw. 1840. 4. — Die 4. I—II Bd. 1842. Sst. 1842. 4. — Die 5. I—II Bd. 1844. Sst. 1844. 4. — Die 6. 1846. Sst. 1846. 4. — Die 7. 1853 u. 1854. M. Anhang. Flensburg 1854.
- Tidende f. Forhandlingerne v. Provindsialstænderne f. *Hrtgd.* Slesvig. 1836. I—II Bd. Slesvig 1836. 4. — 1838. Sst. 1838. 4.
- Tidende f. Forhandlingerne i den Slesvigske Stænderforsamling. Den 3. I—II Bd. Slesvig 1840. 4. — Den 7. 1853 og 1854 m. Anhang. Flensburg 1854. 4. — 1855 (P. Dansk og Tysk). Sst. 1855. 4. — 1856 og 1857 (P. Dansk og Tysk). M. Tillæg. Sst. 1857. 4.
- Tidende for Forhandlingerne v. Provindsialstænderforsamlingerne. f. *Hrt.* Slesvig. Den 9. 1860. (P. Dansk og Tysk). M. Tillæg. Flensburg 4. — Den 10. 1863. (P. Dansk og Tysk). Sst. 4.
- Kundgjørelser for de slesvigske Provindsialstænder ang. Resultaterne af de i Aarene 1836, 1838, 1840, 1842, 1844 af dem afgivne Betænkninger. (Alle p. Dansk og Tysk). Kbh. 1838, 1840, 1842, 1844, 1846. 4.
- Zeitung enthaltend das Wesentliche aus den Verhandl. der Provinzialstände des *Hz.* *Holstein.* 1835 u. 1836. Itzehoe 4.

- Zeitung f. die Verhandlungen der Holsteinischen Ständeversamml. Die 2. 1838 u. 1839. (2 Abtheil.) Itzehoe. 4. — Die 3. 1840. (1 Bd. u. Beilagen). Sst. 4. — Die 4. 1842 (2 Hefte Beil.). Sst. 4. — Die 5. 1844. (2. Hefte Beilagen). Sst. 4. — Die 6. 1846. Sst. 4.
- Zeitung f. die Verhandlungen der Holsteinischen Provinzialständeversammlungen. Die 7. 1853. (2 Hft. Beilagen.) Itzehoe 4. — Die 8. 1855—56. Sst. 4. — Die 9. 1857. Sst. 4. — Die 10. 1859. Sst. 4. — Die 11. 1861. Sst. 4. — Die 12. 1863. Sst. 4.
- Eröffnung für die Holsteinischen Provinzialstände betreff. die Resultate der in 1836, 1840, 1842, 1844 von den Ständen erstatteten Gutachten. Kph. 1838, 1842, 1844, 1846. 4.
- Udkast t. en Grundlov for Kongeriget Danmark og Slesvig. Kbh. (1848). — Udkast t. en Valglov. Kbh. (1848).
- Eröffnung der dänischen Reichsversammlung nebst dem derselben vorgelegten Entwurfe des Staatsgrundgesetzes. Cph. 1848.
- Beretning om Forhandlingerne paa den grundlovgivende Rigsdag. 1.—2. Bd. Kbh. 1848—49. 4.
- Den grundlovgivende Rigsdags Historie, kortelig fortalt af *L. K. D.* (v: *P. E. Barfoed*). Kbh. 1849.
- Danmarks Riges Grundlov. Kbh. 1849.
- Loi fondamentale du royaume de Danemarck, telle qu'elle a été adoptée par le diète générale le 25. Maj 1849. Traduction de *M. Ström*. Cph. 1849.
- Staatsgrundgesetz für die Herz. Schlesw.-Holstein vom 15. Sptbr. 1848. Rendsburg 1848. (Heraf 3 Udgaver, den ene med dansk Oversættelse).
1. Staatsgrundgesetz. f. d. Herz. Schl.-Holst. vom 15. Sptbr. 1848. — 2. Wahlgesetz für die Schlesw.-Holsteinische Landesversammlung vom 20. Oktbr. 1848. — 3. Gesetz betr. die Verantwortlichkeit der Minister vom 21. Oktbr. 1848. Kiel 1864.
- Staatsgrundgesetz f. d. Herz. Schlesw.-Holst. vom. 15. Sptbr. 1848. 2. Aufl. Jena 1863.
- Gesetz betr. die einstweilige Auszerkraftsetzung einiger Artikel des Staatsgrundgesetzes vom 15. Sptbr. 1848 für das Herz. Schleswig und die Festung Rendsburg. (Under-

- tegnat »Statthalterschaft, Gottorf d. 31. März 1849«.)
Schleswig 4. 2 Bl.
- Gesetz betr. einstweilige Abänderung mehrerer Bestimmungen
der §§ 122, 123 u. 129 des Staatsgrundgesetzes vom
15. Sptbr. 1848 f. d. Hz. Schlesw.-Holstein. (Under-
tegnat »Statthalterschaft, Gottorf d. 28. April 1849«.)
Schleswig. 4. 2 Bl.
- Protocolle der constituirenden Schlesw.-Holsteinischen Landesver-
samml. 1848. Amtliche Ausgabe. Kiel. 4.
- Verhandlungen der Schlesw.-Holsteinischen Landes-Versammlung
1848—49, Kiel. 4. — 1. auszerord. Diät vom 9. Sptbr.
bis 5. Oktbr. 1850. Kiel. 4. — Vom 25. Novbr. 1850
bis 17. Jan. 1851. Kiel 4.
- Bericht über die Verhandl. der vereinigten Ständeversamml. der
Hz. Schlesw. u. Holstein. Von Dr. *Müller* u. Advocat
Löck. Rendsburg 1848. 4.
- Zeitung der Schlesw.-Holstein. Landesversamml. 1849. Fortsetzung.
Kiel. 4. — Beilageheft 1849—50. Sst. 4.
- Geschäftsordnung für die Schlesw.-Holsteinische Landesversamm-
lung (10. Sptbr. 1850). U. s. o. A. 4. (2 Udgaver).
- Forordning ang. Hrtgd. Slesvigs Forfatning. Christiansborg Slot,
d. 15. Febr. 1854. (P. Dansk og Tysk). Kbh. 4.
- Die Stände-Wahlberechtigung im Hz. Schleswig. Auszug aus
d. Verordnung betr. die Verfassung des Hz. Schleswig
d. d. 15. Febr. 1854. Itzehoe 1858.
- Udkast til Forfatningslov for det dsk. Monarchies Fællesanlig-
gender og til foreløbig Lov ang. Valgene til Rigsraadet,
Grundlovsbestemmelse om Indskrænkning af Grund-
loven af 5. Juni 1849, samt Danmarks Riges Grundlov
af 5. Juni 1849 indskrænket t. Grundlov for Kongeriget
Dnm.'s særlige Anliggender ved Grundlovsbestemmelser
af 24. Aug. 1855. Kbh. u. A.
- Forfatningslov for det danske Monarchies Fælledsanliggender.
(Paa Dansk og Tysk). Eremitagen d. 2. Oktbr. 1855.
Kbh. 4.
- Lassen, L. C.* Forfatnings- og Valglove for det danske Monar-
chie og dets enkelte Landsdele med flere de repræsen-
tative Forhold vedkommende Actstykker. Kbh. 1856.
- Rigsraadstidende. Samling 1856. (1.—2.). Kbh. — Extraordinær
Saml. 1857. Sst. — Samling 1858. (1.—2.). Sst. — 3.
ordentl. Saml. 1859. (1.—2.). Sst. — 4. ordentlige Saml.

1862. (1.—2.). Sst. — Overordentlig Samling 1863. Sst.
— 5. ordentlige Saml. (1.—2.). 1863. Sst. — Overordentlig Saml. 1864. Sst.
- Meddelelse til Rigsraadet om Forhandlingerne med det Tydske Forbund ang. den Holsteen-Lauenborgske Forfatningssag. (Kbh. 1859). 4.
- Confidentiel Meddelelse til Rigsraadet om Forhandlingerne ang. den Holsteen-Lauenborgske Forfatningssag. Kbh. (1862). 4.
- Eröffnung für d. holstein. Provinzialstände betr. die von der Provinzialstände-versammlung des Herz. Holstein im J. 1859 beschlossenen Antrage in der Verfassungs-Angelegenheit usw. Gegeben Christiansborg d. 2. März 1861. Kph. 4.
- Entwurf eines Gesetzes betr. die provisorische Stellung des Herz. Holstein hinsichtlich der gemeinschaftlichen Angelegenheiten der Dänischen Monarchie. Kph. (1861). 4. 6 Bl.
— Motive. Kph. (1861). 4. 12 Bl.
- Entwurf eines Gesetzes betr. die Verfassung d. Herz. Holstein. Kph. (1861). 4.
- Grundlov f. Kongeriget Danmarks og Hertugdømmet Slesvigs Fællesanliggender af 18. Novbr. 1863.

Lovgivning og Forvaltning i Slesvig.

- En Lovsamling i Msr. (fra 1654) indehold. bl. a.: 1. Das Flensburgische Stadt Recht. 2. Der Stadt Flensburg Policey Ordnung. 3. Verschiedene Kgl. u. Fürstl. Constitutiones.
- En Lovsamling i Msr. indehold. bl. a.: 1. Dat Flenzborger Stadtrecht. 2. Policey Ordnung Chr. IV. 3. Flensburger Ordnung wegen der Leichpredigten. 1616. 4. Versio Latina Statuti Flensburgensis. 5. Fortegn. over Embedsmænd m. m. i Flensborg.

Udgaver af den jydske Lovbog.

- Quedam breues expositiones et legum et iurium concordantie et alligationes circa leges Jucie per *Dominum Kanutum*.

- Ripis. Opera Math. Brandt. 1504. (Den saakaldede »Biskop Knuds Udgave»).
- Hochteutsche Translation des Low-Buchs 1240 durch *Ericum Krabben* (1557). Msr. (2 Eksemplarer et i 4° og et i Fol.).
- Den rette Judske Lowbog. Kbh. 1590. 4. (I en Lovsamling).
- Das rechte Judske Lowbock 1590 ouergesehen, corrigeret unde in dem Densken vorbetert tho Copenhagen in Druck uthgegahn. Nu öuerst vth dem Densken in de Holstenische Sprache gebracht dorch *Blasium Ekenberger*. Schleswig 1593. 4.
- Secundae editionis des Jütschen Lowbokes, so 1590 in dem Deutschen repurgeret vth Kopenhagen: Folgende anno 93 in de Holsteinsche Sprake vmmezesettet, tho Schleszwich in den Druck vthgegahan. Nu auerst wedderümme auergesehen. Prima Pars dörch *Blasium Ekenberger* thosammen beschreuen. Schleswig 1603. 4.
- Erklerung u. Nachweisung etlicher Artickell im Lohebuche vom einen Dänischen Juristen mit nahmen *Tort Degne* gemacht und in Dänischer Sprache beschriebenn. Msr. 1603. 4.
- Den rette Jüdske Lovbog, som er ofverseet oc forbedrit effter dët Exemplar, som 1590 er udgangen. Oc nu paa ny igien oplagt. Kbh. 1642. 4.
- Kong Waldemar den Andens Jysk Low-Bog udsat paa Tysk af Hr. *Erick Krabbe* Aar 1557 oc nu befordret til Trycken af *Peder Hansen Resen*. Med en Fortale. Kbh. 1684. 4.
- Das Jütsche Low-Buch, so in diesen Landen vornehmlich im Hz. Schleswig introduciret u. bis dato gebräuchlich ist. Vor diesen 2 mahl als 1593 u. 1603 von *Blasio Eichenbergern* in Hollsteinischer Sprache heraus gegeben. Anitzo aber zum dritten mahl wiederum in selbiger Sprache sampt einem Register benebst Herrn. *Blüttings* Erklärung zum Druck befördert. Flensburg 1717. 4.
- Den jydske Lovbog p. gammel Dansk m. forskjellige Læsninger, Latinsk Oversættelse, Anmærkn. og Forklaringer af *Peter Kofod Ancher*. Kbh. 1783. 4.
- Das jütsche Low, aus dem Dän. übersetzt von *Blasius Ekenberger*. M. einer hochdeutschen Uebersetzung, den Artikeln Tord Degns u. einigen Anmerk. Herausgeg. von *N. Falck*. Altona 1819. 4.

Kong Valdemar den Andens Jydske Lov og Thord Degns Artikler
m. Indl. og Anmærkn. udgivne af *J. L. A. Kolderup
Rosenvinge*. Kbh. 1837. 4.

Kong Valdemar den Andens jyske Lov besørget af *N. M. Peter-
sen*. Kbh. 1850.

Valdemar den Andens jydske Lov efter den Flensborgske Codex
tilligemed den 1590 foranstaltede ny Udgave af Loven
og den af Ekenberger 1593 besørgede plattyske Over-
sættelse af samme. Udgivet v. *P. G. Thorsen*. (O. m.
T. Danmarks gamle Provindslove, 4. Del). Kbh. 1853.

Slesvigske Stadsretter og Landretter.

De med Jydske Lov beslægtede Stadsretter for Slesvig, Aabenraa,
Flensborg og Haderslev m. Tillæg af Thord Degns Ar-
tikler og Skraaen for St. Knuds Gilde i Flensborg, ud-
givne ved *P. G. Thorsen*. M. 5 Tvlr. Kbh. 1855.

Policey Gerichts Ordninghe ende Stadtsrecht, het welcke wy
Frederick Onse Stadt Fredericks-Stadt in gnaden ge-
geven ende geconfirmeert hebben. Gedruckt in t'Jaer
1635. U. S. 4.

Unser von Gottes gnaden Johan Adolffen beschrieben neues
Land Recht, welches wir unsern getrewen Unterthanen
in Eyderstedt, Euerschop und Utholm aufs new gne-
digst gegeben. Schleswig 1591. 4.

Das Eyderstedtische Land-Recht welches von dem Fürsten Johann
Adolph 1591 gegeben u. von unserm König Christian
dem VI bestättiget. Nunmehr nachgedruckt von *B.
Grauer*. Tondern 1737. 4.

Beschriebenes Land-Recht des Nord Strandes, damit Fürst Jo-
hannes der Elter seine Unterthanen begnadet hat 1572.
Nunmehr herausgegeben 1670. Schleswig 1670. 4.

Constitutio u. Ordnung Unser von Gottes Gnaden Friedrichs,
Erben zu Norwegen, darnach sich die Unterthanen u.
Einwohner in unserm Lande Stapelholm halten und
richten sollen. Schleswig 1624. 4.

Beccau. Geschichte der Stadtverfassung von Husum nebst einer
Charakteristik des dortigen Staatsrechts. Udsn.

Der Stadt Slesvick Stadtrecht, anesettet u. befestiget dorch den Herren Swen to Dennemarcken etc. Könninck. Schleswig 1733. 4.

Jessen, E. Om foregivet slægtskab mellem Slesvig bylov og engelsk ret. Avtryk. Kbh. 1864. — *Hasse, P.* Das Schleswiger Stadtrecht. Untersuchungen zur Dänischen Rechtsgeschichte. Kiel 1880. — *Jørgensen, A. D.* Slesvigs gamle Stadsret. Særtr. Kbh. 1880.

Et meget gammelt plattysk Msr., indeholdende den Flensborgske Stadsret fra 1284.

Statutum der Stadt Flensburg od. das ihr von dem ehem. Herzog zu Süder-Jütland Woldemar dem Vierten 1284 verliehene Stadt-Recht. Flensburg 1765. 4.

Der Stadt Flensburg von des weil. König Christian des Vierten Majestät 14. Jan. 1800 confirmirte Policey-Ordnung. (Herausgeg. von *U. A. Lüders*) Flensburg 1778. 4.

Samlinger af Love, Forordninger, Rescripter o. s. v. for Slesvig.

Corpus statutorum Slesvicensium oder Samml. der in dem Hrz. Schleswig geltenden Land- u. Stadtrechte. nebst den für diese Gegenden erlassenen neuen Verfügungen. (Herausgeg. von *Cai Lor. v. Brockdorff* u. *Fr. Ludw. v. Eggerts*). 1.—3. Bd. Schleswig 1795—1842. 4.

Sammlung der im Jahre 1787 aus der deutschen Cancellay ergangenen Rescripte, Resolutionen u. andern Verfügungen. Msr. i 4to.

Samling af sammenhæftede slesvigske Forordninger m. m. for 1611—1738, 1739—1747. 1748—1753, 1754—1762, 1763—1774, 1775—1795, 1796—1810, 1811—1813. En anden Samling indeholdende 1710—1741, 1742—1770. En tredje Samling indehold. 1732—1756, 1760—1769. En fjerde Samling indehold. 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860.

Samling af sammenhæftede slesvigske Forordninger m. m. »in-sonderheit Justizsachen betreffend« for 1701—1756.

Samling af sammenhæftede slesvigske Forordninger for 1848. 1849, 1850.

- Forordninger etc. for Hertugdømmerne udstedte af de illegitime Regjeringer 1848, 1849 og 1850. (Sammenhæftede Forordninger).
- Jahrbücher der Gesetzgebung u. Verwaltung der Hrzs. Schlesw., Holst. u. Lauenburg. Herausgeg. von *Joh. Chr. Rawit*. Jahrgang 1845, 1846, 1847. Kiel.
- Bekanntmachungen der Landesverwaltung f. d. Hrzs. Schleswig vom 25. Aug. 1849 biz 13. Juli 1850. (Sammenhæftede Forordninger m. m.).
- Gesetzblatt f. d. Hrzs. Schleswig-Holstein. 1849, 1850. Kiel. 4.
- Amtsblatt f. d. Hrzs. Schleswig-Holstein. 1849. Kiel. 4.
- Vereinigtes Amtsblatt f. d. Hrzs. Schleswig-Holstein. 1849, 1850, 1851. Kiel. 4.
- Officiel Tidende f. Hrtg. Slesvig 1850 (Nr. 1—35), 1851 (Nr. 36—64), 1852 (Nr. 65—132) og et Register. Flensborg. 4.
- Gesetzblatt f. d. Hrzs. Holstein 1851. Kiel. 4.
- Amtsblatt f. d. Hrzs. Holstein 1851. Kiel. 4.
- Gesetz- u. Ministerialblatt f. d. Hrzs. Holstein 1852, 1853, 1854, 1855, 1856. Kph. 4.
- Gesetz- u. Ministerialblatt f. d. Hrzs. Holstein u. Lauenburg 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863. Kph. 4.
- Udtog af Forordninger, Rescripter etc. for Hertugdømmet Slesvig. Kong Frederik VII. Regjeringstid. 1. Hft. (1842—52). Odense 1863. — 2. Hft. (1852—54). Sst. 1864.

Stats-Kalendere.

- Groszfürstl. Schleswig-Holsteinischer Civil-Etat vom Jahr 1773. Kiel.
- Kgl. Schlesw.-Holsteinischer Special-Kalender auf die Jahre 1776, 1789. Kiel.
- Staats-Handbuch f. d. Hrzs. Schleswig-Holstein auf 1849. Altona.
- Fortegnelse over Embedsmænd i Hrtg. Slesvig, udg. som Tillæg t. Kgl. Dsk. Hof- og Stats Calender for 1851. (Udg. af *J. P. Trap*). Kbh.
- Staats-Kalender f. d. Hrzs. Schlesw.-Holstein u. Lauenburg auf d. Jahr 1865. Bearbejdet von *O. B. Bagge*. Altona.

Slesvigs og Holstens Kirkehistorie og Kirkeforfatning.

- Beda den Ærværdige.* Angler Folkets Kirkehistorie. P. Dansk m. Incl. og Anm. af *Chr. M. Kragballe.* Kbh. 1864.
- Walther, Antonius Heinr.* Schleszwigische Kirchen-Historie, darinn die Abschaffung der heidnischen Abgötterey und Einführung der Christl. Religion. Schleszwig 1683.
- Krafft, Joh. Melchior.* Ein 2faches 200jähriges Jubel-Gedächtniss deren das erste vorstellet die Reformation, so 1522 in Husum angefangen worden; das andere eine völlige Historie des von Luther verdeutschen N. Testament usw. Hamburg 1723. 4.
- Geusz, Nicol. Friedr.* Beiträge zur Kirchengeschichte u. Alterthumskunde. Itzehoe 1778.
- Scholtz, Pet. Chr. Heinr.* Entwurf einer Kirchengeschichte des Hrz. Holstein. Schwerin u. Wismar. 1791.
- Wedel, F.* Den sønderjydske Kirkes Historie. 1. Afdel.: indtil Reformationen. Kbh. 1863.
- Schlesw.-Holsteinische Kirchengeschichte. Nach hinterlassenen Handschriften von *H. N. A. Jensen*, überarbeitet und herausgegeben von *A. L. J. Michelsen.* 1.—4. Bd. Kiel 1873—79.
-
- Christlyke Kercken-Ordninge, de yn den Fürstendømen Schleszwig-Holsten etc. schall gehalten werdenn. Schleszwieck 1601. 4.
- Matthiä, Wolf Chr.* Beschreibung der Kirchenverfassung in den Hrz. Schleswig u. Holstein. Flensburg 1778. — 2. Th. welcher Ergänzungen u. Zusätze enthalt. Flensburg u. Lpz. 1786.
- Lübker, Joh. Heinr. Bernh.* Versuch einer kirchlichen Statistik Holsteins. Glückstadt 1837.
- Jensen, H. N. A.* Versuch einer kirchlichen Statistik des Hrz. Schleswig. 1.—4. Lief. Flensburg 1840—42.
- Sinding, P. Chr.* Forsøg t. en kort økonom.-statistisk Beskrivelse over alle de gejstlige Embeder i Slesvig, hvor Kirke- og Skolesproget er dansk, og som dog staae under den slesvigske Superintendent, samt disses Besættelsesmaade. Kbh. 1848.

- Mørk-Hansen, M. og Nielsen, C. L.* Kirkelig Statistik over Slesvig Stift. M. histor. og topograph. Bemærkninger. 1. Bd. 2. Afdel. Kbh. 1863. — 2. Bd. og 3. Bd. 1. Afdel. Kbh. 1864.
- Die zu erwartete Anbahnung synodaler Institutionen in der Schlesw.-Holsteinischen Provinzialkirche. Referat des Hrn. (*P. F.*) *Andersen*. Flensburg 1867.
- Friedberg, Emil.* Die evangelische u. katholische Kirche der neu-einverleibten Länder in ihren Beziehungen zur preussischen Landeskirche u. z. Staate. Halle 1867.
- Die neuen evangelischen Landestheile Preussens und die Union. Berlin 1867.
- Entwurf einer Verfassung der evangelisch-lutherischen Kirche Schlesw.-Holsteins. Kiel 1868.

Skrifter i Anledning af Jernbaneanlæg i Slesvig og Holsten.

- Hansen jun., Chr.* Die projectirten Eisenbahnen in den Hrzs. Schlesw.-Holstein u. ihre Folgen für den ganzen dänischen Staat m. bes. Rücks. auf Hamburg. Flensburg 1839.
- Klenze.* Prüfung der Eisenbahn-Projecte Schlesw.-Holsteins. Resultat: Kiel-Glückstadt-Hamburg-Altona. Itzehoe 1840.
- (*Hanssen, G.*) Holsteinische Eisenbahn. I. Ausmündungspunkt an der Ostsee, Kiel oder Neustadt. Kiel 1840. — Samme Bog paa Dansk. Sst. o. A. II. Endpunkte. Kiel 1840.
- Hansen jun., Chr.* Dänisches Staatsinteresse u. Holsteinische Eisenbahn. Bemerkungen veranlaszt durch die in Kiel erschienene Schrift »Holsteinische Eisenbahn«. Schleswig 1840.
- Prospektus betr. die Flensburg-Husumer Eisenbahn, dargelegt von der zur Förderung der Eisenbahn-Anlage erwählten Committé zu Flensburg. Flensburg 1841.
- Program: Eisenbahn von Rendsburg nach Neumünster. U. S. 1844.
- Krag.* Die Eisenbahnen Holsteins in Beziehung auf Hamburg u. Berlin. so wie auf die deutschen Zollvereinsländer. Hamburg (März) 1845.

Jensen, H. C. Ein Paar Worte über die angebliche Gefährlichkeit der Rendsburg-Schleswig-Flensburger Eisenbahn (Dat. 27. März 1845). Flensburg 1845.

— — Flensburgs Verhältnisse m. Rücks. auf die projectirten Eisenbahnen. (Dat. Juli 1845). Flensburg 1845.

Beleuchtung der Schrift des Agenten Jensen über die angebliche Gefährlichkeit der Rendsburg-Schleswig-Flensburger Eisenbahn. Flensburg 1845.

Dirckinck-Holmfeld, C. Erwägung der »Ansprache zur Vermittelung als Entwurf einer Eingabe« des Hrn. Agenten Jensen in Eisenbahnangelegenheiten der Staat Flensburg. (Dat. 31. Juli 1845). U. S. (1845).

Nielsen, P. Die Handels-Interessen Flensburgs resp. des Hrz. Schleswig sowie des Gesamtstaats in Bez. auf eine Eisenbahn-Verbind. von Flensburg nach Husum-Tönning. Als Erwiederung auf die Broschüre des Hrn. Agenten Jensen. (Dat. Juli 1845). Flensburg 1845.

v. Buchwald, H. E. Ueber die naturgemäße Entwicklung der Eisenbahnen in den Hrz. Holstein u. Schleswig u. deren Weiterführung durch die jütsche Halbinsel, nebst einer Critik der projectirten Banen. Hamburg 1845.

Hansen jun., Chr. Bemerkungen über die projectirten Eisenbahnen in Hrz. Schleswig. (Dat. 8. Sptbr. 1852). Flensburg 1852.

— — Ueber die Anlage eines Seehafens an der Westküste als Ausgangspunkt für die Eisenbahnlinien der dänischen Halbinsel. M. Karten u. Plänen. Flensburg 1855.

Die Verkehrs-Interessen Holsteins, Schleswigs u. Dänemarks gegenüber dem Peto'schen Vertrage. Kiel 1863.

Skrifter om Slesvigs Finanser, Mynt- og Bankvæsen.

Zoëga, Johs. Forsøg til at udvikle faste Begreb om Arbeide og Handel; Mynt; den i Hertugdømmerne indførende nye Species Mynt; Banker og den i Altona oprettende Bank; foranlediget v. Skrifter ang. Planen t. Myntens Forandring i Hertugdømmerne og en Banks Oprettelse i Altona. Kbh. 1787.

- Bemerkungen über Banken wie auch über die in Altona zu errichtende neue Bank. Kph. 1787.
- Oplysende Besvarelse p. et nylig udkommet Skrivt under Titel »Betænkninger i Anledning af det vigtige Rygte om en ny Mynt-Indretning i Holsteen« med Devise: Amor patriae. Kbh. 1787.
- Verordnung wegen Einführung einer neuen Species-Münze in den Hrz. Schleswig u. Holstein usw. Kph. 29. Febr. 1788. Kph. 4. 14 Bl.
- Briefe eines alten Holsteiners an seinen Sohn im Schleswigschen über die neue Münze u. Bank. Altona 1788.
- Behrens*, Erörterung der Verordn. vom 5. Jan. 1813 »wegen einer Veränderung im Geldvesen der Königreiche Dänemark u. Norwegen wie auch der Hrz. Schleswig und Holstein«. Schleswig 1813.
- Flor. Aug.* Münz-Zustände. Altona 1838.
- Ist die Trennung der Herz. Schleswig u. Holstein von der Reichsbank wirklich so wünschenswerth? U. S. o. A.
- Die Prägravations Frage oder Rechnung u. Gegenrechnung zwischen Dänemark u. den Herzogthümern. Von IX. VI. (Særtr. af Flensburger Zeit.)
- Om Hertugdømmernes Forhold t. Nationalbanken i Kbh. I Anl. af Ravits Afhandl. i Neue Kieler Blätter I. Kbh. 1844.
- Tiedemann, H.* Petition der Schleswigschen Ständeversammlung an S. Kgl. Majestät betreffend die Trennung der Schlesw.-Holstein. Finanzen von den Dänischen usw. Schleswig 1844.
- Schleswig-Holstein im Kampfe gegen die dänische Nationalbank. Hamburg 1845.
- Lohsen, E. Th.* Das dänische Reichsbank-Geld in den Hrz. Schlesw.-Holstein. Petition d. Bürger Rendsburgs an die 6. holst. Ständeversammlung. Hamburg 1846.
- Hjort, P.* Om den danske Daler i Holsten. En Sammenstilling af Meningsyttringer for og imod Rigtigheden af en Slagskats Indførelse i Danmark p. Grund af Holstens Nærhed v. Hamburg. Kbh. 1854.
- Ein Wort über die Cirkulation der preuszischen Thaler im Inlande. Altona 1855.
- Thomson, A. T.* Beitrag zur Lösung der Finanz- u. Steuerfragen der Hrz. Schleswig u. Holstein sowohl der mit Dänemark gemeinsamen als auch der besonderen. Itzehoe 1859.

Skrifter om Toldvæsenet i Slesvig.

- (*Schrader, L. A. G.*). Versuch einer pragmatischen Darstellung der Steuerfreiheit der Prälaten, Ritterschaft u. adelichen Güter in den Herz. Schlesw. u. Holst. Entuorfen 1802. U. S. o. A.
- Zoll- u. Licent Verordnung für die Hr. Schleswig u. Holstein. Christiansburg d. 23. Nvbr. 1778. Kph. 4.
- Zollverordnung für die Hr. Schleswig u. Holstein. Friedrichsberg d. 8. Julii 1803. Kph.
- Marr, C. L.* Combinirter schlesw-holsteinischer u. dän. Zoll-Tarif nebst Kanal-Passage-Zoll-Rolle. Kph. d. 30. Junii 1816. Kph. 4.
- Jensen, H. C.* Freimüthige Beleuchtung u. nseres Zollwesens z. Th. veranlasst durch die Schrift »Ueber Handel u. Gewerbe«. Itzehoe 1835.
- (*Michelsen, A. L. J.*). Ueber die Aufhebung der Zollfreiheiten in Schlesw.-Holstein. Von einem Zollfreien. Kiel 1836.
- Zweite freimüthige Beleuchtung unsers Zollwesens. Itzehoe 1836.
- Lorentzen, J. F. N.* Ueber den Zoll in Schlesw.-Holstein u. gegen dessen Aufhebung. Kiel 1837.
- Rechtliche Bemerkungen eines *Zollpflichtigen* über das 1836 zu Kiel erschienenen publicistischen Votum eines Zollfreien. (Geschrieben im Mai 1837). Hamburg 1837.
- Zollverordnung für die Hr. Schlesw. u. Holstein. (Paa Dansk og Tysk). Kph. 1. Mai 1838. Kph. 4.
- Ralsmow, A.* Nord-Albingischer Zollverein durch Dänemark, Mecklenburg, Hamburg u. Lübeck u. dessen Anslusz an den Preussischen Zollverein. Hamburg 1840.
- Rothe, Viggo.* Om hvorvidt det vil være fordelagtigt for Slesvig at indlemmes i det tydske Toldforbund. Kbh. 1849.
- Die Zollgrenze zwischen Schleswig u. Holstein. Hamburg 1851. (Beslaglagt 12. Novbr. 1853).
- Hansen jun., Chr.* Ueber Schutzzölle, Finanzzölle u. Handelsfreiheit. Mit bes. Rücks. der Gewerbeindustrie des Dänischen Staates. (Fort. dat. Octbr. 1857). Flensb. 1857.
- — Ueber die intendirte Zollreform. Als Nachtrag zu der Schrift »Ueber Schutzzölle usw.«. Kph. 1858.
- Seelig, Wilh.* Schlesw.—Holstein u. der Zollverein. Kiel 1865.

Fremstillinger af Slesvigs og Holstens Historie. *)

- Scriptores .minores rerum Slesvico-Holtsatensium. 1. Samml. (O. m. T. Quellensammlung der Gesellschaft f. Schlesw.-Holst.-Lauenb. Geschichte. 4. Bd.). Kiel 1875.
- Spangenberg, Cyriacus.* Chronicon, in welchem der Graffen zu Holstein, Schaumburgk, Steinberg u. Gehmen ankunfft u. wie sie die Graffschaften bekommen, wie lange sie auch das Herzogthumb Schleswich innen gehabt u. itzo die Graveschaften noch inhaben. Stadthagen 1614. Fol.
- Martini Chemnitzii* bericht von gelegenheit vnd vnderscheide der beyden Hrz. Schleszwig vnd Hollstein vnd in specie des landes Eyderstedt. Worinn auszfürlich erwiesen wird, dasz das Hrz Schleszwig ein Pertinentz vnd Lehn der Crone Dennemarcken sey. (Signatum Gottorff 20. Julij 1624). U. S. 1629. 4.
- A. O.* (o: *Adam Olearius*). Kurtzer Begriff einer Holsteinischen Chronic od. summarische Beschreibung der denkwürdigsten Geschichten so innerhalb 200 u. mehr Jahren, nemlich von 1448 bis 1663 in den Nord Landen sonderlich in Holstein sich begeben. Schleswig 1663.
- Mollerus, Joh.* Isagoge ad historiam chersoneci Cimbricae chorographicam, naturalem, antiquariam, civilem etc. quadripartite. Hamburgi 1691.
- -- Introductio in ducatum Cimbricorum, Slesvicensis et Holsatici historiam, chorographiam naturalem, antiquariam, civilem, genealogicam etc. quadripartita. Hamburgi 1699.
- J. D. M.* (o: *Johan Daniel Major*). Bevölkertes Cimbrien: oder die zwischen der Ost- u. West-See gelegene Halb-Insel Deutschlands nebst dero ersten Einwohnern u. ihrer eigendlichen durch viel u. grosse Umwege geschehenen Ankunfft summarischer Weise vorgestellt. Pløen 1692. Fol.
- Olearius, Adamus* (og *Chr. Solinus*). Der Hrz. Schlesw.-Holstingleichen der herumliegenden nordischen Länder Geschichte bestehend in I *Chr. Solini* Hollsteinischer Chronica von Dan bis bis Christian IV 1606. II *Ad-Olearii* Fortsetz. bis 1662. III Continuirte Fortsetzung

---

*) Iser blandt de ældre Værker ere kun de vigtigste medtagne her.

bis 1703. IV Stammbaum der Könige in Dänemark u. Hertzogen v. Schlesw.-Holstein. V Beschreibung der Gottorfischen Raritäten u. Naturalien-Kammer. Franckfurth 1703. Fol.

- Lackmann, Adam. Heinv.* Einleitung zur Schlesw.-Holsteinischen Historie u. zwar zeitwährender Regierung des herrlich ausgebreiteten Oldenburgischen Stamms, bis auf gegenwärtige Zeiten mitgetheilet. 1.—6. Th. Hamburg 1730—50. — 7. Th. Kiel 1754.
- (Adelung, John. Cph.)*. Kurtzgefaszte Geschichte der Streitigkeiten der Herzoge von Holsteingottorp m. der Krone Dänemark auf öffentlichen Acten u. Documenten bis auf gegenwärtige Zeit m. unpartheiischer Feder beschrieben. Frankf. u. Lpz. 1762.
- Christiani, Wilh. Ernst.* Geschichte der Hrz. Schleswig u. Holstein. 1.—4. Th. Flensburg u. Lpz. 1775—79.
- Christiani (Wilh. Ernst) og Gebhardi (Ludev. Albr.)*. Kongerigerne Danmarks og Norges samt Hrtgd. Slesvigs og Holsteens Historie indtil vore Tider. 9.—13. Bd. (O. m. T. II Hertugdømmerne Slesvigs og Holsteens Historie v. *Wilh. E. Christiani*. Udg. p. Dansk af *Joh. E. Heilmann*. M. Forf's. egne Forbedringer. 1.—5. Bd. [5. Bd. oversat af *Jørg. Rasmussen Fog.*]). Odense 1776—83. (1. Bd. trykt i Sorø). 4.
- Christiani, Wilh. Ernst.* Geschichte der Hrz. Schlesw. u. Holstein unter dem Oldenburgischen Hause u. im nähern Verhältnisse gegen die Krone Dänemark. 1. Th. Kiel (1781). — 2. Th. Hamb., Kiel u. Dessau 1784. — 3.—4. Th. Fortgesetzt von *D. H. Hegewisch*. Kiel 1801—2.
- Ross, L.* Geschichte der Hrz. Schleswig u. Holstein bis auf den Regierungsantritt des Oldenburgischen Hauses. Kiel 1831.
- Forchhammer, A.* Geschichte der Hrz. Schleswig u. Holstein seit der Lutherischen Reformation. 1.—2. Buch. Kiel 1834.
- v. Kobbe, Peter.* Schlesw.-Holsteinische Geschichte vom Tode des Herzogs Christian Albrecht bis zum Tode Königs Christian VII (1694 bis 1808). Altona 1834.
- Michelsen, A. L. J.* Ueber die ehemaligen Landestheilungen in Schleswig-Holstein unter dem Oldenburgischen Hause. UPr. Kiel 1839. 4.
- Dahlmann, F. C.* Geschichte von Dänemark. 1.—3. Bd. Hamburg 1840—43.

- Wegener, C. F.* Om Dahlmanns Danmarkshistories 1. Bd. Særtr. Kbh. 1841.
- Allen, C. F.* Geschichte des Königreiches Dänemark. M. steter Rücks. auf die innere Entwicklung im Staat u. Volk. Ans d. Dän. übers. m. genealogischen Tabellen vermehrt von *N. Falck*. Kiel 1842.
- Edmund L.* (o: *Edm. Lobedanz*). Geschichte Dänemarks, Schlesw.-Holsteins u. Lauenb. Itzehoe 1841.
- v. Kobbé, Peter.* Geschichte der Hrz. Schleswig u. Holstein. 1. Th. Hamb 1842.
- Bremer, J.* Beschreibung u. Geschichte v. Schlesw.-Holst. für den Bürger- u. Landmann u. z. Gebrauche in Schulen. Oldenburg u. Schlesw. 1844.
- Marcus, J. A.* Kort Fremstilling af Slesvigs og Holstens Hist., saavel som af deres Forhold til Kongeriget Danmark. Slesvig 1844.
- Greve, J.* Geographie u. Geschichte der Hrz. Schlesw. u. Holst. Mit einem Vorwort von *N. Falck*. Kiel 1844.
- Allen, C. F.* Geschichte von Dänemark von den ältesten Zeiten bis auf die neueste Zeit. M. Portr. Chr. IV. Lpz. 1849.
- Wippermann, Eduard.* Kurze Staatsgeschichte der Hrz. Schlesw. u. Holst. Mit Schleswig-Holsteins Wappen in Farbendruck. Halle 1847.
- Schuselka, Franz.* Geschichtsbilder aus Schleswig-Holstein. Ein deutsches Lesebuch. Lpz. 1847.
- Bremer, J.* Geschichte Schleswig-Holsteins bis zum Jahre 1848. (Fort. dat. Decbr. 1863). Kiel 1864.
- Becker, Aug.* Kurze Geschichte von Schleswig u. Holstein von der frühesten Zeit bis zur Mitte des Jahres 1848. Berlin 1850.
- Droysen, Joh. Gust. u. Samwer, K.* Die Hrz. Schleswig-Holstein u. das Königreich Dänemark. Aktenmässige Geschichte der dänischen Politik seit dem Jahre 1806. Hamburg 1850. — 2. Aufl. Sst. o. A.
- — Hertugd. Slesvig-Holsten og Kongeriget Danmark. Hamborg 1850.
- Pabudan-Müller, C.* Bidrag til en Kritik over Droysens og Samwers saakaldte aktmæssige Fremstilling af den danske Politik siden 1806. Odense 1850.

- Zur Beleuchtung der Augustenburger Schrift: Die Hrzs. Schlesw.-Holstein u. das Königr. Dänemark. Von *v—n*. Kph. 1850.
- Regerings- og Statsforandringen i Danmark og Hertugdømmerne siden Christian VIII's Død. Fremstillet af *Droysen* og *Samwer*, med Forord og Anmærkn. af *C. Christianson*, (o: *C. Dirckinck-Holmfeldt*). Kbh. April 1850.
- Waitz, Georg*. Schleswig-Holsteins Geschichte in drei Büchern. 1. Bd. 1. Buch. Göttingen 1851. — 2. Bd. 2. Buch. Göttingen 1852.
- Biernatzki, Karl*. Scenen u. Geschichten aus Schlesw.-Holstein. Altona 1850.
- Gjellebal, J. E.* Den 1000aarige Kamp, en histor. Udsigt over Danmarks Forhold til Tydskland især med Hensyn til Sønderjylland for Menigmand. Kjøge 1853.
- Wegener, C. F.* Actenmæssige Beitrage zur Geschichte Dänemarks in 19. Jahrh. I Th. Kph. 1851. (Jvnfr. »Antislesvigholstenske Fragmenter, 15.—16. Hefte).
- — Kurze u. unpartheiische Geschichte des Landes Schleswig. Revidirter Sep.-Abdr. aus »Wegeners actenmässige Beitr. z. Geschichte Dänemarks im neunzehnten Jahrh. I. Th. 1851«. Kph. 1851.
- — Nogle Actstykker og Brevskaber t. Dann. Hist. i den nyere Tid. (Bilag til ovenstaaende Bidrag.) Kbh. 1851.
- Den danske Statshistorie nærmest fremstillet i dens Modsætning til Slesvigholstenismen og de tyske Bestræbelser. Afhandlingen »Dänemark« i *Herm. Wagners »Staats- u. Gesellschafts-Lexikon«* oversat af *J. P. M. Grüne* med et Forord af *Blixen FINECKE*. Kbh. 1861.
- Gosch, Charles A.* Denmark and Germany since 1815. With four maps. London 1862.
- Usinger, Rudolf*. Deutsch-dänische Geschichte 1189—1227. Berlin 1863.
- Schmidt, Adolf*. Schleswig-Holsteins Geschichte u. Recht. Jena 1864.
- Waitz, Georg*. Kurze Schleswigholsteinische Landesgeschichte. Kiel 1864.
- Müller, Franz Joseph*. Blätter aus der Geschichte des Herzogthums Schleswig-Holstein. Ein Hilfsbüchlein zur Verständigung seiner Freunde u. zum Verständnisse seiner Sache. (Fort. dat. Febr. 1864). Lörrach 1864.

- Adolph, Carl.* Illustrierte Chronik von Schleswig-Holstein u. der dänischen Monarchie m. bes. Berücksicht. der Jahre 1846 bis 1850 u. der Verfassungs- u. Erbfolge-Streitigkeiten in der neuesten Zeit. Für das deutsche Volk bearbeitet. 4. Aufl. Neusalza (1864).
- Møller, Cajus.* Geschichte Schleswig-Holsteins. Von der ältesten Zeit bis auf die Gegenwart. 1.—2. Bd. Hannover 1865.
- Galiffe, J. B. G.* La question et la polemique Dano-Allemandes à propos des duchés de Slesvig et de Holstein dès les premiers temps jusqu'en juin 1866. Avec une carte et un tableau genealogique. Genève 1866.
- Dücker, J. Fr.* Bilder aus d. Schleswig-Holsteinischen Geschichte nebst einem Anhang von vaterländischen Gedichten. (Fort. dat. Juni 1865). Schleswig 1866.
- Kjærgaard, N.* Danmarks Skjæbne eller Skizze af Fædrelandets Historie fra 1448 til 1848. Kbh. 1867.
- Sach, Aug.* Zur Heimathskunde. Die Provinz Schlesw.-Holstein in geschichtlichen u. geographischen Bildern. Sep.-Abdr. des Anhanges aus dem Vaterländisches Lesebuch für die evangelische Volksschule Norddeutschlands. Schleswig 1868.
- Handelmann, Heinrich.* Geschichte von Schleswig-Holstein. Mit Berücksichtigung der nordalbingischen Kleinstaaten für Schule u. Haus bearbeitet. Kiel u. Hadersleben 1873.
- Thorsøe, Alex.* Den danske Stats Historie fra 1814—1848. Kbh. 1879.
- Thrige, S. B.* Danmarks Historie i vort Aarhundrede. 1.—2. Dl. Kbh. 1889—90.

Fremstillinger af Slesvigs Historie.

- Heinreich, Anton.* Nord Fresische Chronik darin von denen dem Schleswigischen Hertzogthum incorporirten Fresischen Landschaften wird berichtet. Schleswig 1666. — Zum 3. Male m. den Zugaben des Verfassers und der Fortsetzung seines Sohnes, *Heinrich Heinreich*, auch einigen andern zur nordfresischen Geschichte gehörigen Nachrichten vermehrt, herausgegeben von *N. Falck*. 1.—2. Th. Tondern 1819.

- Michelsen, A. L. J.* Nordfriesland im Mittelalter. Eine histor. Skizze. M. einem Wappen u. Urkunden. Schleswig 1828.
- v. Wimpfen, C.* Geschichte u. Zustände des Hrzs. Schleswig od. Südjütland von den ältesten Zeiten bis auf die Gegenwart. Flensburg 1839.
- Nissen, J.* Hertugdømmet Slesvigs Historie i Udtog. Haderslev 1842.
- Clement, K. J.* Die Lebens- u. Leidengeschichte der Friesen, insbes. der Friesen nördlich von der Elbe. Kiel 1845.
- Molbeck, Chr.* Das Hrzs. Schleswig. Aus dem Dän. übers. m. Zus. u. Verbess. des Verfassers von *Theodor Schorn*. Kph. 1847.
- Slesvig. En Række Fortællinger af Danmarks Historie. I. Kbh. 1848.
- Albeck, M. P.* Populær Fremstilling af de vigtigste Begivenheder, der have fundet Sted mellem Kongeriget Danmark og Hertugd. Slesvig i ældre og yngre Tider, ledsaget af en histor.-statist.-topogr. Beskrivelse over de Districter sønden for Kongeaaen, saavel som over de Øer i Vesterhavet og Østersøen, der ere delte mellem Kongeriget og Hertugdømmerne. Kbh. 1848.
- Berlien, Joh. Heinr. Fr.* Das Hrzs. Schleswig von seiner ältesten Zeit bis auf den Tod des letzten Herzogs aus schauenburgischem Grafenstamme, Adolph VIII, bis 1459. Hamb. 1853.
- Hansen, C. T.* Chronik der Friesischen Uthlande. Altona 1856.
- Heichelmann, H. H.* Kort Udtog af Sønderjyllands Historie indtil Oprøret med Betragtninger over de nuværende Tilstande. Kbh. 1861.
- Wienbary, Ludolph.* Geschichte Schleswigs. 1.—2. Bd. I. Hamburg 1861—62.
- Jørgensen, A. D.* De sønderjydske Strandfrisers Selvstændighed i Middelalderen. (Udsn. af Aarb. f. nord. Oldk. og Hist. 1868).
- Blauinfeldt, M. F.* Minder fra Sønderjylland. Bidrag t. denne Landsdel Historie i dette Aarh. Kbh. 1876.

Fremstillinger af Holstens Historie.

- Chronicon Holtzatie auctore Presbytero Bremensi, herausgeg.
von *J. M. Lappenberg*. (O. m. T. Qvellensamml. d. Schl.-
Holst.-Lauenb. Gesellsch. f. vaterländ. Geschichte. 1.
Bd.). Kiel 1862.
- Die Chronik der nordelbischen Sassen, herausgegeben von *J.
M. Lappenberg*. (O. m. T. Qvellensamml. der Schl.-
Holst.-Lauenb. Gesellsch. f. vaterländ. Geschichte. 3.
Bd.). Kiel 1865.
- v. Aspern, F.* Beiträge z. ältern Geschichte Holsteins. 1. Hft.
Mit einer Wappentafel. Hamb. 1849.
- Petersen, Johann.* Chronica der Lande zu Holstein, Stormarn,
Ditmarschen u. Wagern, Zeitbuch. Was sich drinnen
zugetragen für Christi Geburt bisz in das 1531 Jahr.
Frankf. a. M. 1557. Fol. — Lübeck 1599. Fol.
- Struthiomont, Andr. Angelus.* Holsteinische Chronica. 1.—2.
Th. (2. Th. m. T. »Holsteinischer Städte Chronica«).
Lpz. 1597. Fol.
- Chersonesi Cimbrici quae hodie Holsatia appellatur Annales ab
ultima ejus antiquitate. U. S. 1606. 4.
- Paulsen, C.* Det danske Kongehus's Ret til Pinneberg, Rantzau
og Altona. Kbh 1850.
- Hertugdømmet Holstens Historie. Efter *H. Wageners* i Berlin
udkommende »Staats- u. Gesellschafts-Lexicon«. Overs.
af *L. Moltke*. Kbh. 1862.
-

Schleswigholsteinismen og de slesvigske Krige.

Den begyndende Schleswigholsteinisme 1814—1830. *)

- Dännemarck u. vorz. die Hrzs. Schleswig u. Holstein im Jahr 1814. Berlin u Lpz. 1814.
- Worte im Jahre 1814 von *einem Holsteiner*. Germanien (o: Hamburg) 1814.
- Würdigung der beiden Schriften: »Das Hrzs. Holstein unter dänischer Herrschaft. Deutschl. 1814« und »Worte eines Holsteiners 1814. Germ. 1814«. U. S. 1814.
- Allerunterthän. Berichterstattung der zur Wiederbesitznahme der Hrzs. Schleswig u. Holstein angeordn. Commission über ihre Geschäftsführung. Erstattet d. 22. Februar 1815. Altona, März 1815.
- (*Schleiden, Chr.*) Das wahre Verhältniss des Hrzs. Sleszwig zum Königreich Dännemarck. U. S. 1815.
- Patriotische Gedanken über Landstände in den Hrzs. Schleswig u. Holstein. Von *L. . . . . r* (o: *Fr. M. P. Witthoft*). U. S. 1815.
- Patriotische Gedanken über Landstände in den Hrzs. Schleswig u. Holstein. Umgearb. u. ungeändert von *R. . . . . l*. U. S. 24. März 1815.
- Beleuchtung der von *R. . . . . l* umgearb. u. ungeänderten patriotischen Gedanken usw. U. S. 1815
- Ansichten bey der Beleuchtung der von *R. . . . . l* umgearb. und ungeänd. patr. Ged. U. S. 16. Aug. 1815.
- Dahlmann, F. C.* Rede zur Feier des Sieges vom 18. Junius 1815. Kiel 1815.
- Sammlung der wichtigsten Actenstücke, die gemeinsamen Angelegenheiten des Corps der Schlesw.-Holsteinischen Prälaten u. Ritterschaft u. der übrigen Gutsbesitzer betreffend. Aug. 1815 — Jan. 1819. Kiel 1816—19. (Udgivne af *F. C. Dahlmann*).

*) Med Hensyn til den store Mængde politiske Stridsskrifter fra det 17. og 18. Aarh. om sønderjyske og holstenske Forhold maa henvises til det skrevne Katalog i Biblioteket. En fuldstændig Fortegnelse over disse findes i »Bibliotheca Danica« III Bd., Sp. 785—832.

- Vorstellung der Prälaten und Ritterschaft vom 8. Octbr. 1816.
(Anlage 9 in »Denkschrift d. Präl. u. Rittersch., der Deutschen Bundesvers. überreicht. Frankfurt 1822.« Fol.)
- Falck, Niels Nic.* Das Hr. Schleswig in seinem gegenwärtigen Verhältniss zu dem Königreich Dänemark u. zu d. Hr. Holstein. Nebst einem Anhang über das Verhältnisz der Sprachen im Hr. Schleswig. (Af *Mart. Chr. Gottl. Lehmann*). Kiel 1816.
- Schlegel, Joh. Fr. Wilh.* Ueber die staatsrechtliche Verbindung d. Hr. Schlesw. u. Holst. u. über die Ansprüche beider Länder auf eine ständische Verfassung. Aus dem Franz. übers. von *N. N. Falck* u. m. Anmerk. begl. Kiel 1816.
- Rückerinnerungen aus der Verfassungs-Geschichte der Hr. Schlesw. u. Holstein. U. S. Oktbr. 1816.
- v. Moltke, Ad. Gottl. Detl.* Die Erinnerung. Kiel 1816.
- — Ansichten bei den Ansichten (bei der Beleuchtung der von R . . . . l umgearb. patr. Gedanken über Landstände usw.). Geschrieben in den Weinachten 1815. Kiel 1816.
- 2. mit einigen Beil. verm. Aufl. Sst. s. A.
- Vorgänge in Holstein in Bezug auf ständische Verfassung. Aus d. Allgem. Staats Verfass. Archive, II Bd. 26. St. aufgehoben. Weimar 1816.
- Rühs, Friedr.* Das Verhältnisz Hollsteins u. Schleswigs zu Deutschland u. Dänemark. Eine publizistische Darstellung. Berlin 1817.
- Rüder, F. A.* Winke für die Bildung Holsteinischen Landtags u. neuer Verfassung. Altona 1817.
- (—) Blicke in das Ständewesen u. in die Entwickelung der Landes u. Gutshoheit in Holstein. Kiel 1817.
- Gedanken u. Wünsche in Bez. auf die erwartete ständische Verfassung. Von *cinem Holsteiner* (o: *C. Fr. Carstens*). Altona 1817.
- Dahlmann, F. C.* Urkundliche Darstellung des dem Schleswig-Holsteinischen Landtage, kraft der Landes Grundverfassung zustehende, anerkannten Steuerbewilligungsrechtes m. bes. Hins. auf die Steuergerechsamkeit der Prälaten u. Ritterschaft, imgleichen der übrigen Gutbesitzer. Kiel 1819.

- Schlegel, Jo. Fr. Will.* Danmarks og Hertugd. Statsret m. stadigt Hensyn t. deres ældre Forfatning. 1. Del. Kbh. 1827. (Alt det udkomme).
- — Staatsrecht des Kgr. Dänemark u. der Hrz. Schleswig, Holstein u. Lauenb. usw. Aus dem Dänischen übers. von *Fr. Heinr. Willh. Sarauw.* 1. Th. Schlesw. 1829.

Uve J. Lornsen. — Forfatningsspørgsmaalet. — Schleswigholsteinismen 1830—46.

- Baltisch, Franz.* Lornsen. (I »Neue Kieler Blätter« 1843).
- Unzer, F.* Jens Uve Lornsens Grab. An Schlesw.-Holstein für 1844. Kiel 1844.
- Mügge, Th.* Fogden paa Sylt. Ved *A. Amnitzbøll.* 1.--2. Del. Kbh. 1854.
- Jansen, Karl.* Uve Jens Lornsen. Ein Beitrag zur Geschichte der Wiedergeburt des Deutschen Volkes. Kiel 1872.
- Graae, Th.* Uve Jens Lornsen. En politisk-historisk Studie. Kbh. 1891.
-
- Lornsen, U. J.* Ueber das Verfassungswerk in Schlesw.-Holstein Kiel 1830.
- Einige Worte über die Schrift des Kanzleir. Lornsen: Ueber d. Verfassungswerk usw. Schleswig 1830.
- (*Beseler, W. H.*) Beleuchtung der Broschüre betitelt »Einige Worte ü. d. Schrift des Canzleir. Lornsen usw. Von einem Schleswiger. Lpz. 1830.
- Cramer, A. W.* Ein Wort an Freunde u. Bekannte u. die es sonst lesen mögen. (Kiel) 1830.
- Boie (Fr.).* Betrachtungen erweckt durch die Schrift des Etatsr. Cramer: »Ein Wort an Freunde usw.« Kiel. 1830.
- v. Brockdorff, Ulrich.* Betrachtungen veranlaszt durch die Schrift des Kanzleir. Lornsen über das Verfwrk. in Schleswig-holst. Schleswig 1830.
- Klenze, C. F. H.* Ueber das Verfassungswerk v. Schleswig-Holstein. Eine Beleuchtung der Schrift des Kanzleir. U. J. Lornsen über denselben Gegenstand. Altona 1830.

- Lindberg, J. C.* Ueber die Krankheit des Staates u. Canceleir. Lornsens Heilmittel. Kph. 1830.
- Ruhmor (F. H. A.)* Noch einige Worte veranlaszt durch die Schrift des Canzleir. Lornsen, ü. d. V. in Schleswig-Holstein. Schleswig 1830.
- Bemerkungen zu der Schrift des Kanzleir. Lornsen über das Verfwrk. Schleswig 1830.
- Thiesz, W.* Arznei wider das Revolutions-Fieber. Eine Predigt. Schleswig 1830.
- (Wülfke, Geo. N.)* Zur Würdigung des Strebens nach Verfassung in Schlesw.-Holstein. Beigefügt das Rechtsgutachten des Hrn. Schlosser. Deutschland, Nvbr. 1830.
- Proclamatton Sr. Maj. des Königs vom 16. Nvbr. 1830. Msr.
- (Adresse der Prälaten u. Ritterschaft vom 22. Nvbr. 1830 og Kongens Svar af 3. Decbr. 1830 findes aftrykt i (Rathjen, H.) Zusammenstellung usw. 1832. Se nedenfor S. 58).
- v. *Schmidt-Phiseldeck, C. F.* Ueber die neuerlichen Aufregungen in den Hrz. Schlesw. u. Holst. (Fort. dat. 25. Nvbr. 1830). Kph. 1830.
- (Vent, H. L. A.)* Worte der Beruhigung u. Ermunterung an das Volk. Veranlaszt durch die gegenwärt. Gerichte u. Umtriebe. Schleswig 1830.
- Vorträge gehalten in der Versamml. des Magistrats der Stadt Kiel am 26. Novbr. 1830 von *A. Dreyer* u. *Th. Fr. Wiese*. Als Msr. gedr. (Kiel 1830).
- Allgemeines Gesetz wegen Anordnung von Provincialständen in den Hrz. Schleswig u. Holstein. Kph. d. 28. Mai 1831. (Paa Dansk og Tysk). Kph. 4.
- Wit v. Dørring, J.* Was uns Noth thut. Ein ehrerbietiges und freies Wort seinem Fürsten u. seinen Landsleuten gewidmet. Hamburg 1831.
- Grundtvig, N. F. S.* Politiske Betragtninger med Blik p. Danmark og Holsteen. Kbh. 1831.
- (Hegewisch, F. H.)* Sendschreiben an Dr. C. F. v. Schmidt-Phiseldeck betr. das Verfassungswerk in Schleswig-Holstein. Von *einem Schleswig-Holsteiner*. Hamburg 1831.
- Binzer, A.* Die letzte Schrift des Hrrn. v. Schmidt-Phiseldeck über die neuerlichen Aufregungen usw. satzweise geprüft. Braunschweig 1831.

- Lausen, J. C.* Beleuchtung der irrigen Ansichten einiger Holsteiner über das sogenannte schlesw.-holst. Verfassungswerk. Kph. 1831.
- Politische Betrachtungen veranlaszt durch die über das Verfassungswerk erschienenen Streitschriften. (Geschrieben Jan. 1831). Uebers. aus der dän. Monatsschrift für Literatur 5. Bd. Kph. 1831. (Forfatteren skal være *C. N. David.*)
- Michelsen, A. L. J.* Ueber das bevorstehende Provisorium von Rathständen in Schlesw.-Holst. Hamburg 1831.
- (*Rist, J. G.*) Ein Wort zu den Landsleuten in Holstein und Schleswig. Von *J. R.* Schlesw. 1831.
- Michelsen, A. L. J.* Ueber die vormalige Landesvertretung in Schlesw.-Holst. m. bes. Rücks. auf die Aemter u. Land-schaften. Hamburg 1831.
- Bremer, J.* Ueber den Verfall u. die Wiederherstellung der landständischen Freiheit in Schlesw.-Holst. Braunschweig 1831.
- v. Wimpfen, C.* Ueber die staatsrechtlichen Verhältnisse der Hrz. Schlesw. u. Holstein. Kiel 1831.
- — Angaaende Hrtgd. Slesvigs og Holstens statsretlige Forholde. Fra det tydske overs. m. Forerindr. og nogle Anm. af *J. Chr. Berg.* Særtr. Christiania 1849.
- Ueber die staatsrechtlichen Verhältnisse der Hrz. Schlesw. und Holstein. Im Jahre 1821*) ausgegeben. Gefunden in den nachgelassenen Papieren eines schleswigschen Beamten. Cph. 1849.
- Falck, N.* Handbuch des Schleswig-Holstein. Privatrechts. 1.—4. Bd. Altona 1825—40. (I 2. Bd. Forsvar mod Wimpfens Angreb).
- Adresse an den König von den Schlesw.-Holsteinischen Prälaten, der Ritterschaft u. den übrigen Gutsbesitzern. (Beschlossen am 7. Apr. 1831). Braunschweig 1831.
- Heiberg, C.* Das Recht zur Theilnahme an dem Verfassungswerk in Schlesw.-Holst. (Fort. dat. Sptbr. 1831.) Schleswig 1831.
- Klenze (C. F. H.).* Versuch über die Bedeutung der Provinzialständen in bes. Bez. auf den dänischen Staat. I. Von den preussischen Provinzialständen. (Fort. dat. 8. März 1832). Altona 1832.

---

*) Skal være 1831.

- (*Rathjen, H.* Zusammenstellung der für Preuszen u. d. Hr. Schleswig u. Holst. erlassenen Gesetze wegen Anordnung von Provinzialständen m. Bemerk. U. S. o. A. Ansprache an die erfahrenen Männer aus Schlesw.-Holst. am 27. Apr. 1831 in Kph. versammelt. Hamburg 1832.
- Estrup, H. F. J.* Historisk Undersøgelse af Hertugdømmet Slesvigs Forhold til det danske Rige og dets politiske Forbindelse med Hrtgd. Holsteen. (I Blandinger fra Sorø*, 3. Bd. 1832).
- Holstein. F. A.* Om de danske raadgivende Provindsial-Stænders Væsen og Værd. 2. Opl. med nogle Tilsætn. og et Svar p. Sendebrevet fra Dr. C. G. N. David. Kbh. 1832.
- David, C. G. N.* Sendebrev t. Grev F. A. Holstein (i Anl. af hans Skrift: Om de danske raadgivende Prov.-Stænders Væsen og Værd). Kbh. 1832.
- — Efterskrift til Sendebrevet til Grev Holstein. Kbh. 1832.
- Ueber das Wesen u. den Werth berathender Provinzialstände in Dännemark. Abhandlungen des Grafen *v. Holstein* u. des Prof. *David*. Aus dem Dän. übers. m. einer Vorrede von *N. Falck*. Schleswig 1833.
- v. Moltke, Ad. (Gottl. Dittl.)*. Einiges über die Verfassung Schlesw.-Holsteins. Lübeck 1833.
- Frandsen. P. G.* Ueber den Werth einer Verfassung. Rede bei der Feier des Kgl. Geburtstags am 28. Jan. 1834 im Gymnas. z. Altona. Altona 1834.
- Klenze, C. F. H.* Ueber die Staatseinheit des Dänischen Staates. Altona 1834.
- v. Moltke, M.* Das Wahlgesetz u. die Cammer m. Rücks. auf die Hr. Schleswig u. Holstein. Hamburg 1834.
- Einige Gedanken u. Ansichten über die bevorstehende Ständeversammlung. Hamburg 1834.
- Buchwaldt, (L. N.)* Gedanken bei der geschehenen Einberufung berathender Stände. Plöen 1835.
- Herzbruch, C. J.* Predigt am Tage der Eröffnung der Versammlung der Stände des Hr. Holstein am 1. Oktbr. 1835. Schleswig 1835.
- Klenze, C. F. H.* Ueber die Staatseinheit Holsteins. Eine staatswissenschaftliche Betrachtung über die erste Adresse der Holsteinischen Volksvertreter. Hamburg 1835.

- Johannsen, J. C. G.* Berufstreue. Ein Wort an das Volk zur Zeit der Ständeversammlung in einer Predigt. Kph. 1835.
- Hegevisch, Fr. Herm.* Für Holstein nicht gegen Dänemark. Lpz. 1835. — 2. Aufl. Sst. s. A.
- Beleuchtung der Schrift: für Holst. nicht gegen Dänem., u. der Grundsätze, welche bei deren Vereinigung festzuhalten sind. Von *C. Imanuel* (v: *Chr. Ludw. Feldmann*). Itzehoe 1835.
- Albinger, H.* Für Holstein gegen Imanuel. Lpz. 1835.
- Paulsen, Chr.* Für Dänemark u. für Holstein. Altona 1836.
- (*Kartheuser, C. W.*). Die Erbfolge in Schlesw.-Holst. Eine historische Beleuchtung der Behauptungen des Prof. Paulsen in der Schrift desselben: Für Dänem. u. für Holst. (Auf Veranlassung des Herzogs von Augustenburg ausgearb. u. ausgegeben). Halle 1837.
- Eichwald, H.* Warum feiern die Dänen den 28. Mai und die Schlesw.-Holsteiner nicht. (I »Schlesw.-Holst. Blätter« für 1838).
- Olshausen, Theod.* Das dänische Königsgesetz, das ist das fortwährend geltende Grundgesetz für das Königreich Dänemark nach der dän. officiellen Ausgabe übers. u. m. einer Einleitung u. einer Schlussbemerkung versehen. Eutin u. Kiel 1838.
- Für Schleswig-Holstein gegen die Neu-Holsteiner. Von *Slesvico-Germannus*. Hamburg 1839.
- Dirckinck Holmfeld, C.* »Dänemarks politische Stellung« og »Dänemarks Zukunft« i Forf.'s »Politisches Journal, 1839, Febr. u. März«.
- Marquardsen, S. L.* Beitrag zur Characteristik der »Dannevirke«. Hadersleben 1839.
- Holsteins nächste Zukunft. Kiel 1840.
- Schleswigs Zukunft. Flensburg 1840.
- Castagne, W.* Ein Wort aus Holstein. Gegen Hrn. v. Florencourt. Kiel 1840.
- Grundtvig, N. F. S.* Til de Sønderjydske Tydske. (Digt i »Brage og Idun«. 4. Bd. 1841.).
- Lornsen, Uve.* Die Unions-Verfassung Dänemarks u. Schleswig-holsteins. Nach des Verfassers Tode herausgeg. von *Georg Besler*. Jena 1841.

- Die historischen Landes-Rechte in Schlesw. u. Holstein urkundlich von *dem Sohne eines ehrlichen Historikers*. M. ein Vorw. des Etatsr. *N. Falck*. Kiel 1842.
- Dahlmann, F. C.* Zugabe zu den historischen Landesrechten in Schlesw. u. Holst. betreffend das Zusammenbleiben d. Hrz. Kiel 1842.
- Knuth, F. M.* Om de slesvigske Forhold, i Anledning af en Artikel i Hamburger Neue Zeitung (af 16. Decbr., forf. af Advokat Löck). (I »Dansk Ugeskrift«, 2 R., 2 Bd. Decbr. 1842).
- Den danske Sag i den slesvigske Stænderforsamling 1842. Udgiven af Komiteen f. d. slesvigske Subskription. Kbh. Decbr. 1842.
- Klenze, C. F. H.* Die letzten Gründe zwischen den Dänen u. Schlesw.-Holsteinern od. staatsrechtlicher Beweis der Staatseinheit Schlesw.-Holsteins. U. S. 1843.
- Samvev, K.* Klenzes letzte Gründe. (I »Neue Kieler Blätter«, 1843).
- Estrup, H. F. J.* Sidste Grunde for den evige Forbindelse mellem Danmark og Slesvig. (I »Dansk Ugeskrift« 2. R., 2. Bd. Juli 1843).
- — Findes der virkeligt intet Spor til, at danske Konger have deelt den hos Skribenter forekommende Anskuelse, at Arvefølgen i Hrtgd. Slesvig er bleven forandret i Aaret 1721? (I »Dansk Ugeskrift« 2. R., 2. Bd. Apr. 1843).
- — Skrivelse til Etatsraad Schouw i Anl. af de slesvigske Forhold. (I »Dansk Ugeskrift« 2. R., 2. Bd. 1843).
- Widerlegung des Aufsatzes in der »Berlingschen« Zeitung Nr. 9, 10, 30, 34, 36, 38 über die internationalen Staatsverhältnisse in der dänischen Monarchie. (Af Hertug *Christian af Augustenborg*). Hamburg 1843.
- Droysen, Joh. Gust.* Rede zur 1000 jährigen Gedächtniszfeier des Vertrages zu Verdun auf der Universität zu Kiel am 10. Aug. 1843.
- Hartmeyer, A. J. G.* Droysens Rede zur 1000 jähr. Ged. d. Vertrages zu Verdun u. der Schlesw.-Holsteinismus. Kiel 1843.
- Schouw, J. F.* Stimmen aus Dänemark über die schleswigschen Verhältnisse. Eine Samml. von Aufsätzen aus dem

- dänischen Wochenblatte. (Oversat af *P. D. C. Paulsen*). Kph. 1843.
- Mommsen, C. M.* Stimmen aus Dänemark. (I »Neue Kieler Blätter«, 1843).
- — Fædrelandet versus Falck. (I »Neue Kieler Blätter«, 1843).
- Wille, F.* Hamburg u. Schleswig-Holstein. (I »Neue Kieler Blätter«, 1843).
- Waitz, G.* Ueber unser historisches Recht. (I »Neue Kieler Blätter«, 1843).
- Aabent Sendebrev til D'Hrr. Proff. Clausen og Schouw fra en *Slesviger* (o: Hertug *Christian af Augustenborg*). Kbh. 1843.
- Christianson, C.* (o: *Const. Dirckinck Holmfeld*). Danmarks statsretslige Forhold til Slesv. og Holsten. 1.—2. Hefte. Kbh., Decbr. 1843.
- Kolderup-Rosenvinge, J. L. A.* Sendschreiben an den Herrn F. C. Schlosser. Kph. 1843.
- Gott erhalte den König, unsern Herzog, Schleswig-Holstein. Kiel 1843.
- Politische Lieder aus Schleswig-Holstein. Hamburg 1843.
- Dirckinck-Holmfeld, C.* De kgl. danske Sideliniers Hyldingsed og Dahlmann om Arvefølgen i Slesvig. (I »Dansk Ugeskrift«. 2. R., 4. Bd. Jan. 1844).
- Sanver, Karl.* Prolegomena zu jeder Behandlung der Schlesw.-Holst. Erbfolge. (I »Neue Kieler Blätter«, 1844).
- (*Dirckinck-Holmfeld, C.*). Bemerkungen in Veranlassung des Aufsatzes des Hrn. Emil Gardthausen betitelt Die Krone Dänemarks — Dänemarks Krone in der Beilage Nr. 99 des Altonaer Mercur's vom 26. Apr. d. J. Flensburg 1844.
- Todsen, Joh. Chr.* Beitrag zur Beurtheilung der jetzigen Zustände der Hrz. Schlesw. u. Holst. Kiel 1844.
- Hedde, Fr.* Die Kieler Petition gegen den Antrag Ussings auf eine landesherrliche Erklärung über die Dänische Staatseinheitsfrage. M. einem einl. Vorwort. Kiel 1844.
- Dirckinck-Holmfeld, C.* Hertugdømmet Slesvigs selvstændige Udvikling og adskilte Forvaltning. Kbh. 1844. — Beleuchtung der Schrift *Dirckinck-Holmfelds*. (»Neue Kieler Blätter« 1844).

- (Afskrift af en Privatskrivelse fra *Law. Skau* til Kongen, dat. 1. Juni 1844).
- Lorentzen, P.* Geschichte des am 10. Juny 1844 in Bredstedt gefeierten Volkfestes der Nord-Friesen. Husum u. A. Dänemark u. Schlesw.-Holstein von *Einer Stimme aus Holstein*. (I »Der Staat«, Berlin 1844).
- Samwer, K.* Die Staatserbfolge der Hrz. Schlesw. u. Holst. u. zugehöriger Lande. Hamburg 1844.
- Michelsen, A. L. J.* Polemische Erörterung über die schlesw.-holst. Staatssuccession. Lpz. 1844.
- Dirckinck-Holmfeld, C.* Essai historique sur la question de la succession du royaume de Danemarck. Cph. 1844.
- Heiberg, C.* Das Ein- od. Zweikammersystem m. Rücks auf die Schlesw.-Holst. Verfassungsfrage. I—III. (I »Neue Kieler Blätter« 1844.)
- Schow, J. F.* Om Foreningen af Hertugdømmernes Stænderforsamlinger. (I Dansk Ugeskr., 2. Rk., 6. Bd. 1844).
- Boie, Fr.* Ueber eine neue politische Eintheilung Holsteins. (I »Neue Kieler Blätter« 1844).
- Schlesw.-Holsteinische Lieder den Liedertafeln in Schlesw.-Holstein zugeeignet von *einem Schleswig-Holsteiner*. Hamburg 1844.
- Kriegslieder für den Bürger u. Bauer in Schlesw.-Holstein. 2. Aufl. Kiel 1844.
- Grundtvig, N. F. S.* Skov-Hornets Klang mellem Skamlings-Bankerne, betegnet. Kbh. 1844.
- Dirckinck-Holmfeld, Const.* Skal Nationalitet eller Fornuft raade for Livet og Loven i Staten. Særtr. Kbh. 1844.
- Monrad, D. G.* Den russiske Prindsesse og det skandinaviske Samfund. (I »Gjengangeren«, Kbh. 1844).
- — Oscar den Første. (I »Gjengangeren«, Kbh. 1844).
- Dansk Folkesang mod de hovmodige Slesvig-Holstenere af *Peer Dansker*. Kbh. 1844. 2 Bl.
- Proben schleswig-holstein. Preszfreiheit od. die deutsche im Kampfe m. der dänischen Presse. 1.—2. Th. (I 2. Th.: Die deutsche Bewegung in Schlesw.-Holstein). Lpz. 1843—44.
- Verhandlungen der Dänischen u. Holsteinischen Ständerversammlungen des Jahres 1844 über die Erbfolge in den Hrz. Schlesw., Holst. u. Laueuburg. Schleswig 1845.
- Die dänischen Ständeverhandlungen über die Staatseinheit von *C. F. W.* (I »Deutsche Vierteljahrsschrift, Juli 1845).

- Protest des Schleswigschen Vereins gegen die sogenannte Verwahrungsacte der Holstein. Ständeversammlung vom 20. Decbr. 1844 u. gegen die Einnischung Deutscher Ständerversammlungen in die Schleswigschen Angelegenheiten. Flensburg 1845.
- An die zur Reorganisation der Kgl. Schlesw.-Holstein. Regierung angeordnete Commission. Offenes Schreiben *eines Geistlichen*. Hamburg 1845.
- Lorentzen, Karl*. Die Adressen d. Ständeversammlungen in Itzehoe u. Roeskilde u. der Lauenburgischen Ritter- u. Landschaft in. Bez. auf die staatsrechtl. Selbständigkeit der Hrz. Schlesw., Holst. u. Lauenborg. Kiel 1845.
- Adresser ang. den danske Stats og den danske Nationalitets nuværende Stilling. I. Til Kongen fra Kbh.'s Borgerrepræsentanter. II. Til Kbh.'s Borgerrepræsent. fra Borgere og Indvaanere sammesteds. Udg. af den slesvigske Hjælpeforening. Kbh. 1845.
- v. Bielke, Herm.* Opfordring til alle Dansktalende og til alle Trosindede i Hrt. Slesvig og Holsteen (Dat. 1. Juni 1845).
- Bidrag til Forestillingerne om Slesvigs Forhold til Danmark. (I »Dansk Ugeskrift«, 2. R., 7. Bd. 1845).
- Schouw, J. F.* Den dansk-slesvigske Nationalsag. (I »Dansk Ugeskrift«, 2. R. 6. Bd. 1845).
- Dirckinck-Holmfeld. Const.* Sendschreiben an die braunschweigische Ständeversammlung über die schlesw.-holstein. Frage. Altona 1845.
- — Danmarks »Enten—Eller«. En Advarsel i Øjeblikkets Situation. Kbh. 1845.
- Christiani, W. C.* Reise der Schlesw.-Holsteinischen Sängere zum Gesangfeste in Würzburg. Hamburg 1845.
- Hansen, H.* Deutsche Volks- u. Sängerefeste in Schlesw.-Holstein besond. das am 1., 2., 3. Juni 1845 gefeierte Fest in Eckernförde. Altona 1846.
- Actenmässige Darstellung der stattgehabten Vorfälle auf dem neuen Friedhofe in Tønning am 26.—30. Aug. d. J. Tønning 1845.
- Arndt, E. M.* Anklage einer Majestätsbeleidigung des grossen dänischen Volkes aus dem Jahre 1845, begangen. Lpz. 1851.
- Heiberg, C.* Schleswig-Holsteins Wappen, Fahnen u. Farben (m. einer colorirten Abbildung). 2. Aufl. Schleswig 1845.

- Kurze u. populäre Beleuchtung der schlesw.-holst.-lauenb. Frage.
(Auszerord. Beilage zu Nr. 78 des »Herold«). 1845.
- Adresse der Holsteinischen Ständeversammlung vom 24. Juni
1846 an Sr. Maj. d. König v. Dänemark. Hamburg 1846.
- Ottosen, Johan.* Peter Hiort Lorenzens historiske Gærning.
Kbh. 1896.

Det Kgl. Aabne Brev af 8. Juli 1846 og Arvefølge- spørgsmaalet i 1846—48.

- (Christian VIII Aabne Brev, givet i Geheime-Statsraadet d. 8.
Juli 1846. Plakatform. Paa Dansk og Tysk).
- (Circulaire p. Tysk fra den Kgl. Slesv.-Holst. Regering p. Gottorp
til Politøvrighederne ang. det Aabne Brev. Dat. 20.
Juli 1846).
- Adresse an die holst. Ständeversamml. beschlossen u. unter-
zeichnet in der Volksversamml. zu Neumünster am 20.
Juli 1846.
- (Circulaire p. Tysk fra d. Kgl. Slesv.-Holst. Regering p. Gottorp t.
Politøvrighederne i Holsten ang. Ytringer paa et Møde i
Neumünster om det aabne Brev. Dat. 27. Juli 1846).
- Besler, W. H.* Die Neumünstersehe Volkversamml. vor den
Schranken des Gerichts. Anklage u. Vertheidigung.
Lübeck 1847.
- Den Neumünsterske Adresse (af 20. Juli) til den Holstenske
Stændersforsamling og den Holstenske Stændersforsaml.
Adresse (af 24. Juli) til Kongen. Hamburg u. A.
- Adresse der Holsteinischen Stände-Versamml. vom 24. Juli 1846
an S. Maj. d. König v. Dänemark in Veranlassung des
offenen Briefes vom 8. Juli 1846. U. S. o. A.
- Adresse der Holsteinischen Ständeversammlung von 1844 and S.
Maj. den König von Dänemark nebst dem offenen
Brief des Königs von Dänemark vom 8. Juli 1846.
U. S. o. A.
- Adresse der Nortorfer Volksversamml. an die hohe Ständevers.
des Hrz. Schleswig. Hamburg 1846.
- Wienbarg, Ludolf.* Die Volksversamml. zu Nortorf am 14. Sptbr.
1846. Hamburg 1846.

EFTERRETNINGER

OM

AARHUS KATEDRALSKOLE

I

SKOLEAARET 1895--96

VED

SKOLENS REKTOR

INDHOLD.

I	Skolens Lærere. Fag- og Timefordelingen	1
II	Disciplene. Afgangsprøverne i 1895	6
	Udenbys Disciple	25
III	Skolens Beneficier	27
IV	Oversigt over Indtægter og Udgifter	32
V	Undervisningen. Fordringerne ved Optagelsen. Aarets Arbejde. De opgivne Pensa	33
VI	Ministerielle Skrivelser	59
VII	Biblioteket	73
VIII	Skolens Afgang- og Aarsprøver i 1896	78
IX	Bøger og Læremidler i 1896—97	84

I.

Skolens Lærere. Fag- og Timefordelingen.

Siden Udgivelsen af forrige Aars Program er der i Lærernes Kres foregaaet følgende Forandringer:

Under 30. Maj 1895 bebagede det Hans Majestæt Kongen at entledige Overlærer Ostermann efter Ansøgning paa Grund af Svagelighed i Naade og med Pension fra 19. August at regne. Under 31. samme Maaned behagede det ligedes Hans Majestæt Kongen at udnævne Adjunkt Mylord til Overlærer fra samme Datum at regne.

Under 24. Juli ansatte Ministeriet Cand. mag. Joh. Ramm som Timelærer fra Begyndelsen af Skoleaaret 1895--96 med Matematik som Hovedfag.

Den 7. Oktober opsagde Stiftsprovst Sørensen sine Timer i Religion i VI, V, IV og IV Real, og under 17. s. M. overdrog Ministeriet Pastor Rützou at besørge disse Timer.

Fag- og Timefordelingen har været følgende:

Rektor Dahlenborg: Oldtidskundskab i VI, V, IV og III Klasses mate- matiske Afdeling, Fransk i VI og V, 1 Time Dansk i I A, I B og I R.	14	Timer ugl.
Overlærer Kleisdorff: Engelsk i VI, V, IV R, Latin i VI og I A.....	24	—
Overlærer Engell: Historie i VI, V, IV, Matematik i III R., I A og I B.	24	—
Overlærer Hoffmeyer: Naturhistorie i alle Klasser og Geografi i II A, II B, II R, I A, I B og I R.....	27	—
Overlærer Mylord: Naturlære i hele Skolen samt Matematik i VI m....	27	—
Adjunkt Christensen: Matematik i V, IV, IV R, III, geometrisk Teg- ning i VI, V, IV og III Klasses matiske Afdeling.....	35	—
Adjunkt Stegmann: Tysk i VI, V, I A og I B, Geografi i IV, IV R, III og III R, Latin i IV og III...	28	—
Adjunkt Brøndsted: Latin i II A II B, Græsk i IV, Historie i IV R og III R.....	25	—
Adjunkt Lorentzen: Engelsk i III R, II R og I R, Tysk i IV, IV R, III, III R. II A, II B og II R.....	25	—

Adjunkt Lund: Dansk og Oldnordisk i VI og V, Latin i V og I A, Græsk i III.....	29	Timer ugl.
Adjunkt Sveinbjørnsson: Fransk i alle Klasser undtagen VI og V... .	31	—
Adjunkt Krag: Dansk i IV, IV R, III, III R, II A og B, II R, I A og B, og I R, Religion i II A, II B, II R, I A, I B, I R.....	35	--
Adjunkt Meldal: Græsk i IV og V, Historie i III, II A, II B, II R, I A, I B og I R, Tysk i I R.....	31	—
Timelærer, Cand. mag. Ramm: Mate- matik i II A, II B, II R og I R. .	24	--
Pastor Rützou: Religion i VI, V, IV og IV R.....	4	—
Kammerjunker, Kaptajn Baggesen: Skrivning.....	12	—
Tegnelærer, Cand. phil. Krarup: Teg- ning.....	5	—
Overlærer Müller: Sang, og Religion i III og III R.....	9	—
Kaptajn Kaufmann: Gymnastik....	24	—
Gymnastikassistenterne Petersen og H. F. G. Larsen.....	40	—

Det hvert Fag i hver Klasse tillagte Timetal ses af om-
staaende Tabel. Sp. betyder den sproglig-historiske Afdeling,
M. den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling, St. den stude-
rende Klasse og R. Realklassen.

Tabellen viser, hvorledes Undervisningstimerne have været fordelt paa Fagene i de forskellige Afdelinger. Ved Kombinationer og derved, at flere Klasser have været delvis adskilte i enkelte Fag, fremkomme de i den sidste Række for hvert Fag angivne Summer af Læretimer.

Første og anden Klasse har været delt i 2 fuldkommen adskilte Afdelinger med samme Lærere, undtagen for Latinens Vedkommende i I.

I tredje og fjerde Klasse har Undervisningen været fælles for M. og R. i Naturlære og geometrisk Tegning.

I femte Klasse har Undervisningen været fælles i Dansk, Oldnordisk, Fransk, Engelsk, Religion og Historie.

Sjette Klasse har været delt i 1 fransk Time.

I sjette Klasse har Undervisningen ellers været fælles i samme Fag som i femte Klasse.

	I		II		III			IV			V		VI		Sum af Lærertimer.
	St. A.-B.	R.	St. A.-B.	R.	St. Sp.-M.	R.		St. Sp.-M.	R.		Sp. M.	Sp. M.	Sp. M.	Sp. M.	
Dansk	2	3	2	3	2	2	3	2	2	3	2	2	3	3	32
Oldnordisk	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»	2	2	1	1	3
Tysk	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	(2)	(2)	(2)	(2)	26
Fransk	4	3	3	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	3	38
Engelsk	»	3	»	3	»	»	4	»	»	4	2	2	2	2	18
Latin	7	»	7	»	7	7	»	7	7	»	8	»	8	»	58
Græsk	»	»	»	»	5	»	»	5	»	»	6	»	6	»	22
Oldtidskundskab (Matematikerne)	»	»	»	»	1	1	»	»	1	»	»	2	»	1	4
Religion	2	2	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	19
Historie	2	2	3	2	2	2	3	2	2	3	3	3	3	3	30
Geografi	2	2	2	2	1	1	1	2	2	2	»	»	»	»	18
Naturhistorie	2	2	2	2	1	1	2	2	2	2	»	»	»	»	19
Naturlære	»	»	»	»	»	2	2	»	2	2	2	4	3	6	19
Matematik, geom. Tegning og Regning	5	6	6	6	5	7	7	5	7	8	1	11	»	10	83
Skrivning	2	2	1	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	12
Tegning	»	2	»	2	»	»	1	»	»	»	»	»	»	»	5
	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	
Sang	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	6
Gymnastik	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	24
	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	36	436

II. Disciplene.

--

Af de 146 Disciple, Skolen talte ved Udgivelsen af forrige Aars Indbydelsesskrift, dimitteredes 9 med VI Klasses Afgangseksamen (6 af den sproglig-historiske, 3 af den matematisk-naturvidenskabelige Retning) og 8 med almindelig Forberedelseseksamen.

Før og efter Eksamen udmeldtes 8 Disciple: G. Carlsen efter bestaaet IV Klasses Hovedeksamen, J. P. Tvede af IV Klasse, O. H. Jørgensen og C. P. G. Kampmann af III Klasse, J. Højmark og V. Petersen af III Realklasse, J. J. Hoppe af II Realklasse og J. Sørensen af I Realklasse.

Der optoges i August 40 Disciple, saa at Disciple-nes Antal ved Begyndelsen af Skoleaaret var 161.

Af disse udgik senere 8: H. Stilling og E. H. Kragh af IV Klasse, O. M. Knudsen og O. Gerdes-Hansen af III Klasse, C. A. V. Bjørnbak og P. E. Bottiger af II Klasse, J. G. Krarup af I Klasse og J. K. Kaae af I Realklasse, af hvilke de to sidst nævnte vare optagne ved Skoleaarets Begyndelse.

I Januar indmeldtes C. M. Kjer i IV Klasse, saa at Skolen nu tæller 154 Disciple.

I nedenstaaende Fortegnelse ere Disciplene i VI Klasse, IV Klasse og IV Realklasse opførte i alfabetisk Orden, Disciplene i de øvrige Klasser efter den Plads, de fik ved sidste Sammentælling. Et vedføjet (S) eller (M) betegner om en Discipel hører til den sproglig-historiske eller den matematisk-naturvidenskabelige Retning. Ved de med * betegnede Disciple, der ere optagne i dette Skoleaar, er meddelt fulde Navn og Fødselsdag. Faderens Navn og Hjemsted, naar dette ikke er i Aarhus, er vedføjet alle Disciplenes Navne.

6. Klasse.

C. P. Beck (S) (Bestyrer B., Hadsund). F. C. Hansen (M) (Budformand H.) H. A. R. Hauch (S) (Pastor H., Knebel). A. J. Jensen (S) (Lærer J., Aaby). K. Fischer-Jørgensen (M) (Pastor F.-J., Svallerup). J. Speyer (M) (Forretningsfører S). P. Sørensen (S) (Stiftsprovst S). H. C. Thygesen (S) (Pastor T., Odder).

5. Klasse.

1. J. J. Jensen (S) (Entreprenør J.). 2. F. M. Henriksen (S) (pens. Lærer H.). 3. J. G. F. Svindt (S) (Karetmager S., Hinnerup). 4. P. Viale (Oberstløjtnant V.). 5. O. Kirketerp (M) (afd. Proprietær K., Drammelstrupgaard). 6. K. G. K. Hansen (S) (Sygehuslæge Tage H.). 7. J. C. Christoffersen (S) (Købmand C.). 8. C. A. Christensen (S) (Gaardejer C., Dallerup). 9. F. A. Thiele (S) (Byfoged T., Skanderborg). 10. O. C. S. Preisler (S) (Fabrikant P.). 11. O. Gad (S) (Distriktslæge G., Ulfborg). 12. * Niels Peter Nielsen (S), f. 25. Juni 1876, (Lærer N., Rørth Elle). 13. C. E. Andersen Zwergius (M) (Overlæge Andersen). 14. * Niels Marius Peter-

sen (M), f. 20. August 1878, (Gaardejer P., Bredstrup ved Grenaa). 15. * Peter Vilhelm Larsen (S), f. 23. November 1875, (Postpakmester L.). 16. * Harald Müller (M), f. 5. November 1878, (Overlærer M.). 17. J. C. Sørensen (M) (Togfører S.).

4. stud. Klasse.

J. V. Borup (S) (Fuldmægtig, Kancelliraad B.). A. Christensen (S) (Broder til Nr. 8 i V Kl.). A. Høyer (S) Trafikinspektør H.). P. Høyer (S) (Broder til A. H.). A. T. Jensen (M) (afd. Læge J., Vamdrup). A. Fischer-Jørgensen (S) (Broder til K. F.-J. i VI Kl.). * Christen Møller Kjer (S), f. 27. Maj 1879, (Overretssagfører K.). K. R. Kondrup (S) (Lærer K., Hasle ved Aarhus). E. Leschly (M) (Oberstløjtnant L.). J. J. C. Lottrup (M) Købmand H. D. L.). V. M. Møller (S) (Bagermester M.). S. Olsen (M) (Hestehandler O., Ugelbølle). N. P. Petersen (S) (Smedemester P.). J. C. Thiele (S) (Broder til Nr. 9 i V Kl.). C. J. T. Thomsen (M) (Hospitalsforst. T.). G. P. B. N. Thomsen (S) (Pastor T., Brabrand). A. V. N. Verner (S) (Agent V.).

4. Realklasse.

W. C. Diedrichsen (Landskabsgartner D.). G. H. Evert (afd. Kunstdrejer E.). A. Kjer (Broder til C. M. K. i IV Kl.). A. Lund (Skovrider L., Frijsenborg). A. G. Petersen (Sabssergent P.).

3. stud. Klasse.

1. E. C. F. W. Koch (M) (Kaptajn K.). 2. P. J. Guldberg Møller (S) (afd. Købmand M., Horsens).

3. J. N. Thomsen (S) (Broder til G. P. B. N. T. i IV Kl.). 4. N. Ahlmann (M) (Arkitekt A.). 5. C. R. Christensen (S) (Stiff. C. Jessen, Skejby). 6. A. Müller (S) (Broder til Nr. 16 i V Kl.). 7. C. C. Langballe (S) (Købmand L.). 8. P. C. O. Ørum (M) (Læge Ø). 9. C. Krarup (S) (Pastor K., Hasle ved Aarhus). 10. C. A. Weis (M) (Møllejejer W.). 11. J. A. Vilken (M) (Bankdirektør V.). 12. H. S. Plum (S) (Købmand P., Assens). 13. H. L. Bech (S) (Bogtrykker B.). 14. K. E. G. Levinsen (M) (Bankdirektør L.). 15. J. A. Hasselbalch (S) (Proprietær H., Frederikshvile).

3. Realklasse.

1. N. A. Christensen (Skræddermester C.). 2. A. F. P. Kofod (Agent K.). 3. C. A. A. Fryd (Overtegrafist F.). 4. N. E. Ørsnes (Købmand Ø.). 5. C. E. Grumstrup (Oversergent G.). 6. H. Dahl Hansen (Urmager H.). 7. R. Overgaard (Gaardejer O., Søften). 8. C. H. Jaster (Plejef. Købmand J.). 9. P. V. Stampe (Fabrikant S.). 10. A. Cornelius-Knudsen (Fabrikant C.-K., København). 11. E. Borup (Broder til J. V. B. i IV Kl.).

2. stud. Klasse A.

1. C. S. Brasen (Stabsintendant B.). 2. V. O. la Cour Jansen (afd. Fuldmægtig J., Svendborg). 3. O. L. D. Ross Christensen (Lærer H. C. C.). 4. E. A. A. Pontoppidan (Provst P., Højslev). 5. H. S. V. Larsen (Kontorchef L.). 6. H. B. Nielsen (Alterdegn N.). 7. O. C. L. Hjelm (Forretningsfører H.). 8. N. R. Aaby (Gaardejer A., Hasle ved Aarhus). 9. H. Høeg Christensen (Sagfører C.). 10. L. G. O. C. Arntsen (afd. Assistent A.). 11. A. Bødtker

(Agent B., Herning). 12. H. K. Broge (Proprietær B., Gammelgaard.). 13. G. W. Thomsen (Broder til C. J. T. T. i IV Kl.).

2. stud. Klasse B.

1. M. T. Nielsen (afd. Gaardejer N., Knagstrup). 2. A. K. Lottrup (Broder til J. J. C. L. i IV Kl.). 3. L. B. Feilberg (Distriktslæge F.). 4. N. M. J. Schjødt (Gaardejer S., Aaby). 5. F. R. H. Bülow (Godsejer B., Ristrup). 6. J. L. Sønder (Assistent S.). 7. E. L. Espensen (Gaardejer L. E., Viby). 8. H. V. Knudsen (afd. Købmand K.). 9) H. P. Carstensen (Hotelejer C., Skanderborg). 10. P. N. Sølling (Overlods, Kommandør S.). 11. N. L. Thiele (Broder til Nr. 9 i V Kl. og J. C. T. i IV Kl.). 12. J. E. W. Rech (Overretssagfører R.). 13. C. Leschley (Broder til E. L. i IV Kl.). 14. O. P. Sørensen (Entreprenør S.).

2. Realklasse.

1. V. E. Petersen (afd. Bagemester P.). 2. P. J. Buchtrup (Købmand B.). 3. H. E. Becker (Bagemester B.). 4. O. C. S. P. Thorsen (Møbel-fabrikant T.). 5. C. Müllertz (Arkitekt M.). 6. C. M. Schmidt (Proprietær S., Skjæringmunkgaard). 7. C. V. A. J. Fryd (Broder til Nr. 3 i III Realkl.). 8. A. K. Skovby (Købmand S.). 9. * Harald Friedleif Weinschenk, f. 10. Februar 1880 (Kaptajn W., Slagelse). 10. A. Holm (afd. Fabrikant H.). 11. H. V. v. d. Hude (Mægler H.). 12. J. Stampe (Broder til Nr. 9 i III Realkl.). 13. L. O. Schmidt (afd. Kasserer S.).

1. stud. Klasse A.

1. * Anders Peter Kjeldsen, f. 25. April 1882, (Gaardejer K., Vejlbjby). 2. * Aage Glæsel

Levinsen, f. 20. September 1883, Broder til Nr. 14 i III Kl.). 3. C. A. V. F. Gerdes-Hansen (afd. Læge H.). 4. * Johannes Fønss, f. 16. Januar 1884, (Skolebestyrer, Organist F.). 5. * Hack Kampmann, f. 1. Juli 1883, (Købmand K.). 6. * Poul Overgaard, f. 9. Januar 1883, (Boder til Nr. 7 i III Reakl.). 7. * Edwin Friedleif Rahr, f. 3. August 1882, (Købmand V. R.). 8. * Poul Peter Holst Knudsen, f. 20. Juli 1883, (Inspektør K.). 9. * Oscar Emil Meisner Wolff Reeb, f. 2. Septbr. 1883 (Broder til Nr. 12 i II Kl. B). 10 * Rudolph Aage Busch. f. 12. Maj 1882, (Handelsfuldmægtig B.). 11. * Valdemar Emil Adelbert Bülow, f. 4. Maj 1882, (Broder til Nr. 5 i II Kl. B). 12. H. A. B. Hoffmeyer (Overlærer H.).

1. stud. Klasse B.

1. * Ove Engell, f. 5. April 1884, (Overlærer E.). 2. J. A. R. A. Sørensen (Lokomotivfører S.). 3. * Johannes Marius Henriksen, f. 15. Novbr. 1882 (Broder til Nr. 2 i V Kl.). 4. * Kaj Vilhelm Ørum, f. 16. Marts 1884, (Broder til Nr. 8 i III Kl.). 5. A. M. V. Christensen (Sæbefabrikant C.). 6. * Oluf Peter Schlichtkrull, f. 1. Marts 1884, (Baneingeniør S.). 7. * Holger Rodkjær, f. 5. April 1884, (Prokurist R.). 8. * Carl Ejner Jensen, f. 23. Oktober 1883, (Broder til A. T. J. i IV Kl.). 9. * Niels Christian Nielsen, f. 21. Februar 1884, (Kommunebogholder N.). 10. * Gunder Knudsen, f. 13. Oktober 1883, (Sagfører N. K.).

1. Realklasse.

1. * Poul Hakon Julius Thorup, f. 14. Oktober 1883, (Vinhandler T.). 2. * Johannes Imma-

nuel Krarup, f. 12. December 1882, (Broder til Nr. 9 i III Kl.). 3. * Hans Koefoed Guldmann, f. 11. Maj 1883, (Grosserer G.). 4. * Peter Thomsen Jaster, f. 18. Marts 1883, (Broder til Nr. 8 i III Realkl.), 5. H. Knudsen (Købmand K., Løgten). 6. * Emil Christensen, f. 26. Marts 1881, (Købmand J. P. C.). 7. C. E. Becker (Overtrompeter B.). 8. * Rasmus Rasmussen Aaby, f. 4. November 1883, (Broder til Nr. 8 i II Kl. A). 9. * Svend Christensen, f. 20. Februar 1883, (Købmand O. C.). 10. * Holger Johannes Wilson, f. 16. Januar 1883, (Kobbersmedemester W.). 11. A. Petersson (Arkitekt Petersen). 12. * Ejvind Kjær, f. 2. Februar 1882, (Købmand K.). 13. G Møller (Isenkrammer M.). 14. * Poul Feilberg, f. 23. Juni 1882, (Broder til Nr. 3 i II Kl B). 15. * Ejnar Bryning Truelsen, f. 1. August 1882, (Overintendant T.). 16. * Niels Conrad Waldemar Jørgensen, f. 26. Februar 1883, (Købmand W. J.). 17. * Carl Frode Lassen, f. 24. Oktober 1883, (Kaffehandler L.). 18. * Knud Regner Ollendorff, f. 9. Maj 1883, (Købmand O.). 19. * Ankerstjerne Sørensen, f. 23. Marts 1883, (Oversergent S.).

Ved den i Juni—Juli 1895 afholdte Afgangsprøve bestode 9 studerende Disciple samt 8 Realister med det nedenfor angivne Resultat. Derhos bestode 11 Disciple af IV Kl. Oprykningssprøven, af hvilke 10 opflyttedes i V Kl. og 1 forlod Skolen. Til Tillægssprøven ved IV Kl. Hovedeksamen indstilede sig 5 Privatister, der erholdt de Side 23 angivne Karakterer.

1. Afgangseksamen for Studerende.

Af den sproglig-historiske Retning.

1. Benzon, Fritz William, f. 6. April 1877, afd. Vinhandler B., optaget 15. August 1888 i I st. Kl.
2. Bøttiger, Niels Peter Johannes, f. 19. Jan. 1877, Sognepræst B. i Vistoft, optaget 19. August 1889 i II st. Kl.
3. Lenbroch, Anton Emil, f. 21. September 1877, Købmand L., Aarhus, optaget 15. August 1888 i I st. Kl.
4. Petersen, Axel Valdemar Raphael, f. 9. Januar 1877, Bankbud P. i Aarhus, optaget 15. August 1888 i I st. Kl.
5. Steenbuch, Hans Thomas Christian, f. 7. Novbr. 1876, Herredsfuldmechtig S. i Grenaa, optaget 19. August 1893 i V st. Kl. efter Præliminærprøve.
6. Vileken, Otto Carl, f. 9. Marts 1877, Bankdirektør V. i Aarhus, optaget 19. August 1888 i I st. Kl.

Af den matematisk-naturvidenskabelige Retning.

1. Faurschou, Peter Jacobsen, f. 29. August 1876, afd. Proprietær F., Skibbygaard, optaget 15. Aug. 1888 i I st. Kl.
2. Gundel, Holger, f. 23. Aug. 1876, afd. Distriktslæge G. i Ribe, optaget 19. Aug. 1893 i V st. Kl.

3. Henckel, Regner, f. 19. September 1878, Papirhandler H. i Aarhus, optaget 19. August 1889 i I st. Kl.
-

II. Fjerde Klasses Hovedeksamen.

1. Carlsen, Georg, f. 27. Juni 1876, Mejeriforpagter C., Aarhus, optaget 27. Juli 1890 i I st. Kl. Sph.
2. Christensen, Christen Andersen, f. 14. Maj 1878, Gaardejer C., Dallerup, optaget August 1892 i II st. Kl. Sph.
3. Christoffersen, Jens Christian, f. 19. December 1878, Detaillist C. i Aarhus, optaget August 1891 i I st. Kl. Sph.
4. Gad, Oluf, f. 15. September 1879, Distriktslæge G., Ulfborg, optaget August 1892 i II. Sph.
5. Hansen, Kaj Georg Kjellerup, f. 26. Maj 1880, Sygehuslæge Tage H. i Aarhus, optaget August 1891 i I. Sph.
6. Henriksen, Frans Mathæus, f. 30. Juli 1878, Lærer H. i Fløjstrup, optaget August 1891 i I st. Sph.
7. Kirketerp, Ove, f. 11. November 1878, afd. Proprietær K. til Drammelstrupgaard, optaget August 1890 i I st. Mat.
8. Preisler, Oscar Christian Strange, f. 6. Januar 1879, Fabrikant P. i Aarhus, optaget i Juli 1890 i I st. Sph.
9. Sørensen, Jørgen Christian, f. 4. Maj 1880, Togfører S. i Aarhus, optaget August 1890 i Ist. Mat.
10. Thiele, Frederik Anton, f. 24. Maj 1878, Byfoged T. i Skanderborg, opt. Juli 1890 i I st. Sph.
11. Zwergius, Carl Emil Andersen, f. 3. Juni 1878, Overlæge A. i Aarhus, opt. Aug. 1891 i I st. Sph.

Til **Præliminærprøven** vare indmeldte:

1. Abitz, Andreas, Lærer, sprogt.-hist. Retning.
2. Nielsen, Niels Peter, sprogl.-hist. Retning.
3. Larsen, Peter Vilhelm, sprogl.-hist. Retning.
4. Müller, Harald, mat.-natv. Retning.
5. Pedersen, Niels Marius, mat.-natv. Retning.

III. Almindelig Forberedelseseksamen.

(Efter den kgl. Anordning af 30. August 1881).

1. Böttiger, Hans Jørgen, f. 9. December 1878, Sognepræst B. i Vistoft, optaget 19. August 1891 i I R. Begge Sprog.
2. la Cour, William, f. 16. April 1876, afd. Skovrider la C, Frijsenborg, optaget 19. August 1891 i I st. Fransk.
3. Franck, Oscar, f. 12. Februar 1878, afd. Købmand F. i Hamborg, optaget 19. August 1890 i I R. Begge Sprog.
4. Holm, Ludvig Martin, f. 7. Oktober 1879, Sejlmager H. i Aarhus, optaget 19. August 1891 i I R. Begge Sprog.
5. Holmbom, Carl Emil, f. 5. Februar 1878, Købmand H. i Aarhus, optaget 19. August 1891 i I R. Begge Sprog.
6. Møller-Holst, Carl Frederik, f. 19. December 1877, afd. Købmand M.-H. i Aarhus, optaget 19. August 1891 i I R. Begge Sprog.
7. Meden, Axel, f. 20. December 1877, Tømmerhandler M. i Aarhus, optaget 19. August 1891 i I R. Tysk.

8. Wulff, Ricard, f. 21. Juni 1878, Konsul, Gros-serer W. i Aarhus, optaget 19. August 1891 i I R. Begge Sprog.

Den skriftlige Prøve foretoges 10.—14. Juni i den af Ministeriet foreskrevne Orden, den mundtlige 20. Juni—13. Juli efter den med Indbydelsesskriftet følgende Tabel.

De fra Ministeriet sendte Opgaver til de skriftlige Prøver vare følgende:

1. Dansk Stil. (Bunden Opgave). Verdenshandelens Historie i store Træk.

Dansk Stil. (Fri Opgave). Hvilken Betydning har det at kunne fremmede Sprog?

2. Latinsk Version. *Bellum Jugurthinum aliquandiu gestum est per Q. Metellum, virum nulli secundum saeculi sui. Hujus legatus fuit C. Marius, natus equestri loco, moribus horridus vitaque sanctus, uti bello optimus, sic pace pessimus, insatiabilis gloriae semperque inquietus. Hic per publicanos aliosque in Africa negotiantes criminatus Metelli lentitudinem, trahentis jam in tertium annum bellum, et insitam nobilitatis superbiam morandique in imperiis cupiditatem effecit, ut, quum commeatu¹⁾ petito Romam venisset, consul crearetur, bellique paene patrati a Metello summa committeretur sibi. Metelli tamen et triumphus fuit clarissimus, et meritum ex virtute ei cognomen Numidici inditum est. At C. Marius L. Sullam quaestorem habuit et per eum missum ad regem Bocchum Jugurtha rege potitus est; designatusque iterum consul in urbem reversus Kalendis Januariis eum in triumpho duxit.*

Effusa immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat, quum Caepionem Mnaliumque consules et alios duces fugassent et exuissent exercitu, populus Romanus non alium repellendis tantis hostibus magis idoneum imperatorem quam Marium est ratus. Tum multiplicati sunt consulatus ejus. Tertius in apparatu belli consumptus; quarto trans Alpes circa Aquas Sextias cum Teutonis confixit; quinto citra Alpes in campis, quibus nomen erat Raudiis, ipse consul et proconsul Q. Catulus contra Cimbro fortunatissimo decertavere proelio. Hac

victoria videtur meruisse Marius, ne ejus nati rempublicam paeniteret, ac mala bonis repensasse. Sextus consulatus veluti praemium ei meritorum datus est, quo Glaucia Saturnique furorem, rempublicam seditioibus lacerantium et gladiis quoque et caede comitia discutientium, consul armis compescuit hominesque perniciosos in Hostilia curia morte multavit.

1) commentus, Orlov.

3. Aritmetik.

1. Find x , y og z af Ligningerne

$$x + y + z = a.$$

$$x^2 + y^2 + z^2 = a^2 + 2b^2.$$

$$x^3 + y^3 + z^3 = a^3.$$

2. Bevis, at 4 gaar op i $a^3 + (a + 2)^3$, naar a er et helt positivt Tal, og at den Kvotient, som faas ved Division med 4, ikke kan være noget Primtal, med mindre a er 1.

4. Geometri.

1. I en Trekant ABC ere Vinkel A og Forholdet n mellem Siderne AB og AC givne. Find den Vinkel, som Siden BC danner med sin Median.

$$\text{Eksp. } A = 35^\circ 15' 53'', n = 1,73205.$$

2. O er Toppunktet i Parabeln $y^2 = 2x$, L et vilkaarligt Punkt af Ledelinien, og M et Punkt af Parabeln, idet LM er parallel med dennes Akse. Find det geometriske Sted for Centret i Trekant OLM 's omskrevne Cirkel, og vis, at det er en Parabel.

3. Konstruer en Trekant, naar to af dens Vinkler og Differensen mellem deres modstaaende Sider ere givne.

5. Projektionstegning.

I den vandrette Billedplan danner Linien AB , der er mere end 2 Tommer lang, en Vinkel paa 60° med Grundlinien (Projektionsaksen): den er Kant i et regelmæssigt Oktaeder, som ligger saaledes, at de to Sideflader, der støde sammen i AB , danne lige store Topplansvinkler med den vandrette Billedplan. Tegn Oktaedrets vandrette og lodrette Billeder.

Oktaedrets Diagonaler ere AA_1 , BB_1 og CC_1 . Tegn Billederne af Skæringslinierne mellem Oktaedrets Overflade og to Planer, af hvilke den ene er bestemt ved Midtpunkterne af AB , AC_1 og BC , den anden ved Midtpunkterne af A_1B_1 , A_1C_1 og B_1C_1 .

Ved Optrækningen betragtes begge de nævnte Planer som gennemsigtige, men Oktaedrets Overflade som ugennemsigtig.

6. Beregningsopgave.

Grundfladen i en Pyramide er et Trapez, der er omskrevet om en Cirkel, og hvori de to Sider, som ikke ere parallelle, ere lige store. En af disse Sider er $a = 2,3456$, en af de parallelle Sider er $b = 4,3812$, og Pyramidens Højde, hvis Fodpunkt ligger i Centret til den i Trapezet indskrevne Cirkel, er $\frac{b}{2}$. Beregn Pyramidens Rumfang og Overflade, Sidekanternes Vinkler med Grundfladen, samt Topplansvinklerne mellem denne og Sidefladerne.

7. Fransk Stil.

I Dahomey deler man ikke Formuen. I de rige Klasser giver Faderen sine Sønner noget at bosætte sig og begynde en lille Forretning med; ved Faderens Død træder den ældste Søn i hans Sted og arver alt, medmindre han har tabt ¹⁾ sin Førstefødselsret ved et ryggesløst Liv. I dette Tilfælde samles Familien for Øvrigheden, og man udnævner den, der skal træde i Faderens Sted. Men det hænder undertiden, at Tilfældet er vanskeligt, hvilket giver Anledning til en ligefrem ²⁾ Proces, som kan vare flere Aar, indtil Kongen, der tages til øverste Dommer, har afgjort Spørgsmaalet. I saa Tilfælde overdrages Formuens Bestyrelse til en af Sønnerne, indtil det rette Overhoved bliver udnævnt; alle hans Faders Hustruer og Rigdomme tilfalde ham; han kan raade over dem efter eget Tykke. Det er end ikke sjældent at se ham tage til Ægtehustru en af sin Faders Kvinder; Loven modsætter sig ikke den Slags Forbindelser. Man ser Broderen ægte sin Søster, naar hun ikke er afsamme Moder som han.

¹⁾ déchoir (med être). ²⁾ véritable.

B. IV Klassen- og alm. Forberedelseseksamen.

Juni 1895.

1. Dansk Stil. Øresund, dets Kyster og dets Historie.

2. Latinsk Stil.

Efter at Macedonerne vare undertvungne, vare Achæerne de eneste af alle Grækere, som syntes Romerne altfor mægtige. Thi skønt de vare delte i mange Stater, dannede ¹⁾ de dog eet Legeme og forsvarede de enkelte Byer ved fulles Kræfter. Medens Romerne altsaa søgte Anledning til Krig, kom der belejligt ²⁾ Sendemænd fra Spartanerne til Rom, som klagede over,

at Achæerne havde plyndret deres Marker. Der blev svaret dem, at Senatet vilde sende Gesandter til Grækenland for at undersøge Forholdene³⁾. Men disse Gesandter blev der ogsaa givet den hemmelige Ordre⁴⁾, at de skulde opløse Achæernes Forbund. Efter at have sammenkaldt alle Staternes første Mænd i Corinth aabenbaredede de, hvilken Plan Senatet havde, og fordrede, at de enkelte Stater skulde have deres egne Rettigheder og deres egne Love. Ved⁵⁾ disse Ord opstod der en saa stor Forbitrelse⁶⁾ hos alle, at de med Haansord⁷⁾ angreb⁸⁾ Romerfolket. Gesandterne selv vilde uden Tvivl være blevne krænkede, hvis de ikke hurtigt vare flygtede. Følgen heraf blev⁹⁾, at C. Mummius førte Romerhæren over til Grækenland, hvor han mødte Achæerne nær ved Corinth. For disse blev der efterladt et sørgeligt Minde om Slaget; thi efter dette blev Byen Corinth ødelagt og hele dens Folk solgt som Slaver¹⁰⁾.

1) at danne = habere. 2) tempestive. 3) inspicere res. 4) mandatum occultum. 5) ad. 6) indignatio. 7) convicium. 8) at angribe en = invehi in aliquem. 9) = derved skete det. 10) sub corona.

3. Engelsk Version.

In the second year of the third Crusade¹⁾ Richard the Lionhearted received news that his brother John was plotting²⁾ against him with Philip Augustus of France. He therefore made peace with the Turks, and set sail from Joppa. His homeward journey was full of danger and difficulty, He dared not go through France, as was usual at that time, since he was afraid of putting himself in the power of Philip Augustus, and therefore resolved to sail up the Gulf of Venice³⁾ and make his way through Germany; but he was wrecked⁴⁾ on the coast of Italy, and disguising himself as a merchant, and taking with him one attendant, he tried to cross the lands of his deadly enemy, Leopold of Austria⁵⁾. He was, however, discovered through the imprudence of his servant, and was taken prisoner, and shut up in a castle on the banks of the Danube⁶⁾. After some time Leopold sold him for a large sum of money to the German Emperor, by whom he was removed to another prison. His mother and his wife, in the mean time, were in the greatest doubt and anxiety respecting his fate; and his wicked brother rejoiced in the hope, that he would never return. At length, his favourite minstrel⁷⁾, Blondel, set out in search of him

through Germany, singing at the gate of every castle. One day, when he was singing some verses in ⁸⁾ which the king had in former days accompanied ⁸⁾ him, he rejoiced to hear his master's well-known voice singing a verse of the song through the barred ⁹⁾ window of his prison. He immediately returned to England, to Queen Eleanor, who wrote to the Emperor to offer a large ransom ¹⁰⁾ for her son's liberty, and although the Emperor would fain ¹¹⁾ have kept Richard prisoner for the rest of his life, he was obliged by the German princes to set him at liberty.

¹⁾ crusade, Korstog. ²⁾ to plot, at lægge Raad op. ³⁾ the Gulf of Venice, Bugten ved Venedig. ⁴⁾ to be wrecked, at lide Skibbrud. ⁵⁾ Austria, Østerrig. ⁶⁾ the Danube, Donau. ⁷⁾ minstrel, Skjald. ⁸⁾ to accompany in, at synge sammen med. ⁹⁾ barred, tilgitret. ¹⁰⁾ ransom, Løsesum. ¹¹⁾ fain, gerne.

4. Aritmetik.

1. Find x af Ligningen

$$a^{a-\log x} = b^{b-\log x}.$$

$$\text{Ekspl. } a = 10, b = 0,1.$$

2. Værdien af $\sqrt[4]{s(s-a)(s-b)(s-c)}$ søges for $a = \sqrt[4]{2}$, $b = \sqrt[4]{8}$ og $c = \sqrt[4]{18}$, idet $s = \frac{1}{2}(a + b + c)$.

3. Find Summen af n paa hinanden følgende Multipla af a , af hvilke det første er na .

Bestem dernæst n saaledes, at Summen bliver 145 a , og angiv den dertil svarende Række af Multipla.

5. Geometri.

1. Beregn og konstruer Radius til en Cirkel, der deler en Cirkelring, begrænset af to koncentriske Cirkler med givne Radier R og r , i to lige store Cirkelringe.

2. I en spidsvinklet Trekant ABC skære Højderne fra A og B den omskrevne Cirkel i henholdsvis A_1 og B_1 . Bevis, at C halverer Buen $A_1 B_1$.

Bevis dernæst, at Højderne i Trekant ABC halvere Vinklerne i Trekant $A_1 B_1 C_1$, idet C_1 er Skæringspunktet mellem den tredje Højde og Cirklen.

3. Find Arealerne af de fire Figurer, hvori en ligesidet Trekant med givne Side a deles af en Cirkel, som rører de to Sider, og hvis Centrum ligger i den tredje Side.

6. Praktisk Regning.

1. A. køber i Juni Termin 1890 et Stykke Jord, der har Form af en Trekant med Siderne 51 Alen, 140 Alen og 149 Alen, og betaler for hver Kvadratalen 85 Øre: hvor meget betaler han for dette Areal?

I Juni Termin 1891 køber han et tilstødende Jordstykke for 5690 Kroner, hvorefter han i Juni Termin 1894 sælger begge Arealer for et Beløb, lig det, hvortil hans udlagte Penge med Rente og Rentens Rente til 10 pCt. p. a. vilde være vokset paa dette Tidspunkt.

Hvor stor var Salgssummen, og hvor stor var den gennemsnitlige Salgspris for 1 Kvadratalen, naar det andet Jordstykke har Form af en Trapez, i hvilket de parallelle Sider ere 149 Alen og 280 Alen, medens Højden er $25\frac{1}{2}$ Alen?

2. Af de danske Sølvmønter, der ere Legeringer (Blandinger) af Sølv og Kobber, indeholder Kronen, Femogtyveøren og Tiøren henholdsvis 80, 60 og 40 pCt. Sølv og vejer 7,5 Gram, 2,42 Gram og 1,45 Gram.

Hvor mange pCt. Sølv indeholder en Legering, der dannes ved Sammensmeltning af 728 Kroner, 546 Femogtyveører og 1092 Tiører?

IV studerende Klasse havde til dansk Stil følgende Opgave:

Præstegaarden og dens Beboere. (Et Minde fra et Feriebesøg).

Ved Afgangseksamen for Studerende samt almindelig Forberedelseseksamen og fjerde Klasses Hovedeksamen mødte som tilforordnede Censorer: Medlem af Undervisningsinspektionen Professor, Dr. Julius Petersen i Fysik og Matematik, Dr. Bang i Græsk og Fransk, Cand. mag. Hjalmar Jensen i Naturhistorie, Adjunkt Sand i Historie, Skoleforstander V. Petersen i Engelsk og Tysk, Dr. Winkel Horn i Dansk og Oldnordisk og Rektor Gemzøe i Latin.

Afgangseksamen for Studerende.

Navne	Dansk Stil I	Dansk Stil II	Dansk og Oldnordisk	Fransk	Tysk	Engelsk	Historie	Latin (skriftlig)	Latin (mundtlig i det læste)	Latin (mundtlig ikke læst)	Gresk	Aritmetik (skriftlig)	Aritmetik (mundtlig)	Geometri (skriftlig)	Geometri (mundtlig)	Naturlere (mekan.)	Naturlere (kem.)	Points	Hovedkarakter
<i>F. W. Benzon</i>	mg	mg ÷	ug ÷	ug ÷	»	mg +	ug ÷	mg ÷	mg +	»	ug ÷	»	»	»	»	ug ÷	»	101	1. K.
<i>N. P. J. Böttiger</i> . . .	mg ÷	mg ÷	ug ÷	mg	»	mg ÷	mg +	mg ÷	mg +	mg	mg ÷	»	»	»	»	ug ÷	»	94	1. —
<i>A. E. Lenbroch</i>	»	»	mg ÷	»	»	mg ÷	mg	mg ÷	mg +	mg	mg ÷	»	»	»	»	mg ÷	»	82	2. —
<i>A. V. R. Petersen</i> . . .	mg +	mg	ug	mg	mg +	»	»	mg ÷	mg +	mg +	mg +	»	»	»	»	mg	»	98	1. —
<i>H. T. C. Steenbuch</i> . .	mg ÷	mg ÷	mg +	mg ÷	mg +	»	»	mg ÷	mg +	mg	ug ÷	»	»	»	»	ug ÷	»	91	1. —
<i>O. C. Vilcken</i>	mg ÷	mg ÷	ug ÷	mg ÷	»	mg	mg ÷	»	mg +	mg +	ug ÷	»	»	»	»	mg ÷	»	94	1. —
<i>P. J. Fawrschou</i>	» +	» +	» +	»	»	»	»	»	»	»	»	mg	mg +	mg	mg	mg ÷	»	80	2. —
<i>H. Gundel</i>	» +	» +	mg	mg ÷	»	mg	» +	»	»	»	»	mg ÷	mg +	mg +	mg	ug ÷	»	95	1. —
<i>R. Henckell</i>	mg	mg ÷	mg ÷	» +	mg +	»	»	»	»	»	»	mg ÷	mg +	mg +	mg ÷	ug ÷	»	94	1. —

Fjerde Klases Hovedeksamen.

Navne	Dansk	Fransk	Historie	(geografi	Natur- historie	Tysk	Latin	Gresk	Arifmetik	Geometri	Naturlære	Samlet Pointsantal	Points i Afskrifnings- fagene
<i>G. Carlsen</i>	sg +	sg +	mg	mg +	mg +	mg	sg +	mg	tg sg	tg +	»	56	19
<i>C. A. Christensen</i>	mg +	mg +	ug +	mg +	ug	ug +	mg	ug +	ug +	ug +	»	83	39
<i>J. C. Christoffersen</i>	mg	sg +	mg	sg +	ug +	mg	mg	mg	mg	ug	»	76	35
<i>O. Gad</i>	mg +	ug	mg +	mg	ug +	mg	ug +	ug +	mg	mg +	»	77	33
<i>K. G. K. Hansen</i>	mg +	ug +	mg +	mg	mg	ug +	ug +	mg	ug	ug +	»	80	37
<i>F. M. Henriksen</i>	ug +	ug +	ug	ug +	ug +	ug +	ug +	mg +	mg	mg +	»	83	37
<i>O. Kirketerp</i>	mg +	mg	ug	ug +	ug	mg	sg +	»	ug	ug +	ug	79	34
<i>O. C. S. Preisler</i>	mg	ug	mg +	mg +	ug +	mg	mg	mg +	»	sg +	»	72	32
<i>J. C. Sørensen</i>	mg	mg	mg +	mg	mg	mg	mg +	»	mg	sg +	mg	71	31
<i>F. A. Thiele</i>	mg +	mg	mg	mg	ug	mg	mg +	mg	mg +	ug	»	73	33
<i>C. E. A. Zucergius</i>	mg	sg +	mg	mg +	mg +	mg +	sg	»	mg	mg	»	70	35
<i>Jens Jacob Jensen</i>	»	»	»	»	»	»	»	sg +	»	»	»	»	»
<i>J. G. F. Svindt</i>	»	»	»	»	»	»	»	mg +	»	»	»	»	»
<i>A. Abitz (Pr.)</i>	»	»	»	»	»	»	mg	mg +	»	»	»	»	»
<i>P. V. Larsen (Pr.)</i>	»	»	»	»	»	»	sg	sg	»	»	»	»	»
<i>H. Müller (Pr.)</i>	»	»	»	»	»	»	sg	sg	»	»	»	»	»
<i>N. P. Nielsen (Pr.)</i>	»	»	»	»	»	»	mg +	»	»	»	»	»	»
<i>N. M. Pedersen (Pr.)</i>	»	»	»	»	»	»	sg +	»	»	»	»	»	»

Almindelig Forberedelseseksamen.

Navne	Dansk		Engelsk	Tysk	Fransk	Historie	Geografi	Naturhistorie	Naturlaere	Geometri	Regning	Arithmetik	Orden	Points
	mundtl.	skriftl.												
<i>H. J. Bottiger</i>	mg	mg	mg	g +	mg +	g	g +	g +	mg +	g +	mdl.	g +	mg +	79
<i>W. la Cour</i>	mg +	g +	g +	g +	g +	mg +	g +	g +	mg +	mg +	mg	mg +	mg	92
<i>O. Franck</i>	g +	mg +	mg +	g +	mg	g +	g +	mg	g +	mg +	g +	mg +	mg	119
<i>L. M. Holm</i>	mg	mg	mg	g +	g +	mg +	mg +	mg +	mg +	g +	g +	mg +	mg	102
<i>C. E. Holmbom</i>	mg +	mg	mg	mg +	mg +	g +	g +	mg	mg	g +	g +	mg +	mg	105
<i>C. F. Møller-Holst</i>	mg	g +	mg	g +	g +	g +	g +	mg +	g +	g +	g +	mg +	mg	83
<i>A. Meden</i>	g +	g +	g +	g +	g +	mg +	g +	g +	g +	g +	g +	mg +	mg +	78
<i>R. Wulff</i>	mg +	mg +	mg +	g +	mg	mg	mg	g +	mg +	mg +	g +	g +	mg +	89

Prøven i Latin for Pharmaceuter er i dette Skoleaar efter særlig ministeriel Tilladelse holdt med C. C. O. Priergaard, der bestod med mg. ÷, og Jens Leth, der ligeledes erholdt mg. ÷.

Udenbys Disciple. Forældre eller Værger gøres opmærksomme paa, at det er af stor Betydning, hvor og hvorledes Drengene anbringes i Byen, naar de forlade deres egentlige Hjem. Det er ingenlunde nok, naar der sørges for deres legemlige Behov ved passende Bolig, Kost og Pleje, men der maa ogsaa være det tilbørlige Opsyn med deres Opførsel og Arbejde. I den Henseende maa Skolen, hvem alt dette i høj Grad er magtpaaliggende, ønske, at der hersker Enighed imellem den og Disciplenes Foresatte, og derfor indstændig anmode disse om at tage Hensyn til følgende Foranstaltninger angaaende Disciple, der ikke ligefrem ere satte i Huset hos Folk, der betragte dem som deres egne og have Vilje og Ævne til at sørge for deres saavel aandelige som legemlige Vel.

1. Naar en udenbys Discipel optages i Skolen, meddeles det Rektoren, hvor han ønskes anbragt, og ligesom Anvisning i denne Henseende vil blive givet, saaledes forventes det, at Forældrene ville tage tilbørligt Hensyn til Rektors Misbilligelse af Valget.

2. Skolen bør altid være underrettet om, hvor saadanne Disciple bo, samt naar de flytte, hvilket ikke maa ske uden Forældrenes Vidende og Tilladelse.

3. Det fraraades indstændigt at sætte Disciple paa Steder, hvor de alene have Bolig med Kost, men mangle Tilsyn. Det gaar ikke an, at Port- eller Gade-dørnøgler stilles til deres vilkaarlige Raadighed.

4. Det forventes, at der ved Aftale mellem Rektor, Forældre og Værter tilvejebringes et saadant Tilsyn med slige Disciples Arbejdstid og Opførsel i deres Bolig, at Skolen kan være tilfreds dermed.

5. For Disciple som ikke ere anbragte i Pension, bør der kunne angives en Værge i Byen, som kan repræsentere de fraværende Forældre. Om Overtagelse af saadant Hverv kunne Forældrene, naar de ikke kende nogen dertil skikket Person, henvises til at forhandle med en af Lærerne.

III. Skolens Beneficier.

A. De Beneficier, som bortgives af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet efter Rektors Indstilling*) have i Beneficieaaret 1895—96 været tillagt følgende Disciple:

Fri Undervisning: Anker Jørgen Jensen. Hans Christ. Thygesen. Kai Fischer Jørgensen. Christ.

---

*) Det meddeles herved til Forældres og Værgers Underretning, at Ansøgninger om fri Skolegang eller de dermed i Forbindelse staaende Stipendier, efter et trykt Skema, som udelveres paa Forlangende, maa indgives til Rektor ved det ny Skoleaars Begyndelse, *senest til Begyndelsen af September*. Uagtet et Beneficium kun tildeles for et Aar ad Gangen, fra Oktober til Oktober, behøver den, der allerede har nydt et saadant, ikke fremdeles at ansøge derom, ligesom Skolen ogsaa selv indstiller dem, der ere værdige dertil, til Forhøjelse af et lavere Beneficium. De øvrige Legater søges ikke, men tildeles efter Indstilling og Bestyrelsens Beslutning. Ingen Discipel kan ansøge om Beneficium før efter et Aars Skolegang; dog har der i de senere Aar paa Finansloven været tilstaaet 12 Pladser for hele Landet til saadanne Disciple, hvis Evner gøre det ønskeligt, at de erholde Adgang til en højere Uddannelse, men hvis Forældres Formuestilstand ellers vilde udelukke dem derfra.

Peter Beck. Ingvard Gerhard Fred. Svindt, fra 19. August at regne. Frans Mathæus Henriksen. Christian Andersen Christensen. Jens Christ. Christoffersen. Jørgen Christ. Sørensen. Albert Victor Nikolaj Verner. Aage Thorvald Jensen. Jens Johannes Christ. Lottrup. Gustav Hermann Evert. Eugen Christ. Fürchtegott Wardenburg Koch. Peter Johannes Guldberg Møller. Axel Müller. Christian Krarup. Axel Frederik Poscolan Kofod. Christopher Emil Grumstrup. Holger Dahl Hansen. Ludvig Georg Ole Christian Arntzen. Ludvig Outzen Schmidt, fra 19. August at regne.

Nedsat Betaling: Frederik Christian Hansen Johan Valdemar Borup. Kristen Rudolf Kondrup. Aage Høyer. Axel Gunder Petersen. Ove Gerdes Hansen. Carl Alfred Victor Bjørnbak. Marius Theodor Nielsen. Axel Kaarsberg Lottrup. Ivar Lauritz Sønder.

Mellemste Stipendium: Anders Christensen.

Laveste Stipendium: Henrik Stampe Valeur Larsen. Jacob Andreas Hasselbaleh. Ove Lorents Ditlev Ross Christensen. Hakon Høeg Christensen.

Puggaards Legat: Christian Alfred Alexander Fryd.

Ekstraordinære Gratister: Halvor Andreas Brock Hoffmeyer. Ove Engell.

B. Det grevelig Moltkeske Legat for Embedsmændssønner (2 Portioner, hver paa 80 Kr.), hvortil Lehnsbesidderen paa Grevskabet Bregentved udnævner, oppebares af J. N. Thomsen og E. C. F. W. Koch.

C. Rosenkrantz's Legat uddeles til 4 værdige og trængende Disciple af Biskoppen og Rektor, med Stadfæstelse af Stifterens Rigsraad Rosenkrants' Descendent, Besidderen af Stamhuset Rosenholm. Deraf fik Alfred Ross Christensen 23 Kr. 50 Øre, E. F. Kiilerich, Anker Jensen og Axel Müller hver 20 Kr.

D. Pastor Hertels Legat (henved 20 Kr. hvert andet Aar), navnlig bestemt til Flidsbelønninger af gode Bøger for Disciple af Mellemklasserne, der gøre god Fremgang i Særdeleshed i Religion, latinsk og græsk Sprogkundskab. Rektor indstiller til Stiftsøvrighedens Approbation. For 1895 gaves Legatet til Disciplene i 4de Klasse G. P. B. N. Thomsen (Steen Blicher), N. P. Pedersen (Øhlenschlägers Aladdin og Helge) og V. M. Møller (Aladdin og Helge).

E. Student Davidsens Legat (2 Portioner, hver paa 20 Kr.) tildeltes efter Rektors Indstilling af Stiftsøvrigheden til A. V. R. Petersen og A. E. Lenbroch.

F. Det Fogh-Wilsterske Legat (1 Portion paa 20 Kr.) tildeltes en Dimittend efter Rektors Indstilling af Ejeren af Ryomgaard, nu Godsejer Mourier-Petersen: P. J. Faurschou.

G. Stougaards Legat (1 Portion paa 16 Kr. til en Dimittend) tildeltes efter Rektors Indstilling af Stiftsøvrigheden til R. Henchel.

H. Pastor Schoubys Legat (1 Portion paa 80 Kr.) tildeltes af Rektor og Lærerne til en Dimittend: A. V. R. Petersen. Legatet kan ogsaa gives til en Student af Testators Slægt.

I. Kantor Kabells Legat (1 Portion paa 80 Kr.) tildeltes af Rektor og Lærerne til en Dimittend: H. Gundel.

K. Pastor A. L. Kabells Legat (1 Portion paa 80 Kr.) tildeltes af Rektor og Lærerne til en Dimittend: N. P. J. Böttiger. Legatet kan ogsaa gives til en Realist, der har taget Adgangseksamen til polyteknisk Læreanstalt.

L. Nis Nissens Legat Renterne for 1895 udgjorde 1053 Kr. 33 Øre, hvilket Beløb af Rektor og Lærerne kort før Juleferien blev saaledes fordelt:

1. De $\frac{4}{5}$ af de faste Renter (til uformuende Disciple, der vise god Opførsel) 842 Kr. 66 Øre: Anker Jensen 82 Kr. 66 Øre., F. M. Henriksen 60 Kr., Kaj Fischer-Jørgensen 60 Kr., C. A. Christensen 50 Kr., J. C. Christoffersen 50 Kr., I. G. F. Svindt 60 Kr., Andr. Christensen 50 Kr., C. P. Beck 60 Kr., A. V. N. Verner 40 Kr., P. I. Guldberg-Møller 40 Kr., H. C. Thygesen 60 Kr., Aage Høyer 50 Kr., Paul Viale 50 Kr., E. C. F. Koch 40 Kr., Axel Müller 30 Kr., C. Krarup 30 Kr., Marius Nielsen 30 Kr.

2. Den $\frac{1}{5}$ (til Disciple, der uden egentlig at behøve Understøttelse udmærke sig ved Flid og Sædelighed) 210 Kr. 66 Øre: H. A. R. Hauch 25 Kr. 66 Øre, O. Gad 25 Kr., C. E. Zwergius 20 Kr., N. P. Petersen 20 Kr., V. M. Møller 20 Kr., F. A. Thiele 20 Kr., O. C. S. Preisler 20 Kr., O. Kirketerp 20 Kr., Gerh. P. Thomsen 20 Kr., N. Ahlmann 20 Kr.

M. P. Th. Andersens Mindelegat uddeltes saaledes: Anker Jensen 30 Kr., H. C. Thygesen 30 Kr., Aage Høyer 20 Kr.

	Metropolitanskolen	Frederiksborg Sk.	Roskilde Skole	Odense Sk.	Nykøb. Sk.	Aalborg Sk.	Aarhus Sk.	Ribe Sk.	Viborg Sk.	Randers Sk.	Horsens Sk.	Rønne Sk.	Ialt	Procent af Fripladserne
Discipeltallet d. 1. Oktb. 1894 var	214	92	116	192	86	146	157	100	103	145	118	111	1580	»
Antallet af privilegerede Gratister udgjorde.....	»	1	1	2	4	»	1	2	4	6	3	1	25	»
Til Rest...	214	91	115	190	82	146	156	98	99	139	115	110	1555	»
Antallet af ordinære Fripladser ¹⁾	11	15	19	32	14	24	26	33	17	23	19	37	270	»
Disse ere saaledes fordelte med Hensyn til Forældrenes Livsstilling:														
1. Jordbrugere	»	4 ^{1/2}	»	7 ^{3/2}	1 ^{2/2}	2	2 ^{2/2}	8	3	2 ^{2/2}	3 ^{1/2}	2 ^{7/2}	32 ^{18/2}	15,19
2. Næringsdrivende	2 ^{2/2}	3 ^{2/2}	4 ^{1/2}	8 ^{1/2}	3 ^{4/2}	6 ^{2/2}	6 ^{1/2}	6 ^{3/2}	6 ^{1/2}	1 ^{2/2}	4 ^{5/2}	12 ^{10/2}	59 ^{37/2}	28,70
3. Kgl. Embedsmænd	4 ^{1/2}	3 ^{1/2}	3 ^{1/2}	2	1 ^{1/2}	2 ^{1/2}	2 ^{3/2}	4	»	1 ^{1/2}	1 ^{3/2}	1	20 ^{15/2}	10,19
4. Skolelærere og andre offentlige Bestillingsmænd	2 ^{1/2}	3 ^{2/2}	7	8	1 ^{1/2}	3 ^{5/2}	5 ^{3/2}	5 ^{2/2}	4	9 ^{5/2}	2 ^{1/2}	4 ^{2/2}	50 ^{27/2}	23,52
5. Andre Livsstillinger.....	1 ^{1/2}	»	2	1 ^{1/2}	1 ^{1/2}	2	»	2	1	3 ^{2/2}	»	»	7 ^{6/2}	3,70
6. Enker efter Mænd af alle Kl.)	1 ^{5/2}	1 ^{1/2}	2	3	3 ^{1/2}	5	7 ^{2/2}	5 ^{1/2}	2 ^{1/2}	1 ^{5/2}	3 ^{2/2}	8 ^{1/2}	41 ^{19/2}	18,70
Ialt...	3 ^{10/2}	11 ^{8/2}	18 ^{2/2}	28 ^{8/2}	9 ^{10/2}	20 ^{8/2}	20 ^{12/2}	30 ^{6/2}	16 ^{2/2}	14 ^{18/2}	13 ^{12/2}	27 ^{20/2}	209 ^{122/2}	100,00

NB. Brøkerne angive, hvor mange halve Fripladser, der ere fordelte.

Under Nr. 1 ere ogsaa Husmænd paa Landet, der ved Siden af Jordbruget drive Haandværk, henregnede. Under Nr. 2 ere indbefattede Prokuratorer, private Bestillingsmænd, Branddirektører og lignende Forretningsbestyrere, medens Statens og Kommunernes Bestillingsmænd, derunder Retsfuldmægtige, ere samlede under Nr. 4. Betegnelsen »andre Livsstillinger« i Nr. 5 indbefatter bl. a. Personer uden bestemt Beskæftigelse, forhenværende Landmænd, fallerede Næringsdrivende og Udvandrede; desuden pensionerede Embeds- og Bestillingsmænd.

¹⁾ For Metropolitanskolen $\frac{1}{20}$, for Ribe og Rønne Skole $\frac{1}{3}$ og for de øvrige Skoler $\frac{1}{6}$ af Discipeltallet med Fradrag af de privilegerede Gratister.

IV. Oversigt

over

Indtægter og Udgifter i Finansaaret 18^{95/96}

Indtægter.

Overskud af Jordebogsindtægter	20979	Kr. 29	Øre
Renter af Skolens Formue	3756	—	9 —
Skolekontingenter	15167	—	» —
Forskellige Indtægter	38	—	» —
Sum	39940	Kr. 38	Øre

Udgifter.

Lønninger til Lærere	41108	Kr. 33	Øre
Inspektør og Bibliotekar	600	—	» —
Løn til Pedel	650	—	» —
Erstatning for Andel i Skolepenge	419	—	35 —
Timeundervisning	9658	—	» —
Bibliotek	2356	—	37 —
Bygningsudgifter	950	—	35 —
Lejeudgifter	400	—	» —
Inventar	508	—	42 —
Brændsel og Belysning	1271	—	73 —
Skatter	363	—	83 —
Regnskabsføring	920	—	» —
Forskellige Udgifter	1538	—	57 —
Undervisning i Skydevaabens Brug	214	—	15 —
Pension	1619	—	86 —
Sum	62578	Kr. 96	Øre

V.

Undervisningen.

Fordringerne ved Optagelsesprøven ere (ifølge Anordningerne af 5. August 1871, 16. Juni 1882 og 7. December 1893) følgende:

1. **I Modersmaalet:** Dels Oplæsning af et Stykke af en dansk Læsebog eller Forfatter i Forbindelse med Analyse, ved hvilken kræves sikkert Kendskab til det vigtigste af Grammatikken, især til Ordklasserne, Ordnes Bøjning og den enkelte Sætnings Dele, dels saavel en skriftlig med antagelig Sikkerhed i Retskrivning og Skilletegnes Brug nedskreven Gengivelse af et to Gange forelæst Stykke, som en ikke for let Diktatstil, hvilke to skriftlige Arbejder tillige bedømmes som Prøveskrift.

2. **I Tysk:** Det vigtigste af Formulæren og en mundtlig Oversættelse fra Tysk til Dansk af et Stykke i et læst Pensum, der mindst maa udgøre 100 almindelige Oktavsider.

3. **I Fransk:** Det vigtigste af den regelmæssige Formulære og 50 Oktavsider af en Læsebog.

4. **I Geografi:** En Oversigt over hele Geografien efter en kortere Lærebog.

5. **I Historie:** En Oversigt over de vigtigste Begivenheder i den almindelige Verdenshistorie og Nordens Historie efter en fragmentarisk Lærebog.

6. **I Religion:** Bibelhistorie i kort Begreb og Hovedstykkerne af Luthers lille Katekismus.

7. **I Naturhistorie:** Pattedyr og Fugle efter en kortfattet Lærebog.

8. **I Regning:** Færdighed i praktisk Regning saa vidt, at alle Regninger med hele og brudne Tal kunne udføres sikkert og bringes i Anvendelse paa simple Opgaver som dem, der pleje at henføres under Reguladetri.

A. Oversigt over, hvad der er læst i Skoleaaret, og hvad der opgives til Aarsprøven.

Dansk.

I Kl. A. og B. (Rektor og Krag). *Pio* og *Wimmers* Læsebog for Mellemklasserne er benyttet til Oplæsning og Analyse. Af Læsebogen er en Del Digte lærte udenad. *K. A. Schneekloths* Sproglære, forfra til Sætningslæren. 30 Stile. Enkelte større Digterværker ere forelæste.

I Realkl. (Rektor og Krag). *Pio* og *Wimmers* Læsebog benyttet til Oplæsning og Analyse. *K. A. Schneekloths* Sproglære læst og repeteret. En Del Digte lærte udenad. Enkelte Digterværker af Holberg og Hostrup ere forelæste. 32 Stile.

II Kl. A. og B. (Krag). *Pio* og *Wimmers* Læsebog for Mellemklasserne er benyttet til Oplæsning og Analyse. *Arentsens* nordiske Mytologi. Enkelte Digterværker ere forelæste. *Schneekloths* Sproglære læst og repeteret. 28 Stile.

II Realkl. (Krag). *Pio* og *Wimmers* Læsebog for Mellemklasserne er benyttet til Oplæsning og Analyse. *Arentzens* nordiske Mytologi. *Schneekloths* Sprog-

lære repeteret. Udvalgte Stykker af danske Forfattere ere forelæste. 28 Stile.

III Kl. (Krag). *Chr. Flors* Haandbog fra Side 15 indtil Side 390 er benyttet til Oplæsning (enkelte Stykker forbigaaede), og det vigtigste af Forfatterbiografierne er gennemgaaet; flere større Digterværker ere forelæste. 28 Stile.

III Realkl. (Krag). *Fengers* Læsestykker af danske Forfattere ere benyttede til Oplæsning og Analyse. Nogle større Digterværker ere forelæste og et enkelt større Digt er lært udenad. *K. A. Schneekloths* Sproglære læst og repeteret. 30 Stile.

IV sp og m. Kl. (Krag). Den sidste Halvdel af *Flors* Haandbog er gennemgaaet med enkelte Forbigaaelser. Flere større Digterværker ere oplæste. 26 Stile.

IV Realkl. (Krag). Efter *Fengers* Læsestykker ere de vigtigste Forfattere gennemgaaede; enkelte større Digterværker ere forelæste. *K. A. Schneekloths* Sproglære læst og repeteret. 26 Stile.

V Kl. Lund. *Rønnings* Literaturhistorie S. 1—60 og S. 109—113. Prøver af Literaturen før 1800 samt enkelte Værker fra dette Aarhundrede ere forelæste. 16 Stile

VI Kl. (Lund). *Rønnings* Literaturhistorie S. 61—106 samt en Del af Literatur-Leksikon S. 125—150. Det i denne og den foregaaende Klasse læste er repeteret. For Holbergs Vedkommende har Behandlingen været noget udførligere. En Del større og

mindre Digterværker ere forelæste. 15 Stile. Svensk efter *Hammerichs* Læsestykker.

Oldnordisk.

(Lund).

V Kl. *Wimmers* Læsebog S. 1—16 og S. 26—60; til Eksamen opgives S. 1—16 og S. 36—60. Det vigtigste af *Wimmers* mindre Formlære. Under Læsningen er der foretaget Analyse af de vigtigste Sprogformer med stadig Henførelse til Dansk og tilknyttede sproghistoriske Bemærkninger.

VI Kl. *Wimmers* Læsebog S. 16—26, 61—107. *Wimmers* mindre Formlære repeteret. Der opgives til Afgangseksamen: S. 45—53, 55—60 og 63—107, (Versene i *Gunlaugs Saga* ere forbigaede).

Tysk.

I Kl. A. og B. (Stegmann). *Kapers* Læsebog for Mellemklasserne, 6. Udg., S. 157—160 og 175—210. Formlæren efter *Kaper*. Gloser efter *Schmidt-Phiseldecks* Samling, S. 3—14. *Kapers* Stiløvelser for Begyndere, 9. Udg., S. 5—20.

I Realkl. (Meldal). *Kapers* Læsebog for Mellemklasserne, 6. Udg., S. 77—122, 127—130. Formlæren efter *Kaper* til de sammensatte Verber med Undtagelse af Kønsreglerne.

II Kl. (Lorentzen). *Kaper* og *Simonsens* Læsebog for højere Klasser, 4. Udg., S. 1—35—69—78 samt af Poesi S. 435—440, 443—445, 446—448. Formlæren efter *Kaper*. Gloser efter *Schmidt-Phiseldecks*

Samling. *Kapers* Stiløvelser for Begyndere, 7. Udg., S. 17—26, 29—33.

II Realkl. (Lorentzen). *Ipsen* og *Boviens* tysk Læsebog for Mellemlklasserne, S. 1—73. Formlæren er læst efter *Kapers* Grammatik. Gloser efter *V. Schmidt-Phiseldecks* Samling. *Kapers* Stiløvelser for Begyndere, 8. Udg., S. 39—45, 48—54

III Kl. (Lorentzen). *Kaper* og *Simonsens* Læsebog for de højere Klasser, 4. Udgave, S. 59—69, 109—119, 314—329 samt af Poesi S. 367—370, 410—419. Ordføjningslæren til Verbet er gennemgaaet og Formlæren repeteret. *Kapers* Stiløvelser for Begyndere, 8. Udg., S. 39—45, 48—53. Gloser efter *V. Schmidt-Phiseldecks* Samling. Som Maanedslæsning: *Fr. Gerstücker*: Eine Hochzeitsreise og *E. Eckstein*: Maria la Brusca (S. 1—50).

III Realkl. (Lorentzen). *Ipsen* og *Bovien*: Tysk Læsebog for Mellemlklasserne. S. 80—132. Formlæren er repeteret efter *Kapers* Grammatik; af Syntaksen er læst til Dativ. *Kapers* Stiløvelser for Begyndere: stærke Verber. Gloser efter *V. Schmidt-Phiseldecks* Samling. Som Maanedslæsning: *Hauffs* Märchen c. 170 Sider.

IV Kl. (Lorentzen). Samme Læsebog, 4. Udg., S. 172—187, 343—356 og af Digtene S. 388—97. Resten af Ordføjningslæren er gennemgaaet og hele Grammatiken repeteret. Statarisk eller kursorisk: *Schiller*: Die Jungfrau von Orleans (1. og 2. Akt). *Kapers* Stiløvelser for Begyndere, 8. Udg., de stærke og de sammensatte Verber (Stk. 75—87 og 95—106). Glosesamlingen læst ud. Som Maanedslæsning: *Gerstücker*: Im Busch (S. 1—200).

IV Realkl. (Lorentzen). Samme Læsebog, 4. Udg., læst eller repeteret S. 36—58, 69—84, 154—159, 172—188, 303—308, 314—322 samt af Poesi 367—370, 387—392, 407—408, 410—416, 419—420, 422—423, 432—434, 435—440, 446—448, 452—458, 461, 466—467, 481—482, hvilket alt opgives til Eksamen. Som Maanedslæsning: *Gerstücke*: Eine Hochzeitsreise og 50 Sider af *Eckstein*: Maria la Brusca. V. *Schmidt-Phiseldecks* Samling af Gloser læst ud. Resten af Ordføjningslæren gennemgaaet, og hele Sproglæren repeteret. *Kapers* Stiløvelser for Begyndere: Sammensatte Verber.

V Kl. (Stegmann). *Hoffmann*: Das Fräulein von Scudery. *Schiller*: Marie Stuart. Hjemme er læst efter eget Valg 200—500 Sider af forskellige Forfattere. Ordføjningslæren og en Del af Formlæren er gennemgaaet. *Kapers* tyske Stiløvelser for de højere Klasser S. 5—26.

VI Kl. (Stegmann). En Snes Sider af *Skouboes* Læsestykker. *Droste-Hülshoff*: Die Judenbuche. *Goethes* Faust, 1. Del med nogle Forbigaaelser. Som Maanedslæsning omtr. 400 Sider af forskellige Forfattere. *Kapers* Stiløvelser for højere Klasser S 50—80. Grammatiken er repeteret.

Fransk.

I Kl. A. og B. (Sveinbjørnsson). *Jespersens* franske Begynderbog S. 1—89. *Victors* Tavle er benyttet ved Lydenes Forklaring. Samtaler ere knyttede til alle Stykkerne, hvoraf nogle ere lærte udenad, andre genfortalte. En Del Diktatøvelser under Overgangen til Retskrivningen. Grammatiken fremstillet

mundtlig og med Afbenyttelse af den sorte Tavle i Tilslutning til Læsebogens Tekst. Afsnittet *A l'école* i M. F.'s *Leçons de choses* er gjort til Genstand for Samtaleøvelser.

I. Realkl. (Sveinbjørnsson). *Jespersens* franske Begynderbog S. 1--62. Iøvrigt som I A. og B.

II Kl. A og B. (Sveinbjørnsson). *Michelsens* Fransk for Mellemklasser S. 1—56 (Nr. 123, 140, 145, 160—163, 172, 175, 178 ere ikke tagne med). Ordsprogene samt en Del Smaahistorier ere lærte udenad. Mundtlige og skriftlige Øvelser efter *Michelsens* Stiløvelser I, Stk. 28—47; det hele repeteret fra Begyndelsen af. Nogle Diktat- og Dialogøvelser. Formlæren efter *Jungs* Grammatik i Forbindelse med Stiløvelserne (ca. 20 Stile).

II Realkl. (Sveinbjørnsson). Samme Bog som i II stud. Kl. S. 1—56 (Nr. 123, 140, 145, 160—163, 172, 175, 178 ere ikke tagne med). Samtaler ere knyttede til en Del af Stykkerne. Ordsprogene lærte udenad samt en Del Smaahistorier. *Jungs* Formlære. *Michelsens* Stiløvelser I, Stk. 21—46 mundtlig og skriftlig (25 Stile).

III Kl. (Sveinbjørnsson). *Michelsen*: Franske Læsestykker S. 1—7, 27—72; Fransk for Mellemlklasserne S. 76—94. Dialogues lærte som Taleøvelser. S. 52—63 opgives ikke; Kursorisk: La Belle-Nivernaise: S. 1—164. Mundtlige og skriftlige Øvelser 1 Gang om Ugen efter *Michelsens* Stiløvelser I, Stk. 40—61 i Forbindelse med Grammatiken.

III Realkl. (Sveinbjørnsson). *Michelsens* Fransk for Mellemlklasserne S. 55—63, 70—75; 76—94

Dialogues lærte som Taleøvelser. Franske Læsestykker S. 1—44. Kursorisk: La Belle-Nivernaise Side 1—164. Formlæren repeteret efter *Jung*. Mundtlige og skriftlige Øvelser efter *Michelsens* Stiløvelser I, Stk. 40—61 samt Diktatøvelser.

IV Kl. (Sveinbjørnsson). *Michelsens* Franske Læsestykker S. 7—27, 27—36, 113—123, 123—160, 160—179. Kursorisk: *Daudet* la Belle-Nivernaise og *Jarjaille*, 177 S. Formlæren repeteret efter *Jung*, det vigtigste af Syntaksen lejlighedsvis paapeget under Læsningen. Pronominer og uregelmæssige Verber indøvede i Forbindelse med *Michelsens* Stiløvelser.

IV Realkl. (Sveinbjørnsson). *Michelsens* franske Læsestykker S. 27—73, 113—179. *Frankes Phrases de tous les jours* lærte som Taleøvelser. Kursorisk: *Daudet*: la Belle-Nivernaise, 164 S. Formlæren repeteret i Forbindelse med *Michelsens* Stiløvelser Stk. 40—61.

V Kl. (Rektor). *Boissier*: Madame de Sévigné er benyttet til statarisk Læsning. Syntaksen efter *Garrigues* til Subjonctif. *Francisque Sarcey*: le siège de Paris og *Michelsens* franske Læsestykker ere benyttede til Ekstemporallæsning. Stile efter *Giedes* Stiløvelser, de sproglige 58, Matematikerne 29. Mundtlig Stil efter *Jungs* Stiløvelser.

VI Kl. (Rektor). *Boissier*: Madame de Sévigné er benyttet til Ekstemporallæsning ligesom ogsaa *Sarcey*: le siège de Paris. Statarisk *Nyrops Lectures françaises* II. Maanedslæsning efter frit Valg. Syntaksen efter *Garrigues* Grammatik, repeteret Formlæren efter *Jung*. De sproglig-historiske Disciple have

skrevet 58. Stile, Matematikerne 27, og disse sidste have haft mundtlig Stil en Gang om Ugen.

Engelsk.

(Kleisdorff, undt. I R., II R. og III R. Lorentzen).

I Realkl. *Brekkes* Læsebog for Begyndere S 1—56. 30 Stile (Fællesstil).

II Realkl. *Brekkes* Læsebog for Begyndere S. 57—103. De danske Stykker (S. 104—113) ere oversatte skriftlig. *A. Boysens* engelske Læsestykker, *Rider Hagar*: Hunter Quatermain's story S. 5—14. 28 Hjemmestile Gloser efter: Engelske Ord til Udenadslæren.

III Realkl. *Brekkes* Læsebog for Mellemlklasserne S. 1—118. Som Maanedslæsning: *Lady Barkers* Stories about S. 110—233. *Løkkes* mindre Grammatik. Formlæren og enkelte Afsnit af Syntaksen. Gloser efter: Engelske Ord til Udenadslæren. *Nissens* Opgaver til Versioner; 1 Version om Ugen, ialt 35.

IV Realkl. *Brekkes* Læsebog for Mellemlklasser S. 33—87, 71—81, 88—118, 239—261, 274—283 *Boysens* Digte. Kursorisk: *Brekke* S. 1—13, *Barker* Stories about S. 110—288. *Løkkes* Grammatik. 30 Versioner (efter *Nissens* Opgaver) foruden Afskrift og Diktatstile.

V Kl. *Brekkes* Læsebog for Begyndere, S. 1—85. *Listors* Udvalg af eng. Forfattere 1. H. S. 1—37. *Løkkes* Grammatik. Formlæren.

IV Kl. *Listors* Udvalg af eng. Forfattere. 1. H. S. 38—102, 2. H. S. 3—64, 79—90. Maanedslæsning

og Ektemporallæsning: *Brekkes* Læsebog for Begyndere S. 85—102, *Listovs* Udvalg 2. H. S. 90—101, *Kalisch* Noveller og Skitser 1. H. S. 1—88. *Løkkes* Grammatik.

Latin.

I Kl. A. (Kleisdorff). *Forchhammers* Læsebog med Undtagelse af nogle af Fablerne. *Madvigs* Formlære.

I Kl. B. (Lund). *Forchhammers* Læsebog (undtagen en Del af Fablerne). Formlæren efter *Madvigs* Grammatik.

II Kl. A og B. (Brøndsted). *Wellers* lat. Læsebog: Afdelingerne XIX, XX, XXI 1—5, med Overspringelse af nogle faa Steder. En ugentlig Hjemmestil, hyppige mundtlige Stile efter *Iversen*. Formlæren repeteret, det vigtigste af Kasuslæren gennemgaaet efter *Madvig*.

III Kl. (Stegmann). *Cæsars* Gallerkrig, 2den Bog. *Ciceros* 1. katilinariske Tale. *Ovids* Forvandlinger. *Blochs* Udvalg: Cadmus og Europa (170 Vers). Af *Madvigs* Grammatik er lært det vigtigste af Sætningslæren og repeteret Kasuslæren. Mundtlige Øvelser efter *Iversen*. 40 Stile.

IV. Kl. (Stegmann). *Cæsars* Gallerkrig, VII, 42—90. *Ciceros* 2.—4. katilinariske Tale. *Ovids* Forvandlinger (efter *Blochs* Udvalg): Phaëthon og Kadmus. 40 Stile, dels efter *Iversens* Stiløvelser, dels Eksamensstile. *Madvigs* Sproglære.

V Kl. (Lund). *Cicero*: pro Sex. Roscio. *Livius*: IX. B. *Sallusts* Catilina. *Virgils* 1. Bog. Af Carmina

selecta: *Catul* 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, *Tibul* 1, 2, *Properts* 1, Ovid 1—3, Juveval 1, Martial 1—20. Thomsens Antikviteter S. 5—60. Ektemporallæsning: *Corn. Nepos*: Miltiades, Pausanias, Lysander, Agesilaus, Atticus, noget af Livius X Bog. Til Eksamen opgives Cicero: pro Roscio (undtagen Cap. 30—42), Livius IX Bog Sallusts Catilina, Virgils Æneide 1. Bog.

VI Kl. (Kleisdorff). *Ciceros* 4. Tale mod Verres Kap. 1—50. Lælius. *Vergils* Æneide 2. Bog. *Horats* 2. Bog af Odeerne og 1. og 2. Bog af Brevene. *Carmina selecta*: *Catul* 1—4, 6, 7, 9, 11, 12, *Tibul* 1—3, *Properts* 1, 6, 10, Ovid I. Heraf opgives: Ciceros Tale mod Verres. Horats 2. Bog af Odeerne og 1. Bog af Brevene, det i *Carmina selecta* læste. Kursorisk: *Cæsars* 6. Bog af Gallerkrigen. *Flemmers* Udvalg S. 1—36. (Curtius), 81—100 (Plinius), 119—129 (Svetonius). *Livius* 22. B. 1—40 K. Udvalgte Stykker af Henrichsens Versioner. Omtr. 30 Versioner. *Thomsens* Antikviteter. *Rafns* Literaturhistorie.

Græsk.

III Kl. (Brøndsted). *Hudes* Elementarbog I. *Levy* og *Velchows* Læsebog S. 1—7. Formlæren efter *Berg* og *Hudes* Bog.

IV Kl. (Brøndsted). Stykkerne af *Xenophons* Anabasis og X's Hellenika i *Levy* og *Velchows* Læsebog S. 71—105. *Homers* Odyssé 21. Bog og 22. Bog til V. 78.

V Kl. (Møldal). *Homers* Odyssé 4., 5., 17. og 18. B. *Herodots* 6. B. *Xenophons* Hellenica 2. B Mytologi efter *Secher*. *Christensens* gr. Statsliv

VI Kl. (Mældal). Læst og repeteret *Homers* Iliade 16. Bog og 17. B. (V. 1—168) *Platons* Apologi og Kriton. *Lukian*: Charon og Hanen. Forrige Aars Pensum er repeteret. *Hudes* Syntaks er benyttet. Antikviteter og Literaturhistorie efter *Christensens* og *Sechers* Bøger.

Oldtidskundskab (for Matematikerne).

(Rektor).

III studerende Kl. Mytologi efter *Secher* med stadigt Henblik paa Kunstens Fremstillinger.

IV, V og VI Kl. Oplæsning i Oversættelse af klassiske Værker, hvoriblandt de fleste Stykker i *Borchsenius* og *Winkel Horns* græske Læsestykker; IV har desuden gennemgaaet den græske Kunsts Historie efter *Sechers* Bog og forskellige Billedværker; VI og V Kl. har i en ugentlig Fællestime læst 70 Sider af *Heuzet*: *Selectæ e profanis scriptoribus historiae*.

Religion.

I Kl. A. og B. (Krag). *Balslevs* Lærebog: Indledning og første Hovedstykke læst og repeteret. *Assens* mindre Bibelhistorie: det gamle Testamente indtil sidste Afsnit (9) læst og repeteret. 10 Salmer.

I Realkl. (Krag.) Samme Pensum som I Klasse.

II Kl. A. og B. (Krag.) Bibelhistorie: *Assens* mindre Bibelhistorie fra 9. Afsnit (i det gamle Testamente) til Jesu Opstandelse. Lærebog: Andet Hovedstykke Troen. 10 Salmer.

II Realkl. (Krag). Ligesom II Kl. A. og B.

III Kl. (Müller). Læst fra Helligaandens Udgydelse og til Aposteltidens Slutning. Repeteret hele det nye Testamente i Udvalgte Rækker af Fortællinger. Lærebog: Den tredie Artikel. Repeteret den anden Artikel, Bønnen og Sakramenterne. Nogle Salmer.

III Realkl. (Müller). Ligesom III Kl., kun noget mindre i Indhold, da denne Kl. kun har 1 Time ugentlig.

IV R., IV Kl., V Kl. og VI Kl.

(Pastor Rützou).

IV Realkl. Kortfattet Indledning til Gl. og Ny Testamentes enkelte Skrifter, med Gennemgang af udvalgte Skriftstykker. Kort Gennemgang af Kirkens Historie i de første 5 Aarh. med enkelte Prøver af den oldkirkelige Literatur.

IV. og V. Kl. Indledning til Gl. Testamentes enkelte Skrifter med Gennemgang af udvalgte Skriftstykker, navnlig Jobs Bog, adskillige Salmer og Stykker af de profetiske Skrifter. Af Ny Testamente gennemgaaet Markus Evangelium.

VI. Kl. Kirkens Historie i de første 5 Aarhundreder med fyldige Prøver af den oldkirkelige Literatur.

Historie.

I Realkl. (Meldal). Oldtidens Historie efter Blochs Lærebog for Realskoler.

I Kl. A. og B. (Meldal). Oldtidens Historie efter Bloch.

II Realkl. (Meldal). Samme Bog: Middelalderen til Kalmarunionen.

II Kl. A. og B. (Meldal). Middelalderens Historie samt Tysklands, Spaniens, Frankrigs og Englands Historie til 1660, efter *Blochs* Lærebog.

III Realkl. (Brøndsted). Nordens Historie fra Kalmarunionen, Verdenshistorie fra Reformationen. Tiden efter 1815 opgives ikke til Eksamen.

III Kl. (Meldal.) *Blochs* Lærebog for Realskoler II. Fra Ludvig den 14. til 1815.

IV st. Kl. (Engell). 1) Efter *Bloch*: Tiden efter 1815 (for Nordens Vedkommende efter 1797). 2) Efter *Thriges* Oldtiden: Roms Historie.

IV. Realkl. (Brøndsted). Hele Verdenshistorien efter *Blochs* Lærebog for Realskoler.

V Kl. (Engell). *Thrige*: Oldtidens Historie: Rom. Nordens Historie efter den sidste Udgave af *Thriges* Lærebog.

VI Kl. Engell). *Thrige*: Nordens Historie og Oldtiden. *Bloch*: Middelalderen, den nyere og nyeste Tid, den nyeste Tid efter den større Lærebog.

Geografi.

I Kl. og I Realkl. (Hoffmeyer). Indledningen til Evropa, Danmark, Nordevropa, Østevropa og de britiske Øer efter *Hoffmeyers* »Lærebog i Geografi«.

II Kl. og II Realkl. (Hoffmeyer). Mellem- og Sydevropa samt Asien til det kinesiske Rige efter *Hoffmeyers* Lærebog.

III Kl. (Stegmann). *Erslevs* Geografi Nr. 2 fra det asiatiske Rusland til det britiske Nordamerika.

III Realkl. (Stegmann). Samme Bog, fra Asien til Nillandene.

IV Kl. og IV Realkl. (Stegmann). Afrika, Amerika og Australien læste og hele Geografien repeteret efter *Erslev*.

Naturhistorie.

(Hoffmeyer).

I Kl. og I Realkl. Mennesket. Koldblodige Hvirveldyr og Insekter efter *Boas'* Lærebog.

II Kl. og II Realkl. Tusindben, Edderkopper, Krebsdyr, Orme og Bløddyr efter *Boas'* Lærebog. Indledning til Botaniken og enkelte Plantefamilier efter *Strøms* Lærebog.

III Kl. og III Realkl. Plantefamilierne samt Plantens Liv efter *Strøms* Lærebog.

IV Kl. og IV Realkl. Repetition af hele Zoologien efter *Boas* og *Strøm*.

Naturlære.

(Mylord).

III Kl. og III Realkl. Ligevægt, Varme, Magnetisme og Gnidningselektricitet efter *Lorenz's* Lærebog.

IV Kl. og IV Realkl. Læren om Bevægelse og Galvanisme samt Repetition af Resten af *Lorenz's* Lærebog.

V Kl. 1) Den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling. *Schmidts* Lærebog i Eksperimentalfysiken, 1. Del, men kun repeteret til Lysets Farveadspredelse, 2) Den sproglig-historiske Afdeling. *Schmidts* mindre Lærebog til Elektriciteten; *Jørgensens* Astronomi: Til Parallaxe.

VI. Kl. 1) Den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling. *Schmidts* Lærebog i Eksperimentalfysiken, 2. og 3. Del med enkelte Forbigaaelser; repeteret hele det læste Pensum. 2) Den sproglig-historiske Afdeling. Fra Magnetismen til Lyden efter *Schmidts* mindre Lærebog. *Jørgensens* Astronomi fra de Keplerske Love; repeteret hele det læste Pensum.

Matematik.

I Kl. A. og B. (*Engell*). *Steens* Aritmetik til § 48. *Julius Petersens* Geometri til § 35. Regning: Blandede Opgaver, Procentregning. Hjemmeopgaver 16 Gange.

I Realkl. (*Ramm*). *Steens* Aritmetik til § 47. *Julius Petersens* Geometri til § 36. Regning: Blandede Opgaver, Procentregning, Kursregning. Hjemmeopgaver 16 Gange.

II Kl. A. og B. og II Realkl. (*Ramm*). *Steens* Aritmetik læst ud. *Steens* Algebra til § 11. *Julius Petersens* Geometri til § 79. Hjemmeopgaver 32 Gange. Regning: Procentregning, Delingsregning og sammensat Reguladetri.

III Kl. (Christensen). *Steens* Algebra til § 26, §§ 45—61 samt §§ 63—64. *Julius Petersens* Geometri §§ 49—88, §§ 95—106 og §§ 109—115. Hjemmeopgaver 32 Gange.

III Realkl. (Engell). *Steens* Algebra: Polynomiers Division, Rod og Ligninger. *Julius Petersens* Geometri §§ 75—87, §§ 95—105, §§ 109—114. Hjemmeopgaver 32 Gange. Regning efter *Knud Christensens* Regnebog.

IV Kl. (Christensen). *Julius Petersens* Geometri. *Steens* Algebra samt Proportioner og Decimalbrøk efter *Steens* Aritmetik. Hjemmeopgaver 32 Gange.

IV Realkl. (Christensen). *Steens* Algebra og Aritmetik. *Julius Petersens* Geometri. Hjemmeopgaver 48 Gange.

V Kl. (Christensen). *Julius Petersens* Trigonometri. *Julius Petersens* Algebra II og III. *Julius Petersens* analytiske Geometri til Ellipsen. *Julius Petersens* Metoder og Teorier til 2det Kapitel. Opgaver hjemme 2 Gange om Ugen, ialt 64 Gange.

Projektionstegning efter *Seidelin* til Flerplanslegemers Skæring.

VI Kl. (Mylord). *Julius Petersens* analytiske Geometri. Repeteret hele det matematiske Pensum. Opgaver hjemme 2 Gange om Ugen, ialt 64 Gange.

Projektionstegning (Christensen) efter *Seidelin*.

Skrivning.

(Kaptajn Baggesen).

I Hovedsagen er Skrivningen ledet som de foregaaende Aar, kun benyttedes tillige Lærer *M. Christen-*

sens af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet anbefalede Skrivebøger. De Elever, som ikke deltog i Sangundervisningen om Lørdagen, have tillige skrevet et Hefte af *Kinzis* Forskriftbøger.

Tegning.

Cand. Krarup.

Ved Undervisningen i Frihaandstegning, som omfatter I, II og III Realkl., har i alle 3 Klasser været anvendt *Andersen & Dahlerups* »Væggetavler til Brug ved samlet Undervisning«. I de sidste Maaneder ere II og III R. blevne vejledede i Konturtegning efter fritstaaende Klodser.

Sang.

I dette Fag følges den i sin Tid fra Ministeriet fremkomne Plan for Sangundervisning.

Til Sang har der i det hele været anvendt 6 Timer om Ugen, nemlig 1 til Sammensang, 1 for VI og V Kl., 1 for IV Kl. og IV Realkl., 1 for III Kl. og III Realkl., 1 for II Kl. og II Realkl., 1 for I stud. og I Realkl.

Gymnastik.

I dette Skoleaar har der været anvendt 24 Timer om Ugen til denne Undervisning. Disciplene have været fordelt paa 7 Hold og have hver haft 4 Tim. Første Hold (VI og V Kl.) har indøvet Hugning og Gymnastik, i Sommerhalvaaret en Gang om Ugen Salon- og Riffelskydning; andet Hold (IV og IV R.) Gymnastik og Hugning; tredje og fjerde Hold (III Kl. og III Realkl.), femte Hold (II Kl. og II Realkl.) og sjette og syvende Hold (I stud. og I Realkl.) Gymnastik. Enkelte Hold have været paa over 30 Disciple.

Skydeøvelserne begyndte den 18. Maj og ophørte den 21. September. Svømningen begyndte den 7. Juni og ophørte den 18. September.

Meddelelse om Skarpskydningen i Skydeåret 1895.

Afstand	Skytter	Skud	Treffere	Points	% Treffere	Gennemsnits- procent
100 Alen	11	275	274	887	100	3,2
200 —	11	330	313	896	95	2,7
300 —	11	330	294	848	89	2,6
400 —	11	165	150	440	91	2,7
		1100	1031	3071	94	2,8

Sigte og Aftræk samt Skydning med Salonriffel er indøvet forud.

Det fri Anslag er fortrinsvis indøvet.

Skydningen foretoges med Bagladeriffel af Model 1867 mod ubevægeligt Maal og 10 Skud for hver Deltager mod forsvindende Maal.

Den 21. September Præmieskydning, hvori samtlige Disciple deltog. Afstand 300 Alen, frit Anslag.

Præmietagere:

C. P. Beck	5 Skud, 16 Points, 1. Pr.	} Omsk.
J. Speyer	5 — 16 — 2. —	
K. Fischer-Jørgensen	5 — 15 — 3. —	

Frivillige Legemsøvelser og Adspredelser.

Aarhus Katedralskoles Kriket- og Fodboldforening talte i Maj 1896 66 Medlemmer, der vare fordelte i Klasserne paa følgende Maade:

VI Kl. 3, V Kl. 11, IV Kl. 7, IV R. 4, III Kl. 5, III R. 4, II Kl. 9, II R. 5, I A 3, I B 6, I R. 9.

Øvelserne drives i Aar under Ledelse af Sergent Sørensen.

I Vintertiden have Disciplene af de to ældste Klasser haft Lov til at samles til venskabelige Sammenkomster 2 Timer hver Lørdag Aften i et af Skolens Lokaler. Underholdningen har været af æstetisk Natur.

B. Til de offentlig gyldige Prøver opgives:

Til Afgangseksamen opgives de studerende Disciple:

Modersmaalet: Literaturhistorie efter *Rønnings* Bog; Afsnittet om Holberg er behandlet udførligere. Som læst opgives: En Del Folkeviser og Prøver af den ældre Literatur efter Flors Haandbog. *Holberg*: Den politiske Kandestøber, Jeppe, Erasmus, De usynlige, Stykker af Peder Paars og Niels Klim; Epistler og Prøver af Historieskrivningen efter Flors Haandbog. *Wessel og Ewald* efter Flor. *Baggesen*: Begyndelsen af Labyrinten, Kalundborgs Krønike, nogle lyriske Digte. *Øhlenschläger*: En Del Romancer, St. Hans Aftenspil, Væringerne. *J. L. Heiberg*: Kong Salomon, En Sjæl efter Døden, Kritiken af Væringerne. *Hauch*: Lyriske Digte. *Blicher*: Præsten i Vejlbj. *Winther*: Romancer. *Hertz*: Svend Dyrings Hus. *Pal.-Müller*: Danserinden. *Hostrup*: Eventyr paa Fodrejsen. *Goldschmidt*: Onkel og hans Hus. *H. C. Andersen*: Elverhøj, Springfyren, Klokken. Digte og mindre Prosastykker af: *Rahbek, P. A. Heiberg, Grundtvig, Ingemann, P. Møller, Bødcher, Aarestrup* o. fl.

Oldnordisk: *Wimmers* oldn. Læsebog S. 1—108 (med Forbigaaelse af Versene i Gunlaugs Saga).

Wimmers oldn. Formlære (med en Del Forbigaaelser). Heraf opgive Skolens Dimittender ifølge kgl. Anordn. 16. Juni 1882 § 10: *Wimmers* Læsebog S. 45—53, 55—60, 63—107.

Fransk: *Nyrops Lectures françaises* II, *Boissier*: Madame de Sévigné, *F. Sarcey*: Le siège de Paris, benyttet til statarisk og Ekstemporallæsning, Maanedslæsning efter frit Valg. *Jungs* Formlære, *Garrigues's* Syntaks.

Tysk: (1 Eksaminand): *Goethes* Faust I, nogle Partier af *Skouboes* Læsestykker, *Droste-Hülshoff*: Die Judenbuche samt som Hjemmelæsning *Schillers* Geschichte des dreiszigjährigen Krieges og *Chamisso*: Peter Schlemihl.

Engelsk (7 Eksaminander): Statarisk: *Listow*: Udvalg af engelske Forf. H. 1. S. 38—102, H. 2. S. 3—64, 79—90, ialt 136 Sider = c. 170 Normalsider.

Kursorisk (Maanedslæsning og Ekstemporallæsning): *Brekkes* Læseb. for Beg. S. 85—102; *Listows* Udvalg 2. H. S. 90—101, *Kalisch* Noveller og Skitser II. 1. S. 1—88, ialt 116 Sider.

Historie: Det befalede Pensum efter *Bloch* og *Thriges* Lærebøger.

Latin, statarisk: *Cicero*: 4de Tale mod Verres K. 1—60, Talen for Ligarius og Archias. *Cato*. *Lælius*. *Livius* 21de Bog. *Sallust*: Krigen mod Jugurtha (undt. K. 18, 19, 41, 42, 49—53, 77—79, 88—114). *Virgil*: Æneiden 1. og 2. B. *Horats*: Oderne 1. og 2. B., Brevene 1. og 2. B. Carmina selecta:

Catul 1—4, 6, 7, 9, 11, 12, *Tibul* 1—3, *Properts* 1, 6, 10, *Ovid* 1.

Heraf opgive Skolens Dimittender til mundtlig Prøve ifølge kgl. Anordning af 16. Juni 1882 § 41 (jfr. Cirkulære af 23. Dec. 1882:

Cicero: 4de Tale mod Verres K. 1—50. *Cato*. *Livius* 21de Bog. *Virgils* Æneide 1ste Bog. *Horats*: Oderne 1ste Bog: 1, 2, 9, 16, 20, 22, 26, 29, 31, 32, 37 og 38 samt Oderne 2den Bog, Brevene 1ste Bog. *Carmina selecta*: *Catul* 1—4, 6, 7, 9, 11, 12, *Tibul* 1—3, *Properts* 1, 6, 10, *Ovid* I.

Latin, kursorisk: *Cæsars* Gallerkrig, 5te og 6te Bog, *Cæsars* Borgerkrig 1ste Bog 34—87 K. *Livius* 22. Bog 1—40 K. *Flemmers* Udvalg S. 1—36 (*Curtius*), 81—100 (*Plinius*). 119—129 *Suetonius*. Udvalgte Stykker af *Henrichsens* *Versioner*.

Græsk: *Homers* Iliade: 16de Bog (867 V.) og 17de Bog (V. 168). *Odysseen*: 1ste Bog (444 V.), 2den Bog (434 V.), 3die Bog (497 V.), 11te Bog (640 V.) og 12te Bog (453 V.), ialt af *Homer* 3503 Vers.

Af Prosa er læst: *Herodots* 5te Bog (126 c.), *Xenophons* *Memorabilia* 2den Bog, *Platons* *Apologi* og *Kriton* samt *Lukians* *Charon* og *Hanen*.

Til Erstatning for de manglende 74 Capitler af *Herodot* = c. 26 Tekstsider og *Demosthenes's* *olyntiske* *Taler* er læst *Platons* *Kriton* = 16 Tekstsider og *Lukians* *Charon* og *Hanen* = 45 Tekstsider, ialt c. 61 Tekstsider.

Naturlære, sprogl.-hist. Retning: Det anordnede Pensum efter *K. Schmidts* mindre Lærebog i *Fysik* og *Jørgensens* *Astronomi*.

Aritmetik: *Steen*: Ren Matematik (det anordnede Pensum).

Geometri: Det anordnede Pensum efter *Julius Petersens* Trigonometri, analytisk Geometri og Metoder og Teorier samt *Steens* Stereometri.

Naturlære, matm.-naturv. Retning: *K. Schmidts* Eksperimentalfysik med nogle Forbigaaelser.

Til fjerde Klases Hovedeksamen 1896 opgives:

Tysk: *Kapers* Læsebog for Mellenklasserne samt *Kaper* og *Simonsens* Læsebog for de højere Klasser ere benyttede til statarisk Læsning. Statarisk og kursorisk er læst *Schillers* Jungfrau von Orleans (1ste og 2den Akt). Til Maanedslæsning er benyttet *Hauuffs* Märchen og *Gerstücker*: Im Busch.

Fransk: *Michelsens* Franske Læsestykker S. 7—26, 27—35, 113—122, 123—159, 160—179, tilsammen 95 S. = over 100 Normalsider. Kursorisk: *Daudet*: La Belle-Nivernaise S. 1—164.

Latin: *Cæsars* Gallerkrig VII (90 Kap.), *Ciceros* catilinariske Taler (49 Kap.) og af *Blochs* Udvalg af *Ovids* Metamorphoser Stykkerne: Verdensaldrene (166 Vers), Deucalion (156), Phaëthon (387), Cadmus (130) = 839 Vers.

Heraf opgive Skolens Disciple ifølge kgl. Anord. af 16. Juni 1882 § 4:

Cæsars Gallerkrig VII, 42—90 (49 Kap.), *Ciceros* 2. og 3. Tale mod Catilina samt de 5 første Kap. af 4. Tale (30 Kap.). Af *Ovid* Stykkerne Phaëthon og Cadmus (517 Vers).

Kjer har af Gallerkrigen læst 3., 4. og 6. Bog (111 Kap.) og opgiver til Eksamination 6. Bog (44 Kap.); ellers som de andre.

Græsk: Stykkerne af *Xenofons* Anabasis og af *X.s* Hellenika i *Levys* og *Velschows* Læsebog S. 71—105, *Homers* Odysseé 21de Bog (434 V.) og de 78 første Vers af 22de Bog.

Kjer opgiver af Prosa *L.* og *V.s* Læsebog S. 85—102 (sammen med Klassen); desuden *Xenofons* Anabasis II, de 4 første Kap. I Poesi opgiver han det samme som Klassen.

Historie: *Blochs* Lærebog for Realskoler II: Tiden fra 1815, *Thriges* mindre Lærebog i Oldtidens Historie: Rom.

Geografi: *Erslevs* Geografi Nr. 2.

Aritmetik: *Steens* Algebra og efter *Steens* Aritmetik: Proportioner og Decimalbrøk.

Geometri: *Julius Petersens* Geometri.

Naturlære: Det anordnede Pensum efter *Lorenz*: Kortfattet Lærebog i Naturlære.

Naturhistorie: *Boas* Zoologi, *Strøms* Plantelære.

Til almindelig Forberedelseseksamen opgives:

Modersmaalet: *Holberg*: Den politiske Kandestøber og Jeppe paa Bjerget. *Oehlenschläger*: Hakon Jarl, Hakon Jarls Død og Sankt Hansaften Spil (Fengers Udtog). *J. Wessel*, *Joh. Ewald* og *J. Baggesen*: Fengers Udtog 1. Del. *St. St. Blicher*: Himmelbjærget og

Hosekræmmeren. *Ingemann*: Vægterfamilien. *Hauch*: Søstrene paa Kinnekullen (Fengers Udtog). *J. L. Heiberg*: Kaninen og Aprilsnarrene (Fengers Udtog). *Poul M. Møller*: Glæde over Danmark. *Chr. Winther*: Henrik og Else og To Venner. *H. Hertz*: Kedel-flikkeren, Den danske Soldat, Skriftemaalet og Kong Renés Datter. *H. C. Andersen*: Den standhaftige Tinsoldat, Svinedrengen og Det døende Barn. *Fr. Paludan Müller*: Fremtidsmaalet og Den ottende Kunst. *Carl Ploug*: Nordens Enhed og Slaget ved Slesvig. *Hostrup*: Genboerne. *M. Goldschmidt*: Tømmerpladsen. *Kaalund*: Et Fugleskjul. *Chr. Richardt*: Et romersk Æsel. *Holger Drachmann*: Den sidste Parade.

Engelsk, statarisk: *Brekkes* Læsebog for Mellemklasser S. 33—67, 71—81, 88—261, 274—283, ialt 224 S. = ca. 300 Normalsider. *Boysens* Digte S. 1—60 (undt. S. 51—54, 56, 58—59) ialt 54 Normalsider. Heraf opgives ifølge Cirkulære af 10. Marts 1882, jfr. Cirkulære af 28. Maj 1889 § 5: Alt det læste, undtagen *Brekkes* Læsebog for Mellemklasser S. 242—258, altsaa ialt ca. 250 Normalsider. Kursorisk: *Brekkes* Læsebog for Mellemklasser S. 1—13, *Barker*: Stories about S. 7—288.

Tysk (5 Eksaminander), statarisk: Prosa: *Kapers* Læsebog for Mellemklasserne 6. Udgave, S. 110—115, 122—127, 132—157, 196—207 = 46 S. b. t. 75 N. S. *Kaper* og *Simonsen*: Læsebog for de højere Klasser, 4. Udg. S. 36—58, 69—84, 98—109, 154—159, 172—187, 303—308, 314—322 = 81 S. b. t. 135 N. S. Poesi: *Kaper* og *Simonsen*: Læsebog for d. h. Klasser, 4. Udg., S. 367—370, 387—392, 407—408, 410—416, 419—420, 422—423, 432—434, 435—440, 446—448, 452—458, 461, 466—467, 481—482 = 33

S. b. t. 50 N. S. Heraf opgives ifølge nævnte Cirkulære: Prosa: *Kaper* og *Simonsen*: Lærebog: S. 36—58, 69—84, 154—159, 172—187, 303—308, 314—322 = 70 S. b. t. 120 N. S. Poesi: Samme Bog: S. 367—370, 387—392, 407—408, 410—416, 419—420, 422—423, 432—434, 435—440, 446—448, 452—458, 461, 466—67, 481—482 = 33 S. b. t. 50 N. S. Kursorisk: *Hauffs* Märchen ca. 150 S. *Fr. Gerstücker*: Eine Hochzeitsreise. *E. Eckstein*: Maria la Brusca (S. 1—50).

Fransk (5 Eksaminander), statarisk: *Michelsen*: Fransk for Mellemklasser: S. 1—63 = ca. 75 Normalsider. *Michelsen*: Franske Læsestykker: S. 1—7, 27—73, 113—179, tilsammen 118 Sider = ca. 150 Normalsider. *Frankes*: Phrases de tous les jours læste helt igennem S. 1—58 = ca. 35 Normalsider. Heraf opgives ifølge nævnte Cirkulære: *Michelsen*: Franske Læsestykker: S. 27—73, 113—179, tilsammen 112 S. = ca. 140 Normalsider. Kursorisk: *Daudet*: La Belle Nivernaise, S. 1—164.

Historie: Det hele Kursus efter *Blochs* Lærebog for Realskoler.

Geografi: *Erslevs* Geografi Nr. 2.

Aritmetik: *Steens* Aritmetik og Algebra.

Geometri: *Julius Petersens* Geometri.

Naturhistorie: *Boas* Zoologi og *Strøms* Botanik.

Naturlære: Det anordnede Pensum efter *Lorenz*: Kortfattet Lærebog i Naturlære.

VI. Ministerielle Skrivelser.

Bekendtgørelse vedrørende Undervisningen i Modersmaalets Sproglære.

Da der i de Lærebøger, der benyttes ved Undervisningen i Modersmaalets Sproglære i Landets Skoler og Seminarier, anvendes til Dels meget forskellige Betegnelser for de samme grammatiske Begreber, og denne Uensartethed har vist sig at være til Ulempe for den nævnte Undervisning, har Ministeriet foranlediget Spørgsmaalet om Afhjælpningen af denne Mangel taget under Overvejelse af en Kres af sagkyndige Mænd med den nærmere Opgave at bringe i Forslag en Række danske Betegnelser for disse Begreber, som efter Sprogets nuværende Form maatte findes bedst egnede til at danne et ensartet Grundlag for Undervisningen paa dette Omraade.

I Overensstemmelse med det herefter fremkomne Forslag, under hvis Udarbejdelse det har været en Forudsætning, at Valget burde træffes mellem saadanne Betegnelser, som allerede forelaa i den grammatiske Literatur, idet iøvrigt ved Valget af Betegnelserne saa-

vel disses videnskabelige Rigtighed som deres praktiske Brugbarhed har været et Hovedhensyn, maa Ministeriet anse de nedenstaaende danske Betegnelser for de almindeligste Begreber for egnede til i alt Fald indtil videre at anvendes ved Undervisningen i Modersmaalets Sproglære, hvorfor de herved anbefales af Ministeriet til Indførelse dels i samtlige under Borger- og Almueskolevæsenet hørende, saavel offentlige som private Skoler, dels i Statsseminarierne og de private Seminarier, dels i samtlige offentlige og private Latin-skoler og Realskoler, for de sidstnævnte Arter af Skolers Vedkommende dog kun for saa vidt danske grammatiske Betegnelser overhovedet benyttes ved Undervisningen.

I. Lydlæren.

1. Stavelse.
2. Selvlyd.
3. Medlyd.
4. Tvelyd.
5. Fordobling.
6. Lydskifte:
  - a. Selvlydsskifte (Aflyd, Omlyd).
  - b. Medlydsskifte.
7. Stød.
8. Bogstav.

II. Ordlæren.

1. Navneord, 2. Tillægsord, 3. Kendeord, 4. Stedord eller Henvisningsord, 5. Talord, 6. Udsagnsord, 7. Biord, 8. Forholdsord, 9. Bindeord, 10. Udraabsord.

- (1) *Navneord.*
- a. Tingsnavn.
  - b. Tankenavn.
  - c. Fællesnavn.
  - d. Egennavn.
  - e. Fælleskøn.

- f. Intetkøn.
- g. Ental.
- h. Flertal.
- i. Bøjning.
- j. Forholdsfald.
- k. Nævnefald
- l. Ejefald eller Tillægsfald.

(2) *Tillægsord.* Gradbøjning: Grundform, højere Grad og højeste Grad.

(3) *Kendeord.*

- a. Det ubestemte Kendeord.
- b. Det bestemte Kendeord, $\left\{ \begin{array}{l} \text{det efterhængte,} \\ \text{det foransatte.} \end{array} \right.$

(4) *Stedord* eller *Henvisningsord.*

- a. Afhængighedsfald.
- b. Personlige Stedord.
- c. Ejestedord.
- d. Tilbagevisende Stedord.
- e. Gensidigt tilbagevisende Stedord.
- f. Paapegende Stedord.
- g. Spørgende Stedord.
- h. Henførende Stedord.
- i. Ubestemte Stedord.

(5) *Talord.*

- a. Mængdetal.
- b. Ordenstal.

(6) *Udsagnsord.*

- a. Bøjning.
- b. Omsagnsformer.
- c. Handleform.
- d. Lideform.
- e. Lideformens Udsagnsord.
- f. Hjælpeudsagnsord.
- g. Den fremsættende Maade.
- h. Den forestillende Maade.

- i. Den bydende Maade.
- j. Navnemaaden.
- k. Tillægsmaaden.
- l. Nutid.
- m. Datid.
- n. Førnutid.
- o. Førdatid.
- p. Fremtid.
- q. Førfremtid.
- r. Fortids Fremtid.
- s. Fortids Førfremtid.
- t. Den stærke og den svage Bøjning.

(7) *Biord.*

(8) *Forholdsord.*

(9) *Bindeord.*

a Sideordnende Bindeord.	
b. Underordnende Bindeord.	
c. Forbindende	}
d. Adskillende	
e. Modsættende	
f. Begrundende	
g. Tids-	}
h. Aarsags-	
i. Betingelses-	
j. Indrømmelses-	
k. Sammenlignings-	
l. Udsagns-	
m. Hensigts-	
Følge-	
Spørge-	

(10) *Udraabsord.*

III. Sætningslæren.

A. Den enkelte Sætning.

1. Grundled.
  2. Omsagn.
  3. Nøgen og udvidet Sætning.
  4. Uselvstændige
  5. Indvirkende
  6. Uindvirkende
  7. Tilbagevirkende
  8. Gensidigvirkende.
  9. Upersonlige
- } Udsagnsord.
10. Genstandsled.
  11. Hensynsled.
  12. Omsagnsled til Grundledet.
  13. Omsagnsled til Genstandsledet.
  14. Navnetillæg.
  15. Artsbetegnelse.
  16. Tilstandsbetegnelse.
  17. Vedføjelse.
  18. Størrelsesbestemmelse.
  19. Steds- og Tidsbestemmelse.
  20. Forholdsordsled.
  21. Bindeordsled.
  22. Tiltale og Udraab.

B. Sætningsarter.

1. Selvstændig Sætning. (Særsætning, Hovedsætning).
  - a. Fortællende
  - b. Spørgende
  - c. Udraabs-
  - d. Forestillende
  - e. Bydende

} Sætning.

2. Uselvstændig Sætning eller Bisætning.
Bindeordssætninger.	{ a. Udsagns- b. Spørge- c. Henførelses- d. Hensigts- e. Følge- f. Tids- g. Aarsags- h. Betingelses- i. Indrømmelses- j. Sammenlignings-	} Bisætning.
3. Sætningsrække, Sætningskæde.
4. Forsætning, Eftersætning, Mellemsætning.
5. Ordret og fri Anførelse.

IV. Orddannelsen.

1. Stamme, Rod.
2. Sammensætning.
3. Afledning.

Bekendtgørelse om Karaktergivningen m. v.
ved Afgangseksamen for studerende og ved
de lærde Skolers 4de Klasses Hoved-
eksamen.

I Henhold til den Ministeriet for Kirke- og Under-
visningsvæsenet ved kongelig Anordning af 5te August
1871 § 6 og Lov Nr. 128 af 1ste April 1871 § 10
givne Bemyndigelse fastsættes herved følgende Regler
om Karaktergivningen m. v. ved Afgangseksamen for
studerende og ved de lærde Skolers 4de Klasses
Hovedeksamen:

§ 1.

Ved Afgangseksamen gives følgende Specialkarakterer:

a) i Fællesfagene:

For hver af de to Opgaver i Modersmaalet og for hvert af følgende Fag: Oldnordisk og dansk Literaturhistorie, Fransk, Engelsk eller Tysk og Historie gives 1 Karakter, hvis Værdi fordobles i Fransk og Historie.

b) i de særlige Fag den sproglig-historiske Afdeling:

For den skriftlige Oversættelse i Latin, den mundtlige Oversættelse af et ikke læst Stykke i Latin, for Græsk, for Naturlære gives for hver Prøve 1 Karakter, hvis Værdi fordobles i Græsk.

c) i de særlige Fag for den matematisk-naturvidenskabelige Afdeling:

For skriftlig Aritmetik, mundtlig Aritmetik, skriftlig Geometri, mundtlig Geometri, mekanisk Fysik med Optik og kemisk Fysik med Astronomi og Meteorologi gives 1 Karakter for hver Prøve.

Antallet af Karakterer bliver altsaa, under Hensyn til Fordoblingen i enkelte Fag, i alt 14 for hver af de lærde Skolers Afdelinger.

§ 2.

Ved 4de Klases Hovedeksamen gives følgende Specialkarakterer.

For Dansk, skriftlig, Tysk, Fransk, Latin, skriftlig og mundtlig, Historie, Geografi, Naturhistorie, Aritmetik, skriftlig og mundtlig, Geometri, skriftlig og mundtlig og Græsk eller Naturlære gives for hvert Fag 1 Karakter, hvis Værdi fordobles i Latin.

Det samlede Antal af Karakterer bliver altsaa 11.

§ 3.

Specialkaraktererne ere: ug, mg, g, tg., mdl. og slet, der betragtes som staaende lige langt fra hinanden, svarende til Talværdierne: 6, 5, 4, 3, 2, 1. Til disse Karakterer kan der føjes enten + eller ÷, der forhøjer Karakteren med $\frac{1}{3}$: altsaa $ug \div = 5\frac{2}{3}$, $mg + = 5\frac{1}{3}$, $mg \div = 4\frac{2}{3}$, $g + = 4\frac{1}{3}$ o. s. v.; dog maa der ikke gives nogen Karakter over eller under slet.

Naar der ved Sammenlægning af de enkelte Censurers Karakterer fremkommer andre Brøker end Trediedele, reduceres de til den nærmest liggende Trediedel, saaledes at hvad der er $\frac{1}{6}$ eller derover gøres til $\frac{1}{3}$, og hvad der er under $\frac{1}{6}$ bortkastes.

Ved Hovedkarakterens Uddragning af Specialkaraktererne benyttes en anden Skala, hvori ug. har Værdien 8, mg. 7, g. 5, tg. 1, mdl. $\div 7$ og slet $\div 23$, og, naar Mellemkaraktererne medtages, $ug \div$ regnes = $7\frac{2}{3}$, $mg + = 7\frac{1}{3}$, $mg \div = 6\frac{1}{3}$, $g + = 5\frac{2}{3}$, $g \div = 3\frac{2}{3}$, $tg + = 2\frac{1}{3}$, $tg \div = \div 1\frac{2}{3}$, $mdl + = \div 4\frac{1}{3}$, $mdl \div = \div 12\frac{1}{3}$, og slet $+ = \div 17\frac{2}{3}$.

I Eksamensvidnedstrydet indføres samtlige Specialkarakterer med deres nøjagtige Talværdi og til Slutning Hovedkarakteren som Resultat af den samlede Talværdi.

Det skal staa Censorerne og den eksaminerende Lærer frit for at bestemme Fagkaraktererne ved fri Diskussion og fælles Skøn, saa at den formelige Votering med Tal, Sammenlægning og Division kun benyttes, hvor Resultatet ikke kan vindes ad hin Vej.

§ 4.

Ved Afgangseksamen for studerende kræves:

til 1. Karakter med Udmærkelse	105 Points,
til 1. Karakter	84 —
til 2. Karakter	70 —
til 3. Karakter	56 —

hvorved $\frac{1}{2}$ eller derover regnes for 1 og Brøker under $\frac{1}{2}$ bortkastes.

Ved Prøven til Afgangseksamen i mekanisk Fysik og Optik, hvor disse to Discipliner give 1 Karakter, gælde Karaktererne respektive 2 mod 1. Ved Prøven i kemisk Fysik med Meteorologi og Astronomi bidrage de to første Discipliner med $\frac{2}{3}$ og Astronomi med $\frac{1}{3}$ til Karakteren. I begge Tilfælde foregaar Reduktionen til Trediedele først efter Sammenlægningen af de enkelte Karakterer, saaledes at f. Eks. Censorernes og Lærerens Karakterer for mekanisk Fysik fordoblede lægges sammen med deres Karakter for Optik og dividerede med 9 give Karakteren i Faget, reduceret efter ovenstaaende Regel om fulde Trediedele. Karakteren i Fransk ved den sproglig-historiske Afgangseksamen beregnes saaledes, at den for den franske Stil givne Karakter regnes for $\frac{1}{3}$ mod $\frac{2}{3}$ for Karakteren for den mundtlige Prøve.

§ 5.

Den ved Udgangen af 4de Klasse afholdte Aars- eller Hovedeksamen gælder, naar den er bestaaet med $47\frac{2}{3}$ Points og mindst $g\div$ i dansk Stil, lige med almindelig Forberedelseseksamen med en Gennemsnitskarakter af $4\frac{1}{3}$ Points, jfr. Anordn. af 1ste Marts 1895 § 1.

For at bestaa 4de Klasses Hovedeksamen med den i Lov af 1ste April 1871 § 5 givne Retsvirkning kræves mindst 55 Points som samlet Talværdi af alle 11 Karakterer samt mindst g . i dansk Stil.

§ 6.

Til 6te Klasses Afgangseksamen kan ingen Discipel indstilles, som ikke ved 4de Klasses Hovedeksamen har opnaaet mindst 55 Points i samtlige 11

Karakterer og mindst 20 Points i de Fag, som for hver Retning afsluttes med 4de Klasse (nemlig Tysk, Geografi, Naturhistorie, Aritmetik og Geometri paa den sproglig-historiske Side, Tysk, Geografi, Naturhistorie og Latin [regnet dobbelt] paa den matematisk-naturvidenskabelige Side) samt mindst g. i dansk Stil. Den, der har bestaaet 4de Klasses Hovedeksamen med 55 Points, men ikke har erholdt 20 Points i Afslutningsfagene, kan paa ny underkaste sig en Prøve i disse Fag alene; ligeledes kan den, der har bestaaet 4de Klasses Hovedeksamen med 55 Points — og heraf mindst 20 Points i Afslutningsfagene —, men ikke har faaet mindst g. i dansk Stil, paa ny underkaste sig en Prøve i dansk alene.

§ 7.

I Stedet for den ved Ministeriets Bekendtgørelse Nr. 82 af 28de Maj 1889 i f. anordnede Prøve for privat forberedte Dimittender i Afslutningsfagene ved de lærde Skolers 4de Klasses Hovedeksamen have Privatisterne fremtidig at underkaste sig den fuldstændige Hovedeksamen for 4de Klasse, saaledes at der for den sproglig-historiske Retnings Vedkommende til den ovennævnte Prøve i dens nuværende Form føjes Fransk og Historie, for den matematisk-naturvidenskabelige Retnings Vedkommende desuden Aritmetik, Geometri og Naturlære, samt endvidere dansk Stil for begge Retningers Vedkommende. Fordringerne for Privatisterne ere i alle Fag de samme som for 4de Klasses Disciple, dog at Prøven i Latin og Græsk omfatter hele det læste Pensum (Anordning af 5te August 1871 § 2, Nr. 3 og 4) og Prøven i Historie det samme, som fordres ved almindelig Forberedelseseksamen (Anordning af 1ste Marts 1895 § 4 e).

For at kunne indstille sig til 6te Klasses Afgangseksamen fordres af Privatister samme Pointsantal som ovenfor i § 6 er fastsat for Skoledisciple.

§ 8.

Ovenstaaende §§ 4 og 5 træde i Kraft ved Eksamens Afholdelse i Juni 1896, § 6 og § 7 ved Eksamens Afholdelse henholdsvis i Juni 1898 og Juni 1897.

Fra de nævnte Tidspunkter ophæves Bestemmelserne henholdsvis i Ministeriets Bekendtgørelse af 9de August 1871 og i fornævnte Bekendtgørelse af 28de Maj 1889 i. f.

Hvilket herved bringes til almindelig Kundskab.

Cirkulære til Rektorerne og Bestyrerne af de lærde Skoler.

Paa given Anledning skal Ministeriet henlede Skolernes Opmærksomhed paa følgende Punkter vedrørende de i Bekendtgørelse af 31. August 1895 indeholdte Regler om Karaktergivning m. v ved Afgangseksamen for studerende og ved de lærde Skolers 4de Klasses Hovedeksamen:

1. Det følger af Reglen i Bekendtgørelsens § 6 sammenholdt med § 8, 1ste Stykke, at naar en Discipel efter bestaaet 4de Klasses Eksamen i 1895 er opflyttet i 5te Klasse med et Antal Points under 55 i samtlige 11 Karakterer eller under 20 Points i de Fag, som afsluttes med 4de Klasse, eller under g. i dansk Stil, og ved Udgangen af Skoleaaret 1895--96 ikke opflyttes i 6te Klasse, er han udelukket fra at indstille sig til 6te Klasses Afgangseksamen i 1898 eller senere, medmindre han tager henholdsvis enten hele 4de Klasses Eksamen eller Prøven i Afslutningsfagene eller

Prøven i dansk Stil om og opnaar mindst de nysnævnte Minimumskarakterer eller opnaar Dispensation fra Bestemmelserne i Bekendtgørelsen.

2. Dersom en Discipel, der vel har erholdt 55 Points i samtlige 11 Karakterer, men mindre end 20 Points i Afslutningsfagene ved 4de Klasses Eksamen, ønsker paa ny at underkaste sig en Prøve i disse Fag, bør det, for saa vidt Skolen efter samvittighedsfuldt Skøn i det hele anser Disciplen for moden til Opflytning i 5te Klasse og derfor nærmest søger Grunden til, at han ikke opnaaede det fordrede Eksamensresultat, i et tilfældigt Eksamensuheld, tillades Disciplen at indstille sig til en ny Prøve i Afslutningsfagene umiddelbart efter Begyndelsen af det nye Skoleaar og senest inden Midten af September Maaned. Det overlades til Skolerne selv at stille Opgaverne til den skriftlige Del af denne nye Prøve, men selvfølgelig maa Opgaverne være af den sædvanlige Art. At Prøven skal afholdes, maa mindst 14 Dage forud anmeldes for Inspektionen, som derefter har at tage Bestemmelse om, hvorledes Censuren skal ordnes. Hvis Disciplen heller ikke denne Gang bestaar Prøven, maa han holdes tilbage i 4de Klasse og underkaste sig dennes fulde Eksamen næste Sommer.

3. Dersom en Discipel har bestaaet 4de Klasses Eksamen med 55 Points i alle Fag og med 20 Points i Afslutningsfagene, men har faaet mindre end g. i dansk Stil, ville disse Regler være at følge.

a) Hvis Disciplen bliver langt tilbage for den fordrede Minimumskarakter, maa han holdes tilbage i 4de Klasse, idet han da næppe kan siges at have den Modenhed i det hele, som maa være en absolut Betingelse for Opflytning i næste Klasse.

b. Hvis Grunden til, at Disciplen ikke opnaar den fordrede Karakter, skulde skønnes mere at ligge i, at Disciplen i Øjeblikket ikke fuldt ud har siddet inde med de Kundskaber, som forudsættes at være til Stede hos ham ved Opgavens Besvarelse, end at han overhovedet mangler den fornødne Tankemodenhed og stilistiske Evne, kan det tillades Disciplen at indstille sig til en ny Prøve i dansk Stil umiddelbart efter det ny Skoleaars Begyndelse.

Skolen stiller Opgaven, og Besvarelsen bedømmes af de samme tre Mænd, der have været Dommere ved den første Prøve. Bestaar Disciplen heller ikke denne nye Prøve, maa han forblive i 4de Klasse og næste Sommer underkaste sig dennes fulde Eksamen.

c) Hvis endelig den utilfredsstillende Karakter ved den første Prøve foruden tilfældige Eksamensuheld skønnes at være foranlediget ved, at han ikke ganske fuldt ud har den fornødne stilistiske Evne, men han i øvrigt af Skolen anses for at være fuldt moden til Opflytning og ogsaa menes at ville kunne bøde paa den ringe Mangel paa dette enkelte Punkt ved Anstrengelse i Løbet af næste Skoleaar, kan han trods den utilfredsstillende Karakter i dansk Stil opflyttes i 5te Klasse og i alle Henseender følge Undervisningen i denne, og han maa da ved Udgangen af denne Klasse underkaste sig en Prøve i dansk Stil, som træder i Stedet for 4de Klasses Prøve; Skolen kan i dette Øjemed benytte den samme Stilopgave, som den giver sin 5te Klasse, eller eventuelt en anden Opgave af lignende Art, og Besvarelsen bedømmes af Dansk-læreren i 5te Klasse og de to Censorer, som samtidig bedømme 4de Klasses Eksamensstile; bestaar Disciplen heller ikke denne nye Prøve med mindst g., da skal han holdes tilbage i 5te Klasse. Bestemmelsen om, hvorvidt den nye Prøve med Disciplen skal afholdes

paa den første eller anden af de her angivne Maader, maa træffes straks ved Censuren af 4de Klasses Stile, naar han første Gang indstiller sig til Prøven, ved Aftale mellem de tre Bedømmere, og der bør lægges særlig Vægt paa det Vidnesbyrd, som Dansklæreren afgiver om ham med Hensyn til hans Fremgang i Faget i Løbet af hele det sidste Skoleaar og hans Dygtighed i det hele i dette Fag; i Tvivlstilfælde kan man rekrurere til Inspektionens Dom, idet man indsender Disciplens Stil med Censorerne Bemærkninger til Inspektionen. Beretning om, at en ny Prøve skal finde Sted. samt om dens Udfald maa af vedkommende Skolebestyrer indsendes til Ministeriet og Inspektionen.

4. Privatister, som indstille sig til 4de Klasses Hovedeksamen efter Reglen i Bekendtgørelse af 31te August 1895 § 7, bør, hvis der med Hensyn til dem kommer til at foreligge det ene eller det andet af de to her omhandlede Spørgsmaal, behandles i Analogi med Disciplene. Skønnet over deres Modenhed i Almindelighed maa her træffes af den Skole, ved hvilken de have indstillet sig til Eksamen, efter hvad den afholdte Eksamen har oplyst derom; den nye Prøve maa aflægges ved den samme Skole, ved hvilken de have indstillet sig første Gang.

5. Privatister, der i Sommeren 1896 indstille sig til den i Bekendtgørelse af 28de Maj 1889 anordnede 4de Klasses Præliminærprøve, maa for at kunne indstille sig til 6te Klasses Hovedeksamen have opnaaet for den sproglig-historiske Retnings Vedkommende 35 Points, for den matematisk-naturvidenskabelige Retnings Vedkommende 25 Points.

VII. Biblioteket.

I Aarets Løb har Biblioteket dels ved Køb og dels som Foræring erhvervet ca. 1450 nye Numre. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet har som sædvanlig sendt en større Boggave. Desuden have følgende Selskaber og Institutioner sendt deres Publikationer som Gave: Videnskabernes Selskab, Meteorologisk Institut, Foreningen af jyske Landboforeninger, Universitetets mineralogiske Museum, Hedeselskabet, Den kgl. Veterin.- og Landbohøjskoles Laboratorium, Aarhus Kommune, Aarhus Privatbank, Universitetskvæsturen, Farmaceutisk Læreanstalt, Askov Højskole, Latinskolerne og en stor Mængde Realskoler og Kursus. Fra en Del Forlæggere og en enkelt Bogtrykker (A. Jensen i Aarhus) er der modtaget Eksemplarer af deres Forlag eller Tryksager. Endelig er der modtaget Gaver fra følgende: Lehns greve Ahlefeldt Laurvig, Bogtrykker L. Bech, Skoleinspektør Bertelsen, Pastor Böttiger i Vistoft, Rektor Dahlenborg, Hattemager Jean Findling, Discpl. C. A. Gerdes

Hansen, Enkefru Juliane Herskind, Overlærer J. Hoffmeyer, Stud. jur. N. V. Hoffmeyer, Kapt. Jenssen-Tusch, Overlærer Mylord, Musikdirigent Carl Møller, Generalkonsul Pontoppidan, Apoteker D. Reimers, Pastor W. Schmitz, Lærer S. Weiersø, Grosserer Wærum, Redaktør Funch Thomsen.

Biblioteket, der foruden at være Skolebibliotek tillige er offentligt Bibliotek for Aarhus Stift, har i Aar som sædvanligt været aabent to Gange om Ugen; den ene Gang nærmest for Lærerne og Skolens ældre Disciple, den anden Gang for Offentligheden. Der er i alt udlaant 2436 Bind i Aarets Løb og 152 Laanere uden for Skolen have faaet Bøger. Saaftremt Bibliotekslokalet var lidt rummeligere og Udlaansværelset noget heldigere indrettet, kunde Udlaanet sikkert blive betydeligt større.

Der er i Aarets Løb arbejdet stærkt paa at indordne den som Gave modtagne Regenburgske Bogsamling i Biblioteket. Denne Indordning, som nu omtrent er tilendebragt, viser, at denne Bogsamling bestaar af omtrent 28,000 Numre, hvoraf ca. 5000 ere udsondrede som Dubletter. Den egentlige »Regenburgske Samling« (Skrifter vedr. Hertugdømmerne og de slesvigske Krige) tæller nu ca. 7000 Bind og dens Opstilling og Katalogisering er tilendebragt, saa at den kan tages i Brug af studerende. I dette Program er optaget Begyndelsen til et Katalog over de af disse Skrifter, der særlig have Interesse for Studiet af »Schleswig-Holsteinismen«.

Den afd. Stiftamtmand, Dr. phil. J. Regenburg, har tillige stiftet et Legat for det offentlige Bibliotek i Aarhus til Suplering og Fortsættelse af »Den Regenburgske Samling«. Vi meddele herved den for dette Legat stadfæstede Fundats.

Vi Christian den Niende, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg,

gøre vitterligt, at Vi efter derom allerunderdanigst gjort Ansøgning og Begæring allernaadigst ville have Fundatsen for Stiftamtmand Regenburgs Legat til Fordel for det forenede offentlige Stifts- og Skolebibliotek i Aarhus i alle dens Ord, Klausuler og Punkter, saaledes som den her vedhæftet findes, konfirmeret og stadfæstet, ligesom Vi og hermed konfirmere og stadfæste samme.

Forbydende alle og enhver mod dette, som foreskrevet staar, Hinder at gøre.

Givet i Vor kongelige Residentsstad København, den 13. Marts 1896.

Under Vort kongelige Segl.

L. S.

Efter Hans kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.

Bardenfleth.

Stemann.

Konfirmation paa Fundats for Stiftamtmand Regenburgs Legat til Fordel for det forenede offentlige Stifts- og Skolebibliotek i Aarhus.

Fundats.

I Henhold til et af afdøde forhenværende Stiftamtmand Dr. phil. Theodor August Jes Regenbug, Storkors af Dannebroke og Dannebrogsmænd, under 31. Maj 1895 oprettet Testamente, oprette vi undertegnede Frøken Theodora Regenbug og Frøken Corinna Lassen, der som eneste og myndige Arvinger efter fornævnte have overtaget Boet til privat

Skifte og Deling, under Forventning af kongelig Konfirmation for det af ham ved nævnte Testamente stiftede Legat følgende Fundats:

1.

Legatet bærer Navn af: »Stiftamtmand Regenburs Legat til Fordel for det forenede offentlige Stifts- og Skolebibliotek i Aarhus«.

2.

Legatkapitalen udgør 6000 Kr., skriver Seks Tusind Kroner, der anbringes i danske Statsobligationer eller efter Reglerne for Umyndiges Midler.

3.

Legatet bestyres af den til enhver Tid anordnede Bestyrelse for Biblioteket, hvilken vil have at aflægge aarligt Regnskab for Legatets Bestyrelse og i et og alt være underkastet Kontrol af de samme offentlige Myndigheder, som iøvrigt paa det offentliges Vegne have Tilsyn med Bibliotekets Anliggender, derunder særlig Revision og Decision.

4.

De Legatet tilhørende Værdipapirer forsynes med Prohibitivpaategning, eller forsaavidt det er danske Statsobligationer, overføres paa Indskrivningsbevis, saaledes at der ikke kan disponeres over dem uden vedkommende kontrollerende Autoritets Samtykke.

5.

Af Legatkapitalen er Bibliotekets Bestyrelse berettiget til at forbruge de 1000 Kr., skriver Et Tusind Kroner, til Indkøb af Bøger til Supplering af den af afdøde Stiftamtmand Regenburg skænkede Bogsamling.

Den øvrige Kapital 5000 Kr. maa ingensinde angribes eller formindskes. De aarlige Renter af denne anvendes til Indkøb af Fortsættelser af de til Biblioteket hørende Bøger særlig de af afd. Stiftamtmand Regen- burg i sin Tid skænkede Bøger.

6.

Forsaavidt der ved Lov maatte blive oprettet et Provinsbibliotek i Aarhus og det forenede Stifts- og Skolebibliotek i Aarhus med Undtagelse af den Del af Samlingen, som af Hensyn til Aarhus Katedral- skoles Tarv bør forblive ved samme, indlemmes i et saadant Provinsbibliotek, overgaar Legatet til Provins- biblioteket og Bestyrelsen deraf til sammes Bestyrelse, og Revision og Decision af Legatets Regnskaber samt Kontrol med Legatets Bestyrelse til de Autoriteter, der paa det offentliges Vegne ville føre Tilsyn med dette Biblioteks Anliggender.

7.

For saa vidt der senere maatte ske yderligere Forandringer i Ordningen af Biblioteksforholdene i Aarhus, vil Legatet være at tillægge det Bibliotek, som ifølge Kirke- og Undervisningsministeriets Skøn ved sit Formaal og Virkemaade er dets naturlige Arvtager. Herved bliver særligt at iagttage, at afd. Stiftamtmand Regen- burg maa antages at have lagt Vægt paa, at Bogsamlingen bliver Genstand for almindeligt Udlaan og særlig bliver let tilgængelig for Beboere i Aarhus.

Den slesvigske Del af Bogsamlingen skal altid for- blive samlet under Et.

Skanderborg, den 5te Marts 1896.

Theodora Regen- burg.   Corinna Lassen.

VIII.

Skolens Afgang- og Aarsprøver i 1896.

De foran satte Bogstaver betegne Værelserne, hvori Prøverne afholdes: a Salen, b II Realklasses Værelse, c IV Klasses Værelse, d VI Klasses Værelse, e V Klasses Værelse og n Naturhistorieklassen i Sidebygningen.

De skriftlige Prøver ved Afgangseksamen, alm. Forberedelseseksamen og 4. Kl. Hovedeksamen afholdes efter Ministeriets Bestemmelse den 10.—15. Juni. Skriftlig Eksamen for Skolens øvrige Disciple afholdes den 20., 22. og 23. Juni.

De mundtlige Prøver afholdes fra den 19. Juni til 13. Juli i følgende Orden:

Fredag den 19. Juni.

n. Kl. 4. IV R : Naturhistorie.

Lørdag den 20. Juni.

n. Kl. 12.	}	IV: Naturhistorie.
— 4.		

Tirsdag den 23. Juni.

e Kl. 1. VI: Græsk.

Torsdag den 25. Juni.

- b. Kl. 8. V: Historie.
- a. — 8. IV: Latin.
- c. — 8. III m.-n.: Naturlære.
- d. — 8. II A.: Historie.
- c. — 10. III R.: Naturlære.
- e. — 11. II B.: Historie.
- a. — 4. VI sp.-h.: Latin.
- e. — 4. II R.: Fransk.

Fredag den 26. Juni.

- a. Kl 8. IV: Latin og Græsk (1 Privatist).
- b. — 8. III Historie.
- c. — 8. I A.: Fransk.
- e. — 8. I B.: Religion.
- e. — 12. III R.: Religion.
- c. — 12. II A.: Fransk.

Lørdag den 27. Juni.

- a. Kl. 8. VI: Engelsk.
- b. — 8. V sp.-h.: Latin.
- c. — 8. V m.-n.: Matematik.
- d. — 8. I B.: Historie.
- e. — 11. II R.: Religion.
- d. — 12. III R.: Fransk.
- a. — 4. IV R.: Engelsk.
- b. — 4. III: Aritmetik.

Mandag den 29. Juni.

- b. Kl. 8. V: Dansk og Oldnordisk.
- a. — 8. IV: Geografi.
- c. — 8. III R.: Tysk.
- e. — 8. I A.: Religion.
- e. — 12. III: Religion.
- a. — 4. IV og IV R.: Geografi.

Skriftlig Optagelsesprøve.

Kl. 1—3: Dansk Stil.

— 5—7: Regning.

Tirsdag den 30. Juni.*Mundtlig Optagelsesprøve.*

Kl. 9—3.

Onsdag den 1. Juli.

- e. Kl. 8. VI sp.-h.: Naturlære.
- b. — 8. V: Engelsk.
- a. — 8. IV og IV R.: Tysk.
- n. — 8. III: Naturhistorie.
- c. — 8. I B.: Fransk.
- e. — 11. IV R.: Naturlære.
- n. — 12. III R.: Naturhistorie.
- c. — 12. I R: Fransk.
- e. — 4. VI m.-n.: Naturlære.
- a. — 4. VI: Tysk.
- n. — 4. II R.: Naturhistorie.
- b. — 4. I A.: Latin.

Torsdag den 2. Juli.

- a. Kl. 8. IV og IV R.: Tysk.
- b. — 8. III sp.-h.: Græsk.
- d. — 8. II A.: Geografi.
- c. — 8. I A.: Dansk.
- e. — 8. I R: Tysk.
- d. — 12. II B.: Geografi.
- a. — 4. VI: Fransk.
- b. — 4. V: Tysk.
- c. — 4. I B.: Matematik.

Fredag den 3. Juli.

- a. Kl. 8. VI: Dansk og Oldnordisk.
- b. — 8. III: Tysk.

- e. Kl. 8. I A.: Geografi.
- e. — 11. I B.: Geografi.
- e. — 12. III R.: Geografi.
- a. — 4. IV R.: Historie.
- e. — 4. I R.: Geografi.

Lørdag den 4. Juli.

- a. Kl. 8. VI: Historie.
- e. — 8. V sp.-h.: Naturlære.
- b. — 8. III: Latin.
- e. — 8. I B.: Dansk.
- e. — 12. II B.: Tysk.
- d. — 12. I A.: Matematik.
- e. — 4. II A.: Matematik.

Mandag den 6. Juli.

- e. Kl. 8. IV.: Matematik.
- b. — 8. III R.: Aritmetik.
- n. — 8. II A.: Naturhistorie.
- e. — 8. I B.: Tysk.
- n. — 10. II B.: Naturhistorie.
- b. — 12. I R.: Historie.
- e. — 4. IV.: Matematik.
- b. — 4. III: Fransk.
- a. — 5. IV R.: Dansk.

Tirsdag den 7. Juli.

- e. Kl. 8. VI m.-n.: Matematik.
- b. — 8. III R.: Historie.
- e. — 8. II B.: Fransk.
- n. — 8. I A.: Naturhistorie.
- n. — 10. I B.: Naturhistorie.
- e. — 4. IV R.: Matematik.
- b. — 4. IV sp.-h.: Græsk.
- n. — 4. I R.: Naturhistorie.

Onsdag den 8. Juli.

- a. Kl. 8. V: Fransk.
- b. — 8. III: Geometri.
- c. — 8. II A.: Religion.
- c. — 11. II B.: Religion.
- e. — 12. III R.: Geometri.
- b. — 4. II R.: Matematik.
- c. — 4. I R.: Engelsk.

Torsdag den 9. Juli.

- a. Kl. 8. IV: Historie (10).
- e. — 8. IV R.: Fransk.
- a. — 12. IV: Historie (7).
- b. — 1. II A.: Tysk.
- c. — 4. I R.: Religion.

Fredag den 10. Juli.

- e. Kl. 8. IV m.-n.: Naturlære.
- b. — 8. III: Geografi.
- c. — 8. III R.: Engelsk.
- d. — 8. I A.: Historie.
- e. — 12. I B.: Latin.
- d. — 12. I R.: Matematik.
- b. — 4. II R.: Engelsk.
- c. — 5. II B.: Matematik.

Lørdag den 11. Juli.

- b. Kl. 8. V sp.-h.: Græsk.
- c. — 8. V m.-n.: Naturlære.
- a. — 8. IV: Fransk (10).
- d. — 8. II B.: Latin.
- e. — 8. II R.: Religion.
- a. — 12. IV: Fransk (7).

- b. Kl. 12. III R.: Dansk. '
 c. — 12. I A.: Tysk.

Mandag den 13. Juli.

- b. Kl. 8. II A.: Latin.
 c. — 8. II R.: Tysk.
 e. — 8. I R.: Dansk.

Tirsdag den 14. Juli.

- Kl. 8: Translokation.
 — 10: Dimission og Slutningshøjtidelighed.
-

Optagelsesprøve for nye Disciple afholdes, som ovenfor angivet, Mandag den 29. Juni Kl. 1 og Tirsdag den 30. Juni Kl. 8.

Hvis nogen er forhindret i at møde ved denne Prøve, vil han kunne blive prøvet Onsdag 19. August Kl. 8.

Skolen slutter Tirsdag den 14. Juli og begynder igen Onsdag den 19. August Kl. 12.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Slutningshøjtideligheden, Tirsdag den 14. Juli Kl. 10, indbydes herved Disciplenes Forældre og Værger, samt enhver, der ellers maatte have Interesse for Skolen.

Aarhus Katedralskole, den 1. Juni 1896.

Dahlenborg.

IX.

I Skoleaaret 1896—97 ville følgende Bøger og
Læremidler blive benyttede.

I Realklasse.

Ny dansk Læsebog ved M. Matzen, 3dje Dels anden Afdeling,
Nr. 6.
K. A. Schneekloth, Dansk Sproglære 1890.
Kaper, Læsebog for Mellemklasserne.
Kaper, Tysk Formlære.
Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
Kaper, Tyske Stiløvelser for Begyndere.
O. Jespersen, Fransk Begynderbog.
Listov, Ledetraad.
Balslevs Lærebog.
Assens mindre Bibelhistorie.
Bloch, Lærebog for Realskoler I.
Hoffmeyer, Lærebog i Geografi.
Erslevs Skoleatlas.
Boas, Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie.
Steen, Elementær Aritmetik.
Julius Petersens Geometri.
Bokkenheuser, Regnebog for Mellemklasser.
Karakterbog (for Latinskolen).
Ugekarakterbog.
Gymnastiksko og -Trøje.
Lovsangsbog

I stud. Klasse.

Ny dansk Læsebog ved M. Matzen, 3dje Dels anden Afdeling,
Nr. 6.
K. A. Schneekloth, Dansk Sproglære 1890.
Kaper, Tysk Læsebog for Mellemklasserne.
Kaper, Tysk Formlære. Kapers Stiløvelser for Begyndere.
Schmidt Phiseldeck, Tyske Ord.
O. Jespersen, Fransk Begynderbog.
Latinsk Læsebog, efter Aftale.
Madvig, Latinsk Formlære.
Assens, Mindre Bibelhistorie.
Balslevs Lærebog.
Bloch, Lærebog for Realskoler I.
Hoffmeyer, Lærebog i Geografi.
Erslevs Skoleatlas.
Boas, Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie.
Steen, Elementær Aritmetik.

Julius Petersen, Geometri.
 Bokkenheuser, Regnebog for Mellemklasserne.
 Karakterbog (for Latinskolen).
 Ugekarakterbog.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

II Realklasse.

J. Pio og L. Wimmer, Dansk Læsebog for Mellemklasserne.
 Arentzen, Nordisk Mytologi.
 Schneekloth, Dansk Sproglære.
 Ipsen og Bovien, Tysk Læsebog for Mellemklasserne.
 Kaper, Tysk Grammatik.
 Kaper, Tyske Stiløvelser for Begyndere.
 Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
 C. Michelsen, Fransk for Mellemklasserne.
 Brekkes Læsebog for Begyndere.
 Engelske Ord til Udenadslæren.
 Balslevs Lærebog.
 Assens, Mindre Bibelhistorie.
 Bloch, Lærebog for Realskoler I.
 Hoffmeyer, Lærebog i Geografi.
 Erslevs Skoleatlas.
 Boas, Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie.
 Strøm, Mindre Botanik.
 Julius Petersens Geometri.
 Steen, Elementier Aritmetik.
 Steens Algebra.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

II stud. Klasse.

J. Pio og L. Wimmer, Dansk Læsebog for Mellemklasserne.
 Arentzen, Nordisk Mytologi.
 Schneekloth, Dansk Sproglære.
 Kaper og Simonsen, Læsebog for d. h. Kl.
 Kaper, Stiløvelser for Begyndere.
 Kaper, Tysk Formlære.
 Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
 C. Michelsen, Fransk for Mellemklasserne.
 Latinsk Læsebog efter Aftale.
 Malvig, Latinsk Formlære.
 Iversen, Latinske Stiløvelser.
 Balslevs Lærebog.
 Assens, Mindre Bibelhistorie.
 Bloch, Lærebog for Realskoler I.
 Hoffmeyer, Lærebog i Geografi.
 Erslevs Skoleatlas.
 Boas, Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie.
 Strøm, Mindre Botanik.

Julius Petersens Geometri.
 Steen, Elementær Aritmetik.
 Steens Algebra.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

III Realklasse.

Hovedværker i den danske Literatur ved O. Borchsenius og Fr.
 Winkel-Horn. 1889.
 Schneekloth, Dansk Sprogkære.
 Ipsen og Bovien, Tysk Læsebog for Mellemklasserne.
 Kaper, Tysk Grammatik.
 Kaper, Stiløvelser for Begyndere.
 Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
 Michelsen, Fransk for Mellemklasserne.
 Jung, Fransk Grammatik.
 Franske Stiløvelser (efter Aftale).
 Brekke, Engelsk Læsebog for Mellemklasserne.
 Løkke, Kortfattet engelsk Grammatik
 Engelske Ord til Udenadslæren.
 Nissens Opgaver til engelsk Version.
 Bloch, Lærebog for Realskoler I og II.
 Hoffmeyer, Lærebog i Geografi.
 Erslevs Skoleatlas.
 Strøm, Mindre Botanik.
 Boas, Lærebog i Dyrerigets Naturhistorie.
 Karl Schmidt, Mindre Lærebog i Fysik. 6. Udg. Kbhvn. 1895.
 Julius Petersens Geometri.
 Steen, Elementær Algebra.
 Knud Christensen, Regnebog for Realskolers øverste Klasser.
 Fransk Leksikon.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

III stud. Klasse.

Sigurd Møller, Haandbog i den danske Literatur. 1891.
 Schneekloth, Dansk Sprogkære.
 Arentzen, Nordisk Mytologi.
 Kaper og Simonsen, Tysk Læsebog for d. h. Kl.
 Kaper, Tysk Formkære.
 Kaper, Tyske Stiløvelser for Begyndere.
 Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
 Michelsen, Franske Læsestykker.
 Jung, Fransk Grammatik.
 Franske Stiløvelser (efter Aftale).
 Cæsars Gallerkrig I; Ciceros Taler (Mdv.).
 Bloch, Udvalg af Ovids Forvandlinger.
 Madvig, Latinsk Sprogkære.
 Iversen, Latinske Stiløvelser.
 Berg, Græsk Forskole.
 Levy og Velschov, Græsk Læsebog.
 Berg, Græsk Formkære.

Secher, Græsk Mytologi.
 Balslevs Lærebog.
 Assens, Mindre Bibellhistorie.
 Bloch, Lærebog for Realskoler II.
 Hoffmeyer, Lærebog i Geografi.
 Erslevs Skoleatlas.
 Strøm, Mindre Botanik.
 Boas, Lærebog i Dyreriget's Naturhistorie.
 Karl Schmidt, Mindre Lærebog i Fysik. 6. Udg. Kbhvn. 1895.
 Julius Petersens Geometri.
 Steens Algebra.
 Latinsk-Dansk, Dansk-Latinsk Leksikon.
 Fransk Leksikon.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

IV Realklasse.

Fengers Læsestykker.
 K. A. Schneekloth, Dansk Sproglære. 1890.
 Ipsen og Bovien, Tysk Læsebog for Mellemklasserne.
 Kaper, Tysk Grammatik.
 Kaper, Stiløvelser for Begyndere.
 Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
 C. Michelsen, Franske Læsestykker.
 Jung, Fransk Grammatik.
 Engelske og franske Forf. efter Aftale.
 Boysen, Engelsk Digtsamling.
 Brekke, Engelsk Læsebog for Mellemklasserne.
 Løkke, Engelsk Grammatik.
 Nissen, Opgaver til engelsk Version.
 Erslevs Geografi Nr. 2.
 Erslevs Skoleatlas.
 Boas, Lærebog i Dyreriget's Naturhistorie.
 Strøm, Mindre Botanik.
 Steen, Elementær Algebra og Aritmetik.
 Julius Petersens Geometri.
 Knud Christensen, Regnebog for Realskoler's øverste Klasser.
 Lorenz, Naturkære.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

IV stud. Klasse.

Flors Haandbog.
 Kaper og Simonsen, Tysk Læsebog for d. h. Kl.
 Kaper, Tysk Formlære.
 Kaper, Stiløvelser for Begyndere.
 Schmidt-Phiseldeck, Tyske Ord.
 Jung, Fransk Grammatik.
 Franske Forfattere til Ekstemporallæsning efter nærmere Aftale.
 Whitte, Cæsar de bello Gallico.
 Madvig, Ciceros Taler.
 Bloch, Udvalg af Ovids Forvandlinger.

Madvig, Latinsk Sproglære.
 Levy og Velschov, Græsk Læsebog.
 Homers Iliade eller Odysseé (efter Aftale).
 Berg, Græsk Formlære.
 Græsk Mytologi efter Aftale.
 Bloch, Lærebog for Realskoler II.
 Thrige, Lærebog i Oldtidens Historie.
 Boas, Lærebog i Dyrerigetets Naturhistorie.
 Erslevs Skoleatlas.
 Feddersen, Dyreriget.
 Strøm, Mindre Botanik.
 Lorenz, Naturlære.
 Steen, Algebra og Aritmetik.
 Julius Petersens Geometri.
 Lovsangsbog.

V og VI Klasse.

Flors Haandbog
 Rønnings Literaturhistorie.
 Wimmers oldnordiske Læsebog.
 Wimmer, Mindre Formlære.
 Kaper, Tyske Stiløvelser for d. h. Kl.
 Garrigues, Fransk Grammatik.
 Giede, Franske Stiløvelser.
 Løkke, Engelsk Grammatik.
 Henriksen, Latinske Versioner.
 Madvig, Latinsk Grammatik.
 Thomsen, Antikviteter.
 Rafn, Latinsk Literaturhistorie.
 Secher, Græsk Literaturhistorie.
 Sechers Mytologi.
 Christensen, Statsliv.
 Berg, Græsk Formlære.
 Bloch, Lærebog for Realskoler, I og II.
 Bloch, Lærebog i den nyeste Historie.
 Thrige, Lærebog i Oldtidens Historie.
 Thrige, Lærebog i Nordens Historie, II Udg. ved J. P. B. Thrige.
 Schmidt, Lærebog i Eksperimentalfysik eller
 Schmidt, Mindre Lærebog i Fysik.
 Barnwater, Lærebog i mekanisk Fysik, Varme og Elektricitet(Vm).
 J. Petersen, Aritmetik I og II.
 J. Petersen, Stereometri.
 J. Petersen, Trigonometri.
 J. Petersen, Konstruktionsopgaver.
 J. Petersen, Analytisk Geometri.
 Franske, latinske og græske Forfattere efter Aftale med Lærerne.
 Gymnastiksko og -Trøje.
 Lovsangsbog.

 Disciplene bør ikke skrive deres Navne i de ny anskaffede Bøger, for disse ere foreviste for Lærerne.